

T.C.

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

BEDEN EĞİTİMİ VE SPOR ANABİLİM DALI

YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**ENGELLİ BİREYLERİN SPORA KATILIM MOTİVASYONU İLE
PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK DÜZEYLERİ ARASINDAKİ
İLİŞKİNİN İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ESMA ŞENGÜL

Danışman: Doç. Dr. Bahar GÜLER

TOKAT- 2023

ETİK SÖZLEŞME

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tez yazım kılavuzuna göre, Doç. Dr. Bahar GÜLER danışmanlığında hazırlamış olduğum “Engelli Bireylerin Spora Katılım Motivasyonu ile Psikolojik Sağlamlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı Yüksek Lisans tezinin bilimsel etik değerlere ve kurallara uygun özgün bir çalışma olduğunu, aksinin tespit edilmesi hâlinde her türlü yasal yaptırımını kabul edeceğimi beyan ederim.

15/06/2023

Esma ŞENGÜL

İmza

JÜRİ KABUL VE ONAY SAYFASI

Esma ŞENGÜL tarafından hazırlanan “Engelli Bireylerin Spora Katılım Motivasyonu ile Psikolojik Sağlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” adlı tez çalışmasının savunma sınavı 22.09.2023 tarihinde yapılmış olup aşağıda verilen Jüri tarafından Oy Birliği ile Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri (Unvanı, Adı Soyadı)

İmzası

Üye (Başkan) :Doç.Dr. Ömer Faruk YAZICI

.....

Üye (Danışman): Doç.Dr. Bahar GÜLER

.....

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Barış Mustafa SOMOĞLU

.....

ONAY

...../...../.....

Doç. Dr. Yusuf TEMUR

Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürü

ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR

Özel gereksinimli bireyler üzerine yaptığım bu çalışmada; en başından sonuna kadar bana daima yol gösteren, bildiği her şeyi bana sabırla aktaran, hatalarımı telafi etme şansı veren, öz güven aşılayan, akademik bilgilerinin yanı sıra bilgi ve birikimlerini de anlatıp benimle paylaşan bir hocadan daha fazlası olan, öğrencisi olmaktan onur ve gurur duyduğum çok saygıdeğer danışmanım Doç. Dr. Bahar GÜLER' e,

Beni bu yaşa getiren, hem sosyal hayatımda hem de eğitim-öğretim hayatım boyunca bana her imkânı sunan, uzakta olsalar dahi ellerini daima üzerimde tutan sevgili anne- babama, ablama ve kardeşime (Abdullah, Leman, Esra, Kader),

Son olarak süreç sonuna kadar daima bir telefon uzağımda olan işlerimi her daim bilgi ve tecrübeleriyle kolaylaştıran sevgili hocalarıma ve arkadaşlarıma,

Teşekkürü borç bilir, sevgi ve saygılarımı iletirim.

ÖZET

ENGELLİ BİREYLERİN SPORA KATILIM MOTİVASYONU VE PSİKOLOJİK SAĞLAMLIK DÜZEYLERİ ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Şengül, Esmâ
Yüksek Lisans, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı
Tez Danışmanı: Doç. Dr. Bahar GÜLER
Temmuz, 2023 x+151 sayfa

Bu araştırmada engelli bireylerin spora katılım motivasyonu ile psikolojik sağlamlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden biri olan ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırma grubu belirlenirken, "Kolaylıkla Bulunabileni Örneklem" yönteminden yararlanılmıştır. Araştırmaya Tokat ve Kastamonu ilinde ikamet eden 107 kadın ve 189 erkek olmak üzere toplamda 296 kişilik; dil bozukluğu, görme ve işitme engeli olan sporcu topluluğu katılmıştır. Veri toplama aracı olarak "kişisel bilgi formu", "engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçeği" ve "psikolojik sağlamlık ölçeği" kullanılmıştır. Tüm veriler bilgisayarda SPSS (statistical package for social sciences) for Windows 22 programına kaydedilerek analiz edilmiştir. Verilerin normalliğine karar vermek için Kolmogorov-Smirnov test, normal dağılımın diğer varsayımları olan basıklık ve çarpıklık değerleri incelenerek değerlendirilmiştir. Bağımsız iki grup karşılaştırmasında t-testi bağımsız örneklem t-testi (Independent sample t-testi) kullanılmıştır. Bağımsız ikiden fazla grup karşılaştırmasında tek yönlü varyans analizi, farkın kaynağının belirlenmesinde Tukey testi kullanılmıştır. Sayısal değişkenler arası ilişkiye Pearson korelasyon katsayısı ile bakılmıştır. Elde edilen değerlerin anlamlı olup olmadığının yorumlanmasında 0.05 anlamlılık düzeyi ölçüt olarak kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda psikolojik sağlamlık ile spora katılım motivasyonu arasında pozitif yönde düşük düzeyde ilişki olduğu ve gelir düzeyi değişkenine göre katılımcıların psikolojik sağlamlık düzeylerinin anlamlı bir şekilde farklılaştığı tespit edilmiştir. Ayrıca yaş, eğitim düzeyi, gelir düzeyi, spor yaşı ve haftalık spor yapma süresi değişkenlerine göre de katılımcıların spora katılım motivasyonlarının anlamlı bir şekilde farklılaştığı belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Spor, Engelli, İçsel Motivasyon, Dışsal Motivasyon

ABSTRACT
BETWEEN DISABLED INDIVIDUALS SPORTS PARTICIPATION
MOTIVATION AND PSYCHOLOGICAL RESILIENCE LEVELS EXAMINING
THE RELATIONSHIP

Şengül, Esma
Master's Degree, Physical Education and Sports Department
Thesis Advisor: Assoc. Dr. Bahar GÜLER
July 2023, x+151 sayfa

This research aims to examine the relationship between sports participation motivation and psychological resilience levels of disabled individuals. The relational screening model, one of the quantitative research methods, was used in the research. While determining the research group, the "Sampling Easily Available" method was used. A total of 296 athletes with language impairment, visual, hearing and physical disabilities, including 107 women and 189 men residing in Tokat and Kastamonu provinces, participated in the research. "personal information form", "Sports participation motivation scale in disabled individuals" and "psychological resilience scale" were used as data collection tools. All data were analyzed by saving them to the SPSS (statistical package for social sciences) for Windows 22 program on the computer. To decide the normality of the data, the Kolmogorov-Smirnov test was evaluated by examining kurtosis and skewness values, which are other assumptions of normal distribution. Independent sample t-test was used to compare two independent groups. One-way analysis of variance was used to compare more than two independent groups, and the Tukey test was used to determine the source of the difference. The relationship between numerical variables was examined with Pearson correlation coefficient. A significance level of 0.05 was used as a criterion in interpreting whether the obtained values were significant or not. In line with the findings obtained in the research, it was determined that there was a low positive relationship between psychological resilience and motivation to participate in sports, and the psychological resilience levels of the participants differed significantly according to the income level variable. In addition, it was determined that the motivations of the participants to participate in sports differed significantly according to the variables of age, education level, income level, sports age and weekly sports time.

Keywords: Sports, Disabled, Intrinsic Motivation, Extrinsic Motivation

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ETİK SÖZLEŞME	ii
JÜRİ KABUL VE ONAY SAYFASI	iii
ÖNSÖZ VE TEŞEKKÜR	iv
ÖZET	v
ABSTRACT	vi
İÇİNDEKİLER	vii
TABLolar LİSTESİ	x
1. GİRİŞ	1
1.1. Alt Problemler	7
1.2. Araştırmanın Önemi	8
1.3. Sayıltılar	10
1.4. Sınırlılıklar	10
1.5. Tanımlar	11
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	14
2.1. Engellilik	14
2.2. Engelliliğin Genel Nedenleri	14
2.2.1. Doğum öncesi nedenler	15
2.2.2. Doğum sırası nedenler	16
2.2.3. Doğum sonrası nedenler	16
2.3. Engellilik Grupları	17
2.3.1. Zihinsel engellilik	17
2.3.1.1. Zihinsel engelliliğin sınıflandırılması	17
2.3.2. Bedensel engellilik	19
2.3.2.1. Spinal kord (omurilik) yaralanmaları	20
2.3.2.2. Doğuştan uzuv eksikliği	20
2.3.2.3. Doğuştan kalça çıkıklığı	21

2.3.2.4. Romatizmal hastalıklar	21
2.3.2.5. Doğuştan kas hastalıkları	22
2.3.2.6. Cücelik	22
2.3.3. İşitme engellilik	23
2.3.3.1. İşitme kaybı ve nedenleri.....	23
2.3.3.2. İşitme kaybına göre sınıflandırma	24
2.3.3.3. İşitme engellilerin özellikleri.....	28
2.3.4. Görme engellilik	29
2.3.4.1. Görme engellilerin sınıflandırılması	30
2.3.4.2. Görme engellilerin genel özellikleri	34
2.3.5. Dil ve konuşma engeli	36
2.3.5.1. Dil ve konuşma engeli olan kişilerin genel özellikleri	37
2.4. Motivasyon	38
2.4.1. İçsel motivasyon	39
2.4.2. Dışsal motivasyon.....	40
2.4.3. Motivasyonsuzluk.....	40
2.5. Spor ve Spora Katılım Motivasyonu.....	41
2.6. Engellilerde Spor ve Spora Katılım Motivasyonu	42
2.7. Psikolojik Sağlamlık Kavramı.....	43
2.7.1. Psikolojik sağlamlık düzeyi yüksek bireylerin özellikleri	45
2.7.2. Psikolojik sağlamlığı etkileyen faktörler	46
2.7.3. Risk faktörleri	46
2.7.4. Koruyucu faktörler	47
2.8. Sporda Psikolojik Sağlamlık Kavramı	48
BÖLÜM III	51
3. MATERYAL VE YÖNTEM	51
3.1. Araştırmanın Yöntemi.....	51
3.2. Çalışma Grubu	51
3.3. Verilerin Toplanması	52
3.3.1. Veri toplama araçları	52
3.3.2. Kişisel bilgi formu (Ek.1)	52
3.3.3. Engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçeği (Eskmö) (Ek.2).....	52

3.3.4. Kısa psikolojik sağamlık ölçeği (Ek.3)	53
3.3.5. Veri toplama süreci.....	54
3.4. Verilerin analizi	54
4. BULGULAR	56
5. TARTIşMA	72
6. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	96
6.1. Sonuç.....	96
6.2. Öneriler	100
KAYNAKLAR	102
EKLER	145

TABLOLAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 2-1. İşitme Kaybının Derecelerine Göre Yapılan Sınıflama	27
Tablo 4-1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları	56
Tablo 4-2. Katılımcılara Ait Betimsel İstatistik Özetleri (ESKMÖ, KPSÖ)	57
Tablo 4-3. ESKMÖ VE KPSÖ Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırılması	58
Tablo 4-4. ESKMÖ VE KPSÖ Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Karşılaştırılması	59
Tablo 4-5. ESKMÖ VE KPSÖ Puanlarının Medeni Durum Değişkenine Göre Karşılaştırılması	60
Tablo 4-6. ESKMÖ VE KPSÖ Puanlarının Spor Türüne Değişkenine Yönelik Karşılaştırılması	61
Tablo 4-7. ESKMÖ VE KPSÖ Puanlarının Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Karşılaştırılması	62
Tablo 4-8. ESKMÖ VE KPSÖ Puanlarının Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Karşılaştırılması	63
Tablo 4-9. ESKMÖ VE KPSÖ Puanlarının Engel Türü Değişkenine Göre Karşılaştırılması ..	65
Tablo 4-10. ESKMÖ VE KPSÖ Puanlarının Spor Yapma Süresi Değişkenine Göre Karşılaştırılması	67
Tablo 4-11. ESKMÖ VE KPSÖ Puanlarının Haftalık Spor Yapma Gün Sayısı Değişkenine Göre Karşılaştırılması	68
Tablo 4-12. ESKMÖ VE KPSÖ Ortalama Puanlarının Arasındaki Korelasyon Sonuçları	70

BÖLÜM I

1. GİRİŞ

Spor olgusunun varlığı insanoğlunun başlangıcına dek uzanır. Fakat o zamanlarda dolaylı olarak ve farkında olmadan yapılmaktadır. Düzenli hayatın bir sonucu olan ve insanların yerleşik hayata geçmesiyle beraber meydana gelen spor olgusu kurumsal bir yapı hâline gelmiştir (Alili, 2004). Spor kavramının her gün insanın hayatlarındaki yeri ve önemi fark edilerek sürekli bir gelişim göstermiştir. Bu bağlamda da her geçen günde spor bilimlerinde ilerlemeler meydana gelmiştir (Ünsal ve Ramazanoğlu, 2013). Sporun ortak noktaları konusunda geçmişten günümüze insanları birleştirmeyi amaçlayan yönündeki tanımlamalar yapılmıştır (Bayraktar ve Öksüz, 2018).

Toplumda bulunun herkesin spor yapabilecek düzeyde olduğuna inancı olmalı ve sadece bilinçli olarak yaptıkları sporları spor olarak düşünülmemelidir. Mühim olan bu yeteneği ortaya çıkarabilmek ve sabitlemektir (Erdemli, 2008). İlerleyen dönemlerde ise birey topluma veya aileye adapte olamadığında spor vasıtası ile bunun üstesinden gelerek topluma ve aileye uyum sağlayabilecek bir karaktere sahip olabilmektedir. Spor bu yönüyle zihinsel ve bedensel gelişimin yanında sosyal gelişime de katkı sağlamaktadır. Spor, bireyin karakterinin şekillenmesine yardımcı olmak, ruhsal ve

bedensel olarak sağlığını iyileştirmek, yetenek ve aynı zamanda bilgisini geliştirerek çevreye adapte olmasını kolaylaştırmaktadır. Başkalarının fikir ve inançlarına saygı duymayı, kendilerini ifade etmeyi ve kaybetmeyi öğrenerek başarıyı yakalayabilirler (şahan, 2008). Bu tanımlara baktığımızda spor şuanki zaman diliminde fayda sağlayan, çok amaçlı ve çok yönlü farklı özellikler katarak ulusal bir terim hâline gelmiştir (Türkel, 2010; Voigt, 1998).

Spora yalnızca üstün yeteneklere sahip bireylerin yapabileceği bir etkinlik olarak bakılmamalıdır. Spor, engelli bireylerin hareket etmekten haz alma, eğlenme ve başarma ihtiyaçlarının karşılanmasında da önemli bir araçtır. Spor, engellilerin gündelik hayattaki görevlerini yerine getirmesi, iletişim kurarak yaşama bağlanması, amacına motivasyonla ilerlemesi, sahip olduğu engelin bir engel olmadığı düşünceğini kabullenilmesine yardımcı olan mühim öğelerden biridir (Vickerman & Maher, 2018). Engellilik durumu anne babaların ya da bireylerin talepleri dışında meydana gelen ve bireylerin yetersizlikleri nedeniyle bireyden beklenen sorumluluk ve görevleri yerine getirememesi veya kısıtlı bir şekilde yerine getirebilmesidir (Kırcaali İftar,1998). Bir başka ifade ile normal bireyleri ile kıyaslandığında, bireylerin noksanlıkları sonucunda bir sorumluluğu tamamlama yeteneğinin çeşitli derecelerde yitirildiği durumlar olarak açıklamaktadır (Kaya, 2013). Kişilerin sahip oldukları engel ve kısıtlamalar gruplara ayrılır. Bu engel türleri zihinsel engellilik, işitme engelliliği, bedensel engellilik, görme engellilik ve diğer dil bozukluğu engelliliğidir. Araştırmamızda dört engel grubu da yer almaktadır.

Bu engel gruplarına baktığımızda işitme engellilik, kişinin işitme düzeneğindeki bir tahribattan ötürü çevreden gelen uyarıcıları çok az düzeyde algılaması veya hiç algılayamaması şeklinde ifade edilir. Bu engel yaşamın ilk yıllarında çok ileri derecede

anlamayı engelleyecek düzeyde olursa, birey anadilini konuşmada büyük riskler ile karşı karşıya kalacak ve hayatının ileriki dönemlerinde akademik hayatında ve iletişim becerilerini geliştirme noktasında sıkıntılar yaşayacaktır (Tüfekçioğlu, 1992).

Bedensel engellilik; fiziksel bir özür olarak kabul edilen bedensel engel, sinir, kas ve iskelet sisteminde doğuştan, hastalık veya kaza sonucu kişinin hayati fonksiyonlarında ve hareket serbestliğinde fiziksel ehliyetsizliğe düşmesi durumudur (Çağlar,1982; Mülayim, 2009; Şahinöz, 2013).

Görme engellilik, ulusal ve uluslararası kaynaklarda kabul edilen bir tanımda, kişinin görüş açısı mümkün olan bütün düzeltmeler yapıldıktan sonra 20/200 oranından daha az bir oranda veya merceklerle rağmen görüş alanı 20 dereceden daha düşük kişileri kör olarak tanımlamaktadır (Enç ve ark.,1975; Özida, 1999; Özsoy ve ark., 2002; Özyürek, 1997; Turnbull ve ark., 2004).

Diğer dil bozukluğu engeli ise anadili kazanma döneminde dile ait özelliklerin öğrenilmesinde karşılaşılan zorluklar dil bozukluğu olarak açıklanmaktadır (Conti-Ramsden ve ark., 2001).

Sporla ilgilenen engelli bireylerin çevreleriyle sosyal ilişkilerinin daha kuvvetli olması, psikolojik sağlamlıkları daha yüksek, daha az güvenli olduğu gözlenmektedir (İlhan, 2010). Engelli bireylerin hayat standartlarını spor oldukça yükseltmektedir. Sporun engelli bireylerdeki hedefi, sportif faaliyetler ile tüm gelişim alanlarını destekleyerek engelli kişileri topluma adapte etmektir. Toplumdan soyutlanmış bireylerin ise topluma geri kazandırılması için yapılan spor etkinlikleri ise sporun ayrı bir önemli özelliğidir. Spor aynı zamanda engelli bireylerin iyileşme sürecindeki tedavilerin gerçekleşebilmesi için önemli bir süreçtir (Avcı, 2019).

Engelli bireylerin düzenli olarak spora katılmamaları onlarda ikincil sağlık sorunların oluşmasına neden olmaktadır. Bu sebeple engelli bireylerin spor yapmalarını kolaylaştıracak veya onlara engel olacak zorluklar hakkında bilgi kaynağına gereksinim duyulmaktadır (Jaarsma, Dijkstra, Geertzen & Dekker, 2014). Engelli bireylerin sportif faaliyetlere katılımlarındaki en büyük sorunların başında motivasyon ve zaman eksikliği olduğu belirtilmektedir (Tenenbaum & Eklund, 2007). Bir amacı gerçekleştirmek için organizmayı harekete geçiren, yönlendiren ve devam ettiren güce motivasyon denilmektedir (Dilts, 1998; Lumsden, 1994; Tenenbaum ve Eklund, 2007). Engelli bireylerin ise bir amacı gerçekleştirmek için harekete geçtiklerinde yalnızlık ve isteksizliğe kapılması bunun neticesinde hareketlerden vazgeçmesi motive edilmediklerinden kaynaklanmaktadır (Deimann & Bastians, 2010; Huett ve ark, 2008; Jokelova, 2013; Smith, 2008).

Engelli bireylerin psikolojik durumları ve motivasyon düzeyleri bu bireylerin spor yapma kararlarını, sportif faaliyetlerdeki başarılarını ve buna bağlı olarak da takım başarısındaki rollerini ciddi derecede etkilemektedir (Berezina ve ark.,2018). Bu nedenle motivasyonu ortaya çıkaran etmenlerin neler olduğunun bilinmesi, başarı elde etme yolunda etkili ve doğru adımların atılmasına imkan sağlayacağı belirtilmektedir (İlhan, 2009). Sağlıklı bireylerin spora katılım motivasyonlarına yönelik ülkemizde birçok araştırma (Ardahan, 2013; Hazar, Tekkurşun Demir ve Can, 2018; İlhan ve Gencer, 2017; Kaplan ve Ardahan, 2013; Korkutata, 2016; Şirin, 2007; Şirin ve ark., 2008) bulunmasına rağmen engelli bireylerin spora katılım motivasyonlarına yönelik araştırmalar çok az düzeydedir. Motivasyon kavramına spora yöneltme veya yönelme bakış açısı ile yaklaşıldığında, sporu özellikle engelli bireyler arasında yaygınlaştırmak ve yaygınlaştırma evresinde ihtiyaç duyulacak dinamikleri belirleme gereksinimi

duyulmaktadır. Her yaş gurubunda birbirinden farklı gelişim gösteren bireylerde motivasyon kavramını tüm boyutları ile beraber ele alınması spora yönelik harekete geçirici unsurları da belirlemede yardımcı olabilir. Spor yapmak ile psikolojik sağlamlık arasında genel olarak pozitif yönlü bir ilişki bulunmaktadır. Spor olumlu ve olumsuz tecrübelerin birlikte yaşandığı ve gözlemlendiği bir olgudur. Özellikle sporcular için kısa ve uzun dönemdeki zorluklar, sakatlık geçirme, uykusuzluk, istismar, maddi problemler, akran zorbalığı ve güç koşullar altında çalışma gibi durumlar spor yaşamlarında karşılaştıkları olumsuz tecrübelerdir. Çünkü bu tecrübeler karşısında sporcular pozitif adaptasyon sağlamaları ve ayakta kalabilmeleri onları başarıya ulaştıran bir etken olmaktadır (Meijen ve ark., 2020). Sporcuları başarıya ulaştıran ve zorlukların üstesinden gelmesine fayda sağlayan etkenlerden biri olan psikolojik sağlamlık kavramı olumsuz deneyimlerle başa çıkma açısından oldukça önemlidir (Morgan, Fletcher ve Sarkar, 2019). Psikolojik sağlamlık kavramı değişebilir arzu ve gereksinimlere karşı zihinsel bir uyum sağlama kapasitesi olarak ifade edilirken aynı zamanda olumsuz olarak gösterilen duygusal yaşanmışlıklar karşısında beklenilmedik olumlu başarılar gerçekleştirmesi, kendini yenileyebilme yeteneği olarak tanımlanmaktadır (Fraser ve ark.,1999; Kararımak, 2006; Masten,2011; Meadows ve ark., 2015; Sezgin, 2013; Tugade ve Fredrickson, 2004; Wolin ve Wolin, 1993). Yaşamının belirli bir döneminde psikolojik sağlamlığı yeteri düzeyde olmayan bir bireyin başka bir dönemde bu özelliği edinebileceği görülmektedir (DuMont ve ark., 2007; McGloin ve Widom, 2001). Literatüre bakıldığında sporun bireylerin kişilik gelişimlerini desteklediği, topluma adapte olabildiği, bireylere umut ve iyimserlik kazandırarak psikolojik dayanıklılık geliştirmelerinde bir araç görevi görmektedir (Martinek ve Hellison, 1997). Bu vaziyet engelli sporcular için daha çok geçerlidir.

Engelli bireylerin psikolojik endişelerinin üstesinden gelebilmeleri için bu bireylere spor daha çok önerilmektedir (Fiorilli ve ark., 2013). Bu durum spor aracı ile toplumdan soyutlanmış bireylerin topluma geri kazandırılmasını, spordan keyif almalarını, stres, şiddet, saldırganlık gibi davranışlardan uzak kalmalarını sağlar. Herkes için spor sloganıyla birlikte özellikle engelli kişilerinde spor ortamlarında bulunması ile birlikte bahsedilen durumlar engelli kişilere de birçok fayda sağlamaktadır (Özkatar ve Kaya, 2010).

Engelli bireylerin spora katılımında ise ülkemizde her geçen yıl nicelik ve nitelik yönünden daha fazla katılım olduğu görülmektedir. Her geçen yıl ilerlemeler gösteren bu gelişimlerde toplumumuzda yer alan engelli bireylerin topluma daha kolay adapte olmalarını ve daha güçlü bağ kurmalarını desteklemektedir (Demir ve ark, 2017; Kırımoğlu ve ark., 2016). Engelliler için spor faaliyetlerinin yaygınlaşmasına katkı sağlayan farklı araştırmaların (Bozkurt ve ark., 2019; Brodtkin ve Weiss, 1990; Demir ve İlhan, 2020; Tekkurşun ve ark. 2018; Güvendi ve İlhan, 2017; Demir ve ark., 2017; Filazoğlu ve ark. 2015; Ergun, 2011; İlhan ve Suveren, 2009; Kabasakal, 2007; Meriç ve Turay, 2020; Yarımkaya ve ark. 2017; Yılmaz ve ark, 2014; Zhou ve ark., 2016) birçok araştırma bulunmasına rağmen farklı engel türleri üzerine yapılan araştırmalar (Demir & İlhan, 2020) az düzeydedir. Bu sebeple yapılan araştırmanın literatüre zenginlik sağlaması yönünden de araştırmanın amacına vurgu yapmaktadır. Verilen bilimsel bilgiler ışığında ele alındığında engelli bireylerin spor katılım motivasyonlarının psikolojik sağlamlıkları ile ilişkili olabileceği görülmektedir. Bireylerin psikolojik sağlamlık düzeyleri arttıkça spora katılım motivasyonlarının da beraberinde artış gösterildiği düşünülmektedir. Bu bağlamda araştırmanın amacı, görme, işitme, bedensel, dil bozukluğu engeline sahip sporcuların psikolojik sağlamlık

düzeyleri ile spora katılım motivasyonları düzeylerini belirlemek, aralarındaki ilişkiyi ortaya koymaktır. Ayrıca araştırmacı tarafından oluşturulan aşağıdaki alt problemlere cevap aranacaktır.

1.1. Alt Problemler

2. Katılımcıların cinsiyet değişkenleri ile psikolojik sağlamlık ve spora katılım motivasyonları arasında anlamlı fark var mıdır?
3. Katılımcıların öğrenim durumları ile psikolojik sağlamlık ve spora katılım motivasyonları arasında anlamlı fark var mıdır?
4. Katılımcıların medeni değişkenleri ile psikolojik sağlamlık ve spora katılım motivasyonları arasında anlamlı fark var mıdır?
5. Katılımcıların yaş değişkenleri ile psikolojik sağlamlık ve spora katılım motivasyonları arasında anlamlı fark var mıdır?
6. Katılımcıların gelir düzeyleri ile psikolojik sağlamlık ve spora katılım motivasyonları arasında anlamlı fark var mıdır?
7. Katılımcıların engel türleri değişkenleri ile psikolojik sağlamlık ve spora katılım motivasyonları arasında anlamlı fark var mıdır?
8. Katılımcıların ilgilendikleri spor türü ile psikolojik sağlamlık ve spora katılım motivasyonları arasında anlamlı fark var mıdır?
9. Katılımcıların haftalık spor yaptıkları gün sayısı ile psikolojik sağlamlık ve spora katılım motivasyonları arasında anlamlı fark var mıdır?
10. Katılımcıların kaç yıldır spor yapıyorsunuz? Değişkeni ile psikolojik sağlamlık ve spora katılım motivasyonları arasında anlamlı fark var mıdır?

11. Katılımcıların psikolojik sağlamlık ve spora katılım motivasyonları arasında ilişki var mıdır?

1.2. Araştırmanın Önemi

Spor, bireylere güç kazandıran etkinliklerden çok daha fazlasıdır ve eğitimcilerin, kişisel amaçlarının gerçekleştirmek ve karakter oluşumu için önerdikleri aktivitelerin bütünü hâline gelmiştir. Spor yapan birey belirli kurallar çerçevesinde, fiziksel etkinlikler sayesinde, zihinsel yapıyı, becerisini, sosyal hareketlerini geliştiren pedagojik, sosyal, biyolojik yönleri sahip olan mücadele olarak karşımıza çıkmaktadır (Yıldız ve Uludağ Uyaniker, 2021) .

Spor, normal bireyler için önemli olduğu kadar, engelli bireylerin yaşamlarına yeni bir pencere açabilmesi ve yaşamlarına aksiyon katabilmeleri yönünden önemli bir görevi de bulunmaktadır (Tekkurşun, İlhan, Esentürk ve Kan, 2018). Engelli bireylere sporun kattığı kazanımlar oldukça fazla sayıdadır (İlhan,2008). Engelli bireyleri bedensel açıdan güçlendirerek günlük hayatlarının kolaylaşmasını (Kalyon,1994), sosyalleşmesine katkı sağlamaktadır (İlhan,2008). Bunlara ek olarak engelli bireylerin toplumdaki sosyal rollerinin gerçekleştirmelerine ve bu rollere uyum sağlamaları açısından toplumsal bir deneyim aracıdır (Tekkurşun ve ark., 2018). Bu bağlamda spor, engelli bireylerin çok yönlü gelişimini destekleyerek engellerini unutabilecekleri, kendilerini ifade edebilecekleri ve öz güven duygusunu artırarak sosyal ilişkileri güçlendiren hareketliliği sağlayan bir vasıta olabilmektedir (Tekkurşun ve ark., 2018; Kabasakal, 2007). Yapılan araştırmalarda spor yapan ve spor yapmayan engelli bireylerin karşılaştırıldığı bazı akademik çalışmalarda, spor yapan engelli bireylerin yaşam kalitesinin spor yapmayan engelli bireylere göre daha yüksek boyutta olduğu

gözlemlenmiştir (Wilhite ve Shank, 2009). Sporun engelli bireyler üzerine tüm bu faydaları göz önünde bulundurulduğunda, bu çalışma engelli bireylerin zihinsel ve fiziksel sağlık durumları dikkate alınarak engelli bireylerin spora etkin katılımlarının desteklenmesi yönündeki önemi ortaya koymayı amaçlamaktadır (Çevik & Kabasakal, 2013).

Engelli bireylerin birçoğu metodik olarak sportif aktivitelere katılım gösterememektedir. Bu da engelli bireylerin yaşamlarında ikincil sağlık problemlerinin oluşma riskini artırabilmektedir. Bu sebeple sportif etkinliklere katılımın önündeki kolaylaştırıcılar ve zorluklar hakkında bilgi kaynağına gereksinim vardır (Jaarsma ve ark., 2014). Tenenbaum ve Eklund (2007), engelli bireylerin spora etkin katılımlarının önündeki en büyük problemlerin motivasyon eksikliği ve zaman olduğunu savunmaktadırlar. Motivasyon kavramı sporun içerisinde olan başta antrenörler ve sporcular olmak üzere tüm camiyi etkileyen bir etmen olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu sebepten, motivasyonun oluşmasına katkı sağlayan etmenlerin neler olduğunun ortaya koyulması başarının elde edilmesi yolunda etkili ve doğru adımların atılmasına imkân tanıyacağı belirtilmektedir (İlhan, 2009). Ülkemizde normal bireylerin spora katılım motivasyonlarına yönelik yapılan birçok araştırma (Ardahan, 2013; Hazar ve ark., 2018; İlhan ve Gencer, 2017; Kaplan ve Ardahan, 2013; Korkutata, 2016; Şirin, 2007; Şirin ve ark., 2008) bulunmasına rağmen engelli bireylerin spora katılım motivasyonları yönelik araştırmalar (Bozkurt ve ark., 2019; Demir & İlhan, 2020; Meriç & Turay, 2020) kısıtlı sayıdadır. Motivasyon kavramına, spora yöneltme veya yönelme bakış açısı ile yaklaşıldığında, özellikle engelli bireyler arasında sporu yaygınlaştırmak ve bu yaygınlaştırma akımında yararlanılabilecek dinamikleri belirleme gereksinimi ortaya çıkarmaktadır (Jaarsma ve diğerleri, 2014). Bu bağlamda

motivasyon kaynaklarının her yaş grubundaki farklı gelişim gösteren bireylerde tüm yönleri ile birlikte ele alınması spora yönelik harekete geçirici öğeleri de betimleyebilir. Engellere ve zorlu yaşam koşullarına olumlu yanıt verme becerisi olan psikolojik sağlık, sporcu için çok önemli bir özelliktir. Çünkü sporcular, birtakım sakatlanmalar, başarısızlıklar, stres, ruhsal sağlık sorunları, olumsuzluklar ve istismar yaşayabilirler (Fletcher ve Hanton, 2003; Stirling ve Kerr, 2008; Mellalieu vd., 2009; Papathomas ve Lavalley, 2012; Mellalieu, 2013; Tamminen, Holt, Neely, 2013). Sporcuların bu denli zorlu ve stresli durumlar ile başarılı bir biçimde baş edebilmeleri gerekmektedir. Bu sebepten engelli sporcuların da psikolojik sağlamlıklarını ve spora katılım motivasyonu ile arasındaki ilişkili faktörlerin ortaya konması ve bu doğrultuda onların güçlendirilmesine sporun ne düzeyde destek ve sağladığının incelenmesi açısından bu çalışma büyük önem taşımaktadır.

1.3. Sayıtlar

Bu araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının katılımcılara eksiksiz ve net bir şekilde anlatıldığı varsayılmıştır.

1.4. Sınırlılıklar

1. Bu tez çalışması yalnızca Tokat ve Kastamonu şehirlerinde yaşamakta olan görme, işitme, dil ve ortapedik engelli bireyler ile sınırlandırılmıştır.
2. Bu tez çalışması kısa psikolojik sağlık ölçeği ve engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçeği ile sınırlandırılmıştır.
3. Bu tez çalışması nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama yöntemi ile sınırlandırılmıştır.

1.5. Tanımlar

1.5.1. Engellilik

Engellilik kavramı duyuşal, fiziksel, ruhsal ve zihinsel yetilerindeki çeşitli derecelerdeki kayıplarından dolayı, çevre şartlarından etkilenen ve topluma normal bireyler ile beraber eşit şartlarda etkin ve tam düzeyde katılamayan bireyleri ifade etmektedir (Resmî Gazete, 2005).

1.5.2. İşitme engellilik

Tedavi ve özel eğitime ihtiyaç duyacak düzeyde işitme yetersizliği olan bireylere denilmektedir (Tipi,1998; Enç ve ark.,1975).

1.5.3. Görme engellilik

Her iki gözünde ve sadece bir gözünde kısmi veya tam gör bozukluğu veya kaybı olan bireyler olarak tanımlanmaktadır (Büyükcoşkun,1990).

1.5.4. Bedensel engellilik

Herhangi bir kaza neticesinde veya doğuştan kas, iskelet ve sinir sisteminde oluşan hasarlar ve buna bağılı olarak günlük aktivitelerdeki görevlerini yerine getiremeyecek düzeyde yetersizliği olan bireyler bedensel engelli olarak tanımlanmaktadır (Artar ve Karabacak, 2003; Çağlar,1982).

1.5.5. Zihinsel engellilik

Kişilerin zihinsel gelişimlerini tamamlama aşamasında geride kalmaları ve buna bağlı olarak sosyal ve dil gelişimi, akademik, fiziksel, psikolojik alanlarda yeterli performans gösterememe aynı zamanda çevreye uygun olgun tepkilerde bulunamamak olarak açıklanmaktadır (T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, 2014).

1.5.6. Dil konuşma bozukluğu

Bireylerin konuşma esnasında neyi nasıl söyleyeceklerini gereğinden çok fazla düşünmeleri, konuşma aşamasında takılmaları vb. uyumsuzlukları... Bireyin konuşmasında sapmalar görülüyorsa ve dinleyici konuşan kişinin anlattıklarından fazla kelimeleri telaffuzuna dikkat ediyorsa birey konuşma engelli sınıfında yer almaktadır. (Mutluer,1997).

1.5.7. Psikolojik sağlamlık kavramı

Bireylerin yaşanan stres sonrası kendini toparlama hızı ve “yılmazlık” gibi tanımlamalar mevcuttur (Terzi, 2008).

1.5.8. Spor

Bireylerin zihinsel ve fiziksel yönden gelişimini destekleyen, sosyal hareketlerini düzenleyen, pedagojik, biyolojik ve sosyal bir olgudur (İlhan, 2008).

1.5.9. Motivasyon

Motivasyon kelimesinin “abayı harekete geçiren” anlamında kullanılmaktadır. Kelime köküne inildiğinde “motive” etken, harekete geçirmek, hareket ettirici-itici neden, yapan anlamlarını içermektedir (Konter, 1995; Wakefield, 1996).

BÖLÜM II

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Engellilik

Engellilik; doğum öncesi, doğum sırası veya doğum sonrasında herhangi bir etkenden dolayı meydana gelen devamlı veya kısa süreli olacak şekilde kişinin bedensel, bilişsel, toplumsal ve duygusal yeteneklerini sınırlanması veya tamamen kaybetmesi sebebiyle sosyal yaşama uyum sağlama ve günlük ihtiyaçları karşılamakta güçlük çekmesine denilmektedir. Engellilik sadece bireyin vücudu ile ilişkili olan bir sağlık sorunu olmayıp sosyal hayata ve psikolojik iyi oluş hâline etkileri ile daha geniş kapsamlı bir kavramdır (Dünya Sağlık Örgütü, 2018; Koca, 2010; T.C. Aile, Çalışma ve Sosyal Bakanlığı, 1997; Tekkurşun & Demir, 2019). Dünya nüfusunun %15'ini oluşturan engelliler; bedensel engelliler, işitme engelliler, görme engelliler, zihinsel engelliler olmak üzere dört grup altında toplanır (Özer, 2001).

2.2. Engelliliğin Genel Nedenleri

Engelliliğin birden fazla nedenleri vardır. Bu nedenler bebeğin anne karnında geçirdiği doğumdan önceki hayatına bağlı olabileceği gibi, doğum sırasında yaşanan aksaklıklara veya doğum sonrasındaki yaşamında geçirdiği kazalara da bağlı olabilmektedir. Engelliliğin nedeni kalıtsal faktörlerle birlikte, toplumu oluşturan

bireylerin geçmişten günümüze kadar getirmiş olduğu inançlar, toplumun oluşturmuş olduğu örf ve adetler, maddi sıkıntılar, çevresel tecritler gibi toplumsal etmenleri de vardır (Özer, 2013).

Engellilik doğum öncesi nedenler, doğum sırası nedenler ve doğum sonrası nedenler olmak üzere üç şekilde kategorize edilmektedir. (Karakaş, 2018; Koca, 2010; Mirze, 2020).

2.2.1. Doğum öncesi nedenler

Doğumdan önce engelliliğe sebep olan etkenler arasında anne adayının gebelik sürecinde yaşadığı olumsuz etkenler ve genetik etkenler ön plana çıkmaktadır. Bunlar gebelik esnasında anne adayının gebeliğin ilk üç ayında ateşli rahatsızlık geçirmesi, bulaşıcı enfeksiyonlar, gebelik esnasında yaşanan psikolojik travma, gebe kalınmadan önce ve gebelik esnasında alınması gereken mineral ve vitaminlerin alınmaması, doktorunun kontrolü dışında ilaç kullanması, gebelik sürecinde yapılması gereken test ve tetkiklerin yapılmaması, anne adayının madde bağımlılığı, kan uyuşmazlığı, yakın akraba evlilikleri, anne adayının yaşının on sekiz yaşından küçük, otuz beş yaşından büyük olması, ve kromozom bozuklukları gibi etkenler engelliliğe yol açmaktadır (Baykoç, 2011; Eripek, 2009; Özer, 2013; Özer, 2010; Özkeskin, 2000; Sevimay, 2005; Yaman, 2019). Bir gebe adayının doğum öncesinde bu etkenlerin tümüne dikkat ederek doktor kontrolünde gebelik sürecini yönetmesi engelliliğe karşı oluşabilecek tüm riskleri minimal seviyeye düşürmüş olacaktır.

2.2.2. Doğum sırası nedenler

Doğum sürecinin başladığı andan itibaren doğumun hemen ardındaki kısıtlı zamana kadar oluşan süreçteki problemleri ifade etmektedir. Bu sebepler; tecrübesiz bireylerin gerçekleştirdiği doğumlar, doğumun olması gereken tarihten önce veya sonrasında meydana gelmesi, doğum anında meydana gelen travma ve kazalar, doğum anında kordon dolanması vb. gibi etkenlerden dolayı bebeğin oksijensiz kalması olarak sıralanabilir (Aydın, 2004; Cavkaytar ve Diken, 2007; Eripek, 1992; Karahan, 1998 Tatar, 1995; Uşan, 1999; Yaşar, 2010). Bu tür kötü olasılıklara engel olabilmek için öncelikli olarak ailelerin belirtilen mevzuda hassasiyet göstermesi ve bu zaman dilimini uzman hekimlerimizin denetiminde yürütülmesi gerekmektedir. (Yaman, 2019).

2.2.3. Doğum sonrası nedenler

Toplumların bilinç ve sağlık konularına yaklaşımıyla kişilerin içinde bulunduğu doğum sonrası engelliliği oluşturan sebepler doğru orantılıdır (Sapancı, 2013). Bebeğin doğumundan sonraki süreçlerde bulaşıcı hastalıklara maruz kalması, ilk bebeklik ve çocukluk senelerinde karşılaşılan aşılarının ihmal edilmesi, bebek için gürültülü sayılabilecek ortamların varlığı, hastalık safhasında uyuşturucu madde niteliği taşıyan ilaçlar engelliliğe neden olmaktadır (Kurşun, 2014; Özkeskin, 2000).

Bu nedenlerin arasına toplumsal etmenler, çocuğun yetiştiği sosyal çevre, kültürel düzey, aile, sosyoekonomik düzey, ailenin çocuk yetiştirme tarzı ve tutumu, kardeş sayısı, cinsiyet, akranlar, fiziksel faktörler, eklenebilmektedir (Avcı, 2004).

2.3. Engellilik Grupları

Bir toplumu meydana getiren bireyler arasında maddi durum, cinsiyet, yaş, bedensel nitelik gibi etmenler açısından farklılıklar bulunmaktadır. Engelli olarak öne sürülen bireylerin durumlarına bedensel açıdan bakıldığında birbirleri arasında anlamlı farklılıklar gözlemlenmektedir. Engel grupları aşağıdaki gibi sıralanabilir (Erkesim, 1999; Koca, 1994).

- Zihinsel Engelliler
- Ortopedik (bedensel) Engelliler
- İşitme Engelliler
- Görme Engelliler
- Dil ve Konuşma Engelliler

2.3.1. Zihinsel engellilik

Zihinsel engel kavramı uyumsal davranışlardaki yetememe durumu ve zihin fonksiyonlarının normalin altında olması şeklinde tanımlanmaktadır. Bu bireylerin yeni becerileri öğrenme hızları akranlarına göre daha yavaş düzeydedir (Bhandari, 2019; Yanardağ, 2001). Zihinsel engellilikle ilgili evrensel neticeler bulunmamaktadır. Bu sebeple, bireysel işleyişin muhakkak bir klinik değerlendirmesi zihinsel engelliliğin saptanması için gereklidir (Tasse, 2019).

2.3.1.1. Zihinsel engelliliğin sınıflandırılması

Bu engel grubunun ihtiyaçlarının karşılanabilmesi ve amacına uygun hizmet takdim edilebilmesi için fonksiyonel ve zihinsel hususiyetlerinin iyi idrak edilmesi

gerekir (Aydoğan, 2017; Sucuoğlu, 2009). Zihinsel engellilik, hafif, orta, ağır ve çok ağır (ileri) derece olmak üzere 4 kısma ayrılmıştır (Özer, 2001).

2.3.1.1.1. Hafif düzeyde zihinsel engellilik

Zekâ puanı 50-54 ile 70-75 arasındaki bölümde bulunan bireyler hafif derece zihinsel engeli olan bireylerdir ve zekâ yaşları yetişkinlik dönemlerinde 9-12'dir (Çiftçi 2001; ICD-10, 2016; Ün 2003; Yanardağ 2001). Akranlarıyla karşılaştırıldığında daha yavaş öğrenme yetisine sahip olan bu bireyler okuma, yazma, sayma gibi belli başlı becerilerde ve motor gelişim becerilerin öğrenilmesinde sorun yaşarlar (Karakaya, 2005; Yazgan, 2004). Bu sebepten destek eğitim hizmetine ve hususi düzenlemelere gereksinim duyarlar (Akçakın, 1998; Eripek, 2012).

2.3.1.1.2. Orta düzeyde zihinsel engellilik

Zekâ puanı 25-35 ile 50-55 arasında olan bu bireyler orta düzeyde zihinsel engelli grubunda yer almaktadır. Zekâ yaşları yetişkinlikte 6-9 yaş civarına denk gelmektedir (Çiftçi, 2001; Ün 2003; Yanardağ, 2001). Yaşamlarının her alanında kavramsal, zihinsel ve sosyal becerilerindeki kısıtlılık sebebi ile yoğun olarak destek eğitime ve özel eğitime yoksulluk duyarlar (Baykoç, 2011; Eripek, 2012). Bu bireyler yaşamları boyunca bakımları için diğer kişilere ihtiyaç duymaktadırlar. Bu gruptaki bazı bireyler basit işlemleri eğitim ile denetim altında yapabilecek kadar bağımsızlıklarını kazanabilmektedirler (Gluck, 2018; Harris, 2006; ICD-11, 2018).

2.3.1.1.1.3. Ağır düzeyde zihinsel engellilik

Zekâ puanı 20-25 ile 35-40 arasında olan bireylerdir ve ağır düzeyde zihinsel engelli grubunda yer almaktadır. Zekâ yaşları yetişkinlikte 3-6 yaş düzeyine denk gelmektedir. Bu gruptaki bireyler doğum anında veya doğumun hemen ardından semptomlarını gösterirler (Bozkurt, 2014; Harris, 2006; ICD-11, 2018; Yıldız ve ICD-10, 2016). Yaşamlarının her alanında kavramsal, zihinsel, sosyal intibak becerilerindeki sınırlılıklar nedeni ile kişisel bakım becerilerinin kazandırılmasında ve hayatlarının her kesiminde yoğun olarak destek eğitime ve özel eğitime ihtiyaç duyarlar (Baykoç, 2011; Eripek, 2012).

2.3.1.1.1.4. Çok ağır (ileri düzeyde) zihinsel engellilik

Bu grupta yer alan bireyler ileri derecede ağır zihinsel engeli olan bireylerdir. Bu bireylerin zekâ puanı 20-25 veya altında, takribi zekâ yaşları ise 3 yaş veya daha alt düzeydedir (Eripek,1993). Bu bireyler hayatta kaldıkları süre boyunca bakım ve gözetime gereksinim duymalarının sebebi, zihinsel yetersizliklerine ek olarak öz bakım becerilerinin ve basit düzeyde akademik becerilerinin bulunmamasıdır (Baykoç, 2011; Çoban, 2003; Eripek, 2012). Sınırlı sayıda kelime kullanarak çok şey anlatmaya çalışırlar. Bu bireylerde hayatını kaybetme oranı çok yüksektir (Eripek, 1993; Özer, 2005; Özer, 2001).

2.3.2. Bedensel engellilik

Ortopedik (bedensel) engelliler doğum öncesi, doğum sırası ve doğum sonrası dönemlerde bedensel yetilerini iskelet kas ve sinir sistemindeki farklı derecelerde meydana gelen bozukluklar sonucunda sosyal hayata uyum gösterme ve gündelik

ihtiyaçlarını giderebilme konusunda zorluklar çeken, bakım, iyileştirme, korunma, müşavirlik ve destek ihtiyaı duyan ferde bedensel engelli, bu vaziyetin oluşmasında rol oynayan nedenlere ise bedensel engel denmektedir (Artar,2003; ağlar,1982; Mlayım, 2009; şahinöz ve ark., 2013).

Uzuvlardaki eksiklik, fazlalık, kısalık, uzunluk, kemik rahatsızlığı, kas yetmezliği, felçliler, cerebral palsy, şekil bozukluğu, spina bifida gibi hareket faaliyetlerini engelleyici sağlık sorunları yaşayan bireyler bu grupta bulunur (ağlar, 1982; Kaya ve Sarı, 2018).

2.3.2.1. Spinal kord (omurilik) yaralanmaları

Bu travma sonucunda oluşan omurilikteki zedelenme çizgili kasların kullanım fonksiyonlarının yavaşlamasına neden olmaktadır. Bunun sonucunda duyu sistemi, dolaşım sistemi, bağırsak-mesane sistemleri de kontrolünü kaybedebilmektedir. Omurilikte tam bir zedelenme olup olmaması ve zedelenmenin düzeyi bireyin bedeninde meydana gelen işlev kayıplarının derecesini değiştirebilmektedir (Lockette ve Keyes, 1994). Omuriliğin sadece belli bir kısmında hasar meydana gelmesine ise kısmi durgu denilmektedir ve bu tür durumlarda motor ve duyusal işlevlerde hasar oluşmamaktadır (Güzel ve ark., 2004). Spinal kord yaralanmalarında en sık karşılaşılan grup ise genç yetişkin erkeklerdir (Santiago ve Coyle, 2004).

2.3.2.2. Doğuştan uzuv eksikliği

Bireyin fet halindeyken olması gerek gelişimi farklı nedenlerden ötürü yeterli düzeyde gösterememesinden ya da bacak ve el uzuvlarının hepsini veya belli bir kısmını kaybetmesi veya kullanacak hlde olmamasından kaynaklı olarak uzuv eksikliği ortaya

çıkılmaktadır (Çağlar,2004). Uzun eksikliğinin kalıtsal oluşmasına doğuştan ampute denilmektedir. Bu durum doğum sırasında gözle görülebilir şekilde kolaylıkla fark edilir. Fakat uzuvlarda bulunan kemiklerden birinin zayıf kalması durumunda ya da eksikliğinde tanı biraz zorlaşabilir(MEB,2016).

2.3.2.3. Doğuştan kalça çıkıklığı

Eklemlerdeki zayıf gelişim sonucunda kalça mafsalındaki pelvisin, femurdan belirli bir parçasının ya da tüm parçalarının doğum öncesi, doğum sırası veya doğum sonrasında ayrılmasıyla meydana gelen bedensel bozukluktur (MEB, 2016).

Risk birinci doğumlarda diğer doğumlara göre daha fazladır. Erkek çocuklarında kız çocuklara nazaran daha az oranda görülmektedir. Doğuştan kalça çıkıklığı bedenin iki yanında da görülebilir ama çoğunlukta tek yanda görülmektedir (Apkon, 2004; Skinner, 2006). Kalça çıkıklığı tedavisinde yeni doğanlarda erken teşhis koymak ne kadar önemliyse kalça çıkıklığına sahip bireyler için de tanı ve tedavi süreci bozukluğun ilerlemesini engellemek amacıyla önemlidir (Ünsaldı, 1990).

2.3.2.4. Romatizmal hastalıklar

İnsan vücudunda bulunan hem küçük hem de büyük eklemlerde görülebilen aynı zamanda vücutta ağrıya sebep olan, iç organların işlevlerini bozan, iskelet ve kasların devinimlerini zorlaştıran rahatsızlıktır (Kapıkıran, 2001). Romatizmal hastalıkların iki yüzden fazla çeşidi bulunmaktadır. Yaygın olarak kadınlarda görülür ve bazı çeşitleri erkek bireylerde daha çok görülebilmektedir. Çocuklarda bu rahatsızlık 1-3 ve 9-12 yaş civarında ortaya çıkmaktadır. Bazen çok hızlı bazen de çok yavaş ilerleyen bu hastalığın

her ne kadar bağışıklık sistemi kaynaklı olduğu düşünülse de nedeni tam olarak bilinmemektedir (Kapıran, 2001; MEB, 2016).

2.3.2.5. Doğuştan kas hastalıkları

Doğum anından itibaren ortaya çıkan ve bireyin kaslarında meydana gelen deformasyon sonucu her geçen gün, kaslardaki kuvvetsizlik oranında artışın meydana geldiği bir tür bedensel rahatsızlıktır. Daha çok kalıtım yoluyla bulaşır ve ilgili kişilerde erkenden yoğun bir şekilde fizik tedaviye başlanılmalıdır. Başlanılan bu fizik tedavi ile şekil bozukluklarının önüne geçilmeye çalışılır ve çocuğun ayakta kalabilmesi hatta mümkün olduğu kadar yürümesi kolaylaştırılır. Çocuk eğer beklenen düzeyde ayakta tutulamazsa skolyoz oluşur ve bu oluşum hızlı bir şekilde ilerleyerek çocuğun solunum işleyişini ve oturma dengesini bozar (Öztürk, 2011). Kas hastalığını tamamen ortadan kaldırmak mümkün değildir fakat profesyonel fizyoterapi desteği ve doğru egzersiz planları ile bağımsızlıklarına destek olunabilir (MEB, 2016).

2.3.2.6. Cücelik

Vücut bölümlerinin birbirleriyle orantısız olmasının yanında boy'un ortalama standartların altında bir değerde olması halidir. Boy'un normal değerinin altında olmasının esas nedeni uzun kemiklerin ana uzama kıkırdağındaki fonksiyonel bozulmalardır. Bu hastalık doğum anında veya hemen sonrasında iskelet sistemi ve kemik uzunlukları gözle görülebilir şekilde fark edilir. Kıkırdakta var olan fonksiyonel bozukluklar kalıtsal bir şekilde aktarılmaktadır. Bu rahatsızlık bireylerde yüksek seviyede değilse ergenlik çağından önce fark edilmesi zor

olabilmektedir. Bazen gövde kısalığı ile karşımıza çıkabilirken bazen de bacak ve kollardaki kısalık ile karşımıza çıkabilmektedir (Kapıkıran, 2001).

2.3.3. İşitme engellilik

Duyu organlarımız arasında olan işitme kavramı, kişilerin konuşulanları anlayabilmesi, anladığını kelimelere dökebilmesi ve karşı taraf ile iletişim hâlinde olabilmesi için önem arz etmektedir. İşitme kaybı ise ses dalgaları ve yankılarını idrak etmede eksiklik ve bu ses dalgalarının beyin kabuğuna iletilmesinde ve çözümlenmesinde aksaklık meydana gelmesi olarak açıklanmaktadır. (Chen ve ark., 2014; Diefendorf, 2015; Durkaya, 2001; Van Straaten, 1999). İşitme kaybı engeli tüm yaşlarda görülebilmekle birlikte en yaygın etkeni kalıttır (Oshima ve ark., 2010). İşitme engeline sahip bireyler kendilerini ifade etmek ve karşı tarafı anlamak için farklı iletişim tekniklerine başvurumaktadırlar (Elfenbein ve ark.,1988).

2.3.3.1. İşitme kaybı ve nedenleri

İşitme yitiminin düzeyi öğrenme ve konuşma dönemindeki olumsuz tesirlerinin derecesi ve büyük ölçüde konuşma olmak üzere hayatın doğal çevresel işitsel uyarıcılarının idrak edilmesinin düzeyi ile ortaya çıkarılır (Belgin ve Şahlı, 2015). Farklı çeşitlerde ve farklı derecelerde işitme kaybı yaşanabilir (Tüfekçioğlu, 2000).

Doğum öncesi sebepler arasında olan annenin gebelik dönemi süresince atlattığı enfeksiyonlarda işitme kaybını tetiklemektedir. Bilhassa TORCH enfeksiyonunun ileri düzeyde işitme kaybı oluşturmasının nedeni iç kulakta deformasyon oluşturmasıdır. Bunlara ek olarak; RH uyumsuzluğu, annenin süregelen rahatsızlığı, ilaç kullanımı, travmalar da işitme kaybına neden olan doğum öncesi nedenler arasındadır (Bener ve

ark., 2005; McIntosh, 2005; Niskar ve ark, 1998; Newton ve ark, 2001; Nobrega, 2005; Öztürk ve ark, 2005; schum, 2004; Sılan ve ark, 2005).

Gebelik sürecinde herhangi bir sorunla karşılaşılmasına rağmen doğum anında bebeğin anne karnında oksijensiz kalması, güç doğum faaliyeti, doğum anı kanamaları, bebeğin düşük kilolu (1500 gramdan az) doğması, erken doğum, kafa travmaları, kan değişimi yapılması, asfiksi, maternal enfeksiyon gibi sebeplerden kaynaklı işitme kaybı oluşabilir (Dereköy, 2000; McIntosh, 2005; Mesolella ve ark, 2004; Nobrega ve ark, 2005; Riga ark, 2005; Tanju, 1995).

Doğum sonrasında işitme kaybına neden olan faktörler arasında ise kabakulak, menenjit, kızamık, ensefalit, kızıl gibi enfeksiyon rahatsızlıkları, havale, ilk beş dakika içindeki Apgar skorunun düşük olması, mekanik solunum aygıtına on günden fazla bağlı kalınması, otitis media, kulak kepçesindeki fiziksel bozukluklardan, travma, yabancı cisim ve yüksek şiddetli sese maruz bırakılma işitme kaybına neden olabilmektedir (Egeli ve ark, 2003; Hudspeth, 2000; Jack ve ark, 1998; Riga ve ark, 2005; Schum, 2004; Yoshikawa ve ark, 2004).

2.3.3.2. İşitme kaybına göre sınıflandırma

İşitme kaybı ve işitme dikkate alınan değişik faktörler sonucunda gruplara ayrılmaktadır. Bu gruplar işitme kaybının oluş şekline ve devamlılığına, işitme yitiminin basamağına, meydana gelme sebeplerine, olduğu yere göre teşekkül etmektedir (Sennaroglu, 2001).

2.3.3.2.1. Ortaya çıkış zamanına göre sınıflandırma

2.3.3.2.1.1. Prenatal: Gebelik sürecinde meydana gelen risk durumlarını kapsamaktadır. (Mesolella ve ark., 2004).

2.3.3.2.1.2. Perinatal: Doğum anında oluşan işitme yitimi risk faktörlerini kapsar. (Yoshikawa ve ark., 2004).

2.3.3.2.1.3. Postnatal: Doğumdan sonra oluşan işitme yitimi risk faktörlerini kapsar. (Yoshikawa ve ark., 2004).

2.3.3.2.2. Konuşmanın edinilmesine ilişkin sınıflama

2.3.3.2.2.1. Prelingual: Dilin belli başlı özelliklerini öğrenmeden doğuştan veya konuşmaya başlamadan önce ortaya çıkan işitme yitimidir. Bu dönemdeki işitme yitimi doğum ile iki yaş arasını kapsamaktadır (Sennaroglu, 2001). Bu grupta yer alan bireyler dili en az kullanan bireylerdir (Cavkaytar ve Diken 2007; Hardman ve ark., 2005)

2.3.3.2.2.2. Perilingual: Dil gelişimi başlangıcı vardır fakat konuşma öğrenimini tamamlamadan oluşan işitme yitimidir. Bu işitsel kayıp 2-6 yaş arasını kapsamaktadır. Dil gelişimlerinde destek eğitim ve cihaz kullanımı ile güzel sonuçlar elde edilebilir (Cavkaytar ve Diken 2007; Hardman ve ark., 2005).

2.3.3.2.2.3. Postlingual: Dil konuşma kabiliyetini geliştirip, sözlü iletişimi öğrendikten sonra oluşan işitme yitimidir. Bu grup 6 yaşından sonra çocuk ve yetişkinlerde oluşan bir kayıptır. Dil öğrenildiği için destek eğitimi ve cihaz kullanımında en fazla faydalanan gruptur (Cavkaytar ve Diken 2007; Hardman ve ark., 2005).

2.3.3.2.3. Konfigürasyon tipine göre sınıflandırma

2.3.3.2.3.1. İletim tipi işitme kaybı

Bu işitme kaybında sesin idrak edilmesinde değil, sesin diğer tarafa ulaştırılmasında sorun yaşanmaktadır. Dış kulağı veya orta kulağı tesir eden bir problemten kaynaklanır. Tıbbi müdahaleler ve uygun cihaz kullanımı ile olumlu sonuç alınır (Bozram, 2017; Işık,2013).

2.3.3.2.3.2. Duyusal sinirsel (sensörinöral) tipi işitme kaybı

İç kulak ve iç kulaktan beyne giden sinirlerin zarar görmesi neticesinde oluşan işitme kaybıdır. Dış kulağın sesi alıp iç kulağa iletmesinde sorun yoktur fakat iç kulağın orta kulaktan sesi almasında sorun yaşanmaktadır. Oluşum nedenleri arasında kalıtım, ilaç kullanımı ve enfeksiyonlar vardır. Duyusal tip işitme kaybına sahip bireyler seslerin belirli bir kısmını anlamada sıkıntı çekebilirler. Karşısındaki kişinin söylediklerini anlayabilmeleri için dudak okumaya veya işitme cihazına gereksinim duyarlar (Işık, 2013).

2.3.3.2.3.3. Karma (mikst) tip işitme kaybı

Mikst tip işitme yitiminde hem dış kulak(iletim tipi) hem de iç kulak (duyusal-sinirsel tip) birlikte gözlenmesi olarak bilinmektedir. Bu tip işitme yitimi olan bireyler sözcükleri hiç ayırt edemezler bazı sözcükleri çok iyi algırlarlar. Bu tip işitme yitiminin tedavide başarı ihtimali zayıftır. İşitme sorunlarını en aza indirebilmek için işitme cihazına gereksinim duyarlar (Sevinç, 2002) .

2.3.3.2.3.4. Merkezi (santral) tip işitme kaybı

Bu işitme yitimi işitme merkezinin hasar görmesi sonucunda görülmektedir. Kulak bileşenlerinin görevini tamamlamasında bir sorun yoktur. Fakat bu işitme tipinde işitme merkezine gelen uyarıcıların analizinde problem yaşanmaktadır. Bu tür işitme kaybı tedavi edilemez. Bunun yanında işitme cihazının kullanımı fayda sağlamaz sağlasa bile bu çok az bir düzeydedir (Işık, 2013; Sevinç, 2002).

2.3.3.2.3.5. Psikolojik (fonksiyonel/organik olmayan) işitme kaybı

Bu tip işitme kaybında kişinin herhangi bir sebepten dolayı işitme kaybı yaşadığına inanması ya da işitme kaybı yaşıyormuş gibi davranmasıdır. Bu durum histerik sağırılık veya psiko-somatik sağırılık sağırılık sözcükleri ile tanımlanır. Genellikle birden ortaya çıkar psikolojik destek zorunludur (Bozram, 2017; Işık, 2013).

2.3.3.2.4. İşitme kaybının derecelendirilmesine göre sınıflandırma

Uluslararası sınıflandırmalara göre kişilerin yaşamış oldukları işitme kaybı derecelendirilmektedir (ÖERHGM, 2014).

Tablo 2-1. İşitme engelinin derecesine göre gruplandırılması özetlemektedir.

Tablo 2-1. İşitme Kaybının Derecelerine Göre Yapılan Sınıflama

İşitme Kaybının Şiddeti	Derecesi	İletişim Durumu
0-15 dB	Normal işitme	İşitme ve iletişim üzerine olumsuz bir durum yoktur. Birey normal düzeyde işitebilir
16-25 dB	Çok hafif derecede işitme kaybı	Bu bireyler gürültülü ortamlarda ki sesleri ayırt edemezken sesiz ortamlardaki sesleri rahatlıkla duyabilirler. Konuşma gecikme gösterebilir.
26-40 dB	Hafif derecede işitme kaybı	Sessiz ortamdaki kısık sesle ve uzaktan yapılan konuşmaları duyamazlar. Konuşma ve dilişimi gecikme gösterir. İşitme cihazı kullanılabilir.
41-55 dB	Orta derecede	Karşılıklı gerçekleştirilen konuşmaları anlamada güçlük yaşar. Dil ve

	işitme kaybı	konuşma engellenir. İşitme cihazı ile duyum sağlanır.
56-70 dB	Orta ileri derecede işitme kaybı	Birey sadece tane tane ve yüksek sesle telaffuz edilen konuşmaları duyabilir. Dil ve konuşma gelişimi önemli derecede gecikmiştir. İşitme cihazı ile duyabilirler.
71-90 dB	İleri derecede işitme kaybı	Çevreden algılanan seslerin hepsi tanınmaz. Dil gelişimi ve konuşma sadece özel eğitim veya işitme cihazı desteği ile gelişebilir. Konuşma bozukluğu arttıkça anlaşılabilirlik yitirilir.
91 dB ve üzeri	Çok ileri derecede işitme kaybı	Birey kısık sesleri cihaz yardımı olmadan işitemez. Ancak çok yüksek sesleri cihazsız işitebilir. Dudak okuma ile sözlü iletişimi devam ettirir. Dil gelişimi özel eğitim ile desteklense de anlaşılması güç düzeydedir.

(Turnbull ve ark., 2004; Tüfekçioğlu, 2008)

2.3.3.3. İşitme engellilerin özellikleri

İnsan, yaşamı boyunca öğrendiği bilgilerin birçoğunu işitme yöntemiyle öğrenir. İşitme kaybı yaşayan insan çevreden bilgiler edinebileceği en önemli duyusunu yitirmiş durumdadır ve öğrenmek ve gelişmek için yeni yöntemler edinmek zorunda kalır (Tüfekçioğlu, 1998). İşitme kaybı türü ve derecesi ne olursa olsun dil ve konuşma gelişiminin yanında birçok gelişim alanı da etkilenmektedir (Sığırtmaç, 2010).

İşitme kaybı yaşayan insanların olaylara reaksiyon göstermemesi, çevresine karşı ilgisiz olmaması ve içine kapanık bir yapısının olması çevreye uyumlarındaki sorunların ortaya çıkardığı sendromlardır. İşitme engelli bireyler genellikle kendi engel grubundaki insanlarla iletişim kurmayı tercih etmektedir. Bu şekilde çocuk sınırlı sayıda insanla iletişime geçerek kendi gelişim sürecini sınırlandırmaktadır (Tiryaki, 2000).

Yapılan çalışmalarda işitme güçlüğü çeken ya da işitemeyen kişiler ile işitebilen kişilerin psikolojik olarak riskli hareketleri karşılaştırılmıştır. İşitme güçlüğü çeken ya da işitemeyen kişilerin sosyal ve uyum kurma, diğer bireylere ve hayvanlara karşı aşırı sinir, kuralları çiğneme, eşyalara zarar verme, aldatma ve hırsızlık gibi davranışlarda işitebilen insanlara göre daha yüksek oranda psikolojik açıdan riskli davranışlardan

teşhir ettikleri görülmüştür. Profesyonel destek ve çıkarım önerileri de bu kapsamın içerisine alınmıştır (Coll ve ark., 2009).

Yapılan diğer araştırmalarda işitme engeline sahip bireylerin yüksek oranda benlik saygısına sahip olabilecekleri ileri sürülmüştür (Andrews ve ark., 2004; Jambor ve Elliott, 2005). Engelliliğin fizyolojik özelliklerde sebep olduğu benlik saygısı, şiddet, saygı gibi olumsuz tavırların biraz da olsa engellenebilmesi için sporun önemini dikkate alan çalışmalar bulunmaktadır (Arslan,2019). Spor engelli kişilerin normal kişilerle toplum içindeki uyumunu ve iletişimini hızlandırmaktadır (Kanber,2017).

2.3.4. Görme engellilik

Günlük etkinliklerin birçoğunu gerçekleştirebilmek için görme organına ihtiyaç duyarız. Yapacağımız etkinliklerin yönüne, hızına, ve zamanına çevreden görme duyusu ile edindiğimiz bilgileri algılayarak ve yorumlayarak bir karara varırız (Scheiman ve ark., 2007). Dış dünyadaki bilgilerin %85'ini görme duyusu ile edinmekteyiz (Enç, 2005; Şahin, 2012).

Ulusal ve uluslararası kaynaklarda kabul edilen bir tanımda; kişinin görüş açısı mümkün olan bütün düzeltmeler yapıldıktan sonra 20/200 oranından daha az bir oranda veya merceklerle rağmen görüş alanı 20 dereceden daha düşük kişileri kör olarak tanımlamaktadır (Enç ve ark., 1975; Cavkaytar ve Diken, 2005; Özida, 1999; Özsoy ve ark., 2002; Özyürek, 1997; Turnbull ve ark., 2004). Normal düzeyde görme netliği olmasına rağmen görme açısının sadece 20 derece ile sınırlı olmasına ve 20 derecenin dışında kalan çevreyi görememesine görme açısının darlığı denmektedir (Baykoç Dönmez ve ark., 2014).

Yazılı bilgi edinme, görme yetisinin kaybedilmesiyle beraber yavaşlamakta veya tamamen durma noktasına gelmektedir. Buna ek olarak çevreyi idrak etme ve uzaktaki nesneleri belirginleştirme oranı düşmekte, hareketleri de kısıtlanmaktadır (Ölmez, 2010). Görme engelli bireyler de aynı kitapları braille yazı yöntemi kullanarak okur, değişik prosedürler ile aynı eğitim ve bilgileri alırlar. Erken çocukluk döneminde tesirli uygulamalar yapılması görme engelli yaşayan çocukların gelişimi normal seyreden akranlarının düzeyinde tamamlayabilmeleri için son derece önemlidir (Vuran, 2013).

Tüm görme engelliler aynı özelliklere sahip büyük bir grup değildir bu nedenle farklı açılardan çeşitli şekilde sınıflara ayrılmaktadır (Özgür, 2008).

2.3.4.1. Görme engellilerin sınıflandırılması

Tamamen veya kısmen görme kaybı yaşayan bir başka deyişle görme kaybıyla dünyaya gelen veya sonradan görme kaybı veya bozukluğu yaşayan, yakını ve uzağı ayırt etmekte zorluk yaşayan, gece körlüğü veya renk körlüğü yaşayan, gözüne protez kullanmak zorunda kalan, destek eğitimine veya özel eğitime gereksinim duyan bireyler görme engelli sınıfında yer almaktadır (Demir ve Şen, 2009). Görme engelliler, farklı nedenlerden dolayı çeşitli sınıflandırmalara ayrılmaktadır.

2.3.4.1.1. Engelli oluş nedenlerine göre sınıflama

2.3.4.1.1.1. Doğum öncesi nedenler

Çocuğun görme engelli doğmasında kalıtsal hastalıklar, annenin gebelik döneminde geçirdiği hastalıklar, doğum öncesi nedenler arasındadır. Metabolik bozukluklar, genetik olan rahatsızlıklar görme yetisinin kaybına sebep olabilmektedir. Gebelik döneminde annenin bulaşıcı ve ateşli enfeksiyonel rahatsızlık geçirmesi, bunun

yanı sıra yeme bozuklukları, görme engelli çocukların doğmasına neden olmaktadır. Gebelik döneminde anne adayının trafik ve iş kazaları geçirmesi, çocuğun görme organındaki sinirleri zedeleyerek kör olmasına neden olmaktadır (Enç, 2005; Tuncer, 2015).

2.3.4.1.1.2. Doğum sırası nedenler

Çocuğun görme yetisini kaybetmesindeki başta gelen nedenlerden bir tanesi, doğum anındaki travmalardır. Doğumun geç ve zor olması, bebeğin oksijensiz kalması, annede kavrama darlığı, forsepsin doğumun mümkün olmaması durumunda yanlış kullanılması neticesinde beyin olumsuz etkilenir. Eğer olumsuz etkilenen kısım bebeğin görme merkezi ise görme engelli doğmasına neden olabilir (Top, 2007; Tuncer, 2015; Varol, 1996).

2.3.4.1.1.3. Doğum sonrası nedenler

İlk çocukluk çağından bir süre sonra kalıtımla geçen doğum öncesinde görme engeline sebep olan rahatsızlıklar fark edilir hâle gelir. Genellikle dört yaşının altında olan çocuklarda gözlemlenen doğum sonrasındaki yeterli beslenmeme ve A vitamini eksikliğinden kaynaklanan rahatsızlıklar, çocukluk çağında geçirilen kazalar göz sinirlerinin zedelenmesine yol açarak görme kaybına sebep olabilir (Özyürek, 1995).

2.3.4.1.2. Engelli oluş zamanına göre sınıflama

Görme engellileri görme kaybı sonradan meydana gelen ve doğuştan görme kaybı olarak iki sınıfa ayırmaktadır (Craft,1995). Doğuştan görme engelli olan çocukların birçoğu ya doğumu takip eden beş yıl içerisinde ya da doğum anında ortaya

çıkılmaktadır. Doğuştan görme engelli olan kişilerin tahmin ve araştırmalarla duyularla gelişmektedir (Kaya, 2003). Görme kaybını doğuştan yaşayan bireyler görselleri zihinlerinde canlandıramazlar. Düşünceleri, görsel tecrübeleri olmadığından diğer duyu organları ile şekillenmektedir. Bireyler ne kadar uzun görsel uyarıcılar algılamışsa o bireylerin eğitimleri, kavramları şekillendirmesi ve idrak etmesi o derece başarılı olur (Enç, 1972).

2.3.4.1.3. Görme artığı açısından sınıflama

Görme artığı açısından görme engelliler az görenler ve körler olmak üzere iki sınıfa ayrılmaktadır. Bunun yanında renk ve ışık algılayabilenler, iki gözü de kör olanlar, cisimleri ayırt edebilenler olarak da gruplandırılabilir (Keskin, 2008).

Eğitim yönünden bu farklılıklar önem arz etmektedir. Çünkü ışık ve renk algısı olan bireylere görme engelli eğitiminin yanın da sınırlı görme artığından yararlanılması da öğretilmektedir (Corn ve Koenig,1996; Enç, 2005; Şafak, 2013).

2.3.4.1.4. Yasal ve eğitsel açıdan sınıflama

2.3.4.1.4.1. Görme engelli: Görme keskinliği 1/10'dan daha az olan, bütün düzeltmelere rağmen görme gücünden yararlanmayan bireyler olarak tanımlanmaktadır.

2.3.4.1.4.2. Az gören: Görme keskinliği 3/10'dan az olan (1/10-3/10) bütün düzeltmelere rağmen birtakım yöntem ve araçlar olmadan görme duyusundan yararlanamayan bireyler olarak tanımlanmaktadır.

2.3.4.1.4.3. Görme kaybı: Görüş açısının 10-20 derece arasında olması ve görme gücünün 1/10 ile 9/10 arasında olması olarak tanımlanmaktadır.

2.3.4.1.4.4. Eğitsel sınıflandırmada görme engelli: Öğrenme için görme duyusunun işlevsel olarak kullanamayan bundan ötürü bireyin sosyal adaptasyonunun ve eğitim performansının olumsuz etkilenmesi durumudur. Öğrenme sürecinde görme engelliler dokunma ya da işitme duyularından yararlanmaktadır. Örneğin kabartma alfabe veya sesli kitabı bu duyuları sayesinde kullanabilmektedirler (Ataman, 2003).

2.3.4.1.4.5. Eğitsel Sınıflandırmada Az Gören: Az gören bireyler ise birincil kaynak olarak görme duyusunu kullanabilmekte bunun yanı sıra öğrenme sürecinde çevre düzenlemelerine ihtiyaç duyan; gözlük, aydınlatma ve kontrast renkleri, büyük puntolu metinler veya büyüteç gibi araçlara ihtiyaç duyan bireyler olarak açıklanmaktadır (Cavkaytar ve Diken, 2005; Enç, 2005; Mastropieri ve Scruggs, 2016).

2.3.4.1.5. Spor açısından sınıflandırma

Bu sınıflandırmaya göre görme kaybı yaşayan bireylerin yapabilecekleri spor branşlarını her sınıf kendi içinde uygulamaktadır (Top,2007).

2.3.4.1.5.1. B1: Herhangi bir uzaklıktan el şeklini tanıyamazlar ancak ışık algısına sahiptirler. Bütünü görmezler.

2.3.4.1.5.2. B2: Görme netliği 20/600'den daha iyi değildir. El şeklini algılayabilirler. Görsel alanda görme açıları 5 dereceden daha azdır.

2.3.4.1.5.3. B3: 20/600-60/600 görme derecesine sahiptirler. Görme alanları 5-20 derece aralığındadır. Bu görme engeli hem göremeyen hem de kısmi görüşe sahip kişileri kapsar. Özel eğitime görme engelini öğrenmeyi engellediği zaman ihtiyaç duyulur (Keskin, 2008).

2.3.4.2. Görme engellilerin genel özellikleri

Gelişim özellikleri yönünden görme engelliler dört sınıfa ayrılmaktadır. Bu gelişim süreçleri açıklamaları aşağıdaki gibidir (Mann, 2006).

2.3.4.2.1. Bilişsel özellikler

Görme engelli bireyler ile normal bireyler arasında da bilişsel gelişim yönünden anlamlı farklılıklar bulunmaktadır. Bunun sebebi görme kaybı yaşayan bireyler görseller ile olayları bütünleştiremeyip kodlama yapamazken, normal gelişim gösteren bireyler bunu başarılı bir şekilde yapabilmektedir. Görme engellilerin özellikle sıkıntı çektiği bir diğer durum ise soyut kelimelerin kullanılmasıdır. (Lucke,2008). Bilgiyi anlamakta ve idrak etmekte görme yetisi verimli bir kontekst sağlamasına rağmen görme yetisini kaybetmiş kişiler daha çok işitme ve dokunma duyuları ile bilgiyi öğrenmeye çalışırlar (Vuran, 2013). Doğuştan görme engelli olan bireyler diğer duyu organları kullanımı desteklenmediğinde ilerleyen yaşamlarında bilişsel gelişimlerinde gecikmelere neden olabilir. (Demir ve Şen, 2009; Özer, 2013; Varol,1996).

2.3.4.2.2. Duyuşsal özellikler

Görme yetisini kullanabilen bireyler arasında iletişim ve tepkiler yüzdeki mimikler ile anlaşılabilir (MEGEP,2008). Görme engelli bireyler bu mimikleri görsel bir şekilde göremedikleri için dilsel iletişimi yorumlayamamasına ve sosyal ilişkilerin gelişmesinde yavaşlığa neden olabilmektedir. Görme engelli bireylerin yüz ifadeleri iletişim kurdukların da anlamsız bir ifadeye bürünür. Bu da normal insanlarla konuşurken ilgisiz davranıyorlarmış gibi algılanabilmektedir. (Özer, 2001). Çünkü görme kaybı yaşayan bireyler karşılarındaki kişilerin sosyal davranışlarını fark

edememektedir. İçinde yaşanan toplum görme yetisini kullanmayan bireylere karşı dışlama, azarlama gibi davranışlar sergilemesi görme kaybı yaşayan bireylerde kendini toplumdan soyutlama, karamsarlık, çekingenlik gibi tepkilere yol açabilmektedir (Enç, 2005; Özer, 2013; Özer, 2001).

2.3.4.3.3. Devinişsel özellikler

Motor becerilerin gelişimi konusunda görme engelli bireyler ile normal bireyler arasında benzerlik ve farklılıklar bulunmaktadır. Örneğin görme olan kişiler ayakta durma oturma gibi faaliyetlerde daha az gelişim göstermektedir. Görme yetisini kullanamayan çocuklar görsel uyarıcı noksanlığı sebebi ile yuvarlanmaktan, yüzüstü yatmaktan, sürünmekten, emeklemekten, hoşnut olmazlar ve bu hareketleri yapmak istemezler. Büyük kasların çalıştığı motorsal etkinliklerde gecikmeler yaşanabilir ancak motorsal aktiviteler fiziksel gelişim için son derece önemlidir (Karataş, 2000). Çocuklar oyun aracılığı ile bu hareketleri yapmaları içi özendirilmelidir. Görme yetisini kullanamayan bireyler, yön belirten ifadeleri karıştırmaktadır (Ataman,2005). Görme kaybı yaşayan kişilerin ayaklarında deformasyon görülür ve kas yapıları çok gevşektir bu sebepten yürüyüş ve duruşlarında fark edilir bir bozulma görülür. Baş ve karın, ayaklarını sürüyerek yürümelerinden dolayı öne çıkıktır. Motor faaliyetlerdeki geç kalmanın nedeni fiziksel aktivite yapan bireyleri görememekten kaynaklanmaktadır (Özsoy ve ark., 1988).

2.3.4.4.4. Dil gelişimi özellikleri

Dil gelişimi konusunda görme duyusunu kaybetmiş bireylerde sorun yaşanmamaktadır. Görme kaybı yaşayan bireyler bunun tersine daha çok konuşma

meyili göstermektedir. Sadece iletişimleri esnasında dudak hareketlerinde kısıtlılık, jest ve mimikleri kullanamama, sürekli aynı ses tonunda konuşma gibi noksanlıklar görülmektedir (Demir ve Şen, 2009; Mann, 2006). Benmerkezci dili, görme duyusunu kaybetmiş bireylerde çok kullanılmaktadır (Cavkaytar ve Diken, 2006). Müziğe ve sosyal faaliyetlere son derece ilgileri vardır. Soyut sözcükleri anlama ve algılamada yetersiz gelişim göstermektedirler. Hatta bazı somut kavramları da zihinlerinde imgeleyemedikleri için diğer duyu organları aracılığı ile anlama çalışırlar (Aslan, 2013; MEB, 2008; Özçetin, 2003; Vuran, 2013).

2.3.5. Dil ve konuşma engeli

Duygu ve düşüncelerimizi temsil etmek için aktif biçimde kullanılan dil, rastgele simgelerden oluşan, kurallarla yönetilen toplumsal paylaşımlı bir koddur (Owens ve ark., 2019). Anadili kazanma döneminde dile ait özelliklerin öğrenilmesinde karşılaşılan zorluklar dil bozukluğu olarak açıklanmaktadır (Conti-Ramsden ve ark., 2001). Gelişimsel dil bozukluğu sosyal, duygusal, bilişsel, işitsel alanlarda normal fonksiyona sahip olan ya da çevresel öğelerin risk faktörü oluşturmadığı dil öğrenme engelidir (Grant ve ark., 2007; Lancaster ve Camarata, 2019; Owens ve ark., 2019; Supple, 2010; Watkins ve ark., 1995). İlk kelime telaffuzunda görülen gecikmeler dil ve konuşma engeline işaret edebilir. İki yaşına kadar elli kelime dağarcığına sahip olması ve gecikme devam ediyorsa bu işaret destekler niteliktedir. (Olswang ve ark., 1998).

Dil bozukluğu yaşayan bireylerin bazıları yalnızca ifade edici dil kısmında zorluk yaşarken bazı bireyler hem dili anlamada hem de ifade etmekte sıkıntı yaşayabilirler (Fortunato-Tavares ve ark., 2015; Hassamancıoğlu, 2021). Dil konuşma engeli çocukluktan itibaren ortaya çıktıysa çocuklar dil kazanma dönemi başlangıcından

itibaren güçlü zorluklar yaşarlar. Dil konuşma bozukluğu yaşayan çocuklardan bazıları gelişimlerini hızlı tamamlayarak normal akranlarının düzeyine yetişir bazıları ise onlardan beklenen sıçramayı gösteremez ve normal akranlarına yetişemez. Bu çocuklarda dil konuşma engeli görülür (ContiRamsden ve Durkin, 2012; Owens ve ark., 2019; Özer ve Akçakaya, 2014). Bazı durumlarda bozukluk sınırlı düzeydedir ancak dilin anlaşılmasındaki zorluklara kadar ciddi bir uzantı oluşturabilir (Laws ve ark., 2003). Konuşmaya geç başlayanların birçoğu akranların düzeyine ulaşabilse de kişilerin %5-7'sinde dil konuşma engeli üç yaşından sonraki dönemlerde de etkisini gösterecektir (Toseeb ve Clair, 2020). İleriki dönemlerinde konuşmada gecikme yaşayan bireylere %25-50 oranında konuşma engeli tanısı konulmaktadır (Montgomery ve Evans, 2009). Dil konuşma engeline sebep olan risk etmenlerinin erken fark edebilmek bozukluğun erken tedavi edilebilme olasılığına katkı sağlamakta ve konuşma engelinin ileriki dönemlerde meydana getireceği tesirleri en az düzeye indirilmesi sağlanabilir (First ve ark., 2021).

2.3.5.1. Dil ve konuşma engeli olan kişilerin genel özellikleri

Bireyler sosyal hayatta sürekli iletişim hâlinde olarak birbirleriyle hayatı paylaşırlar tam da bu sebepten konuşma ve dil bozuklukları olması gereken iletişimi engelleyerek kişilerin topluma adapte olmasını zorlaştırabilir. Topluma ayak uyduramayan birey özgüven kaybı yaşayarak kendini toplumdan soyutlar ve yalnızlaşır (Vygotsky, 1985).

Dil bozukluğu tanısı konulan çocukta çoğu zaman fonolojik rahatsızlıklarla karşılaşılır. Konuşma anlaşılabilirliği ve ses gelişiminin normal dil gelişimi seyreden çocuklara göre daha uzun sürdüğü gözlenir (Roseberry-McKibbin ve Hegde, 2015). Dil

konuşma engeli tanısı konulan çocukların ilk terimleri öğrenmeleri, normal akranlarına göre daha geçtir ve ilerleyen dönemlerinde de sürekli bir gerileme görülmeye devam eder (Rice ve ark.,1995; Roseberry-McKibbin ve Hegde, 2015; Ünsal ve Saban-Dülger, 2020). Kelimeleri geri getirmede güçlük çekenlerin anlam bilgilerinin sınırlı olduğu ve kullanılan kelimeler dışındaki diğer kelimelerin işlevsel hâle gelmesinde sıkıntı çektiklerini gösterir (Owens ve ark.,2019). Konuşmalar sırasında somut, kısa ve net kelimeleri tercih ederler (Ünsal ve Saban-Dülger, 2020). Yine bunlara ek olarak fonetik bozukluklar, dil bilgisi sorunları, gecikmiş dil başlangıcı gözlenebilmektedir. Bunun alt yapısında ise ihtiyaç duyulan geri çağırımlarda ve işitsel ipuçlarını hızlı şekilde alarak gruplama yapan kodlamada sıkıntı yaşamasıdır (Korkmaz, 2005; Tallal ve ark.,1993).

2.4. Motivasyon

Motivasyon kavramının kökü Latince “movere” hareket etme manasında kullanılan kelimedenden gelmektedir. Dilimizde ise güdülenme, güdü, güdüleme anlamını taşımaktadır (Baumeister ve Vohs, 2007). Güdüler bireylerin isteklerini davranışa dönüştüren ve bununla beraber bazı davranışların nedenlerini açıklamaya yardımcı olan bir kavramdır (Can, 1997; Telimen, 1978). Motivasyon, bireylerin belirledikleri hedef/lere ulaşmayı güdüleyen ve sürdüren süreçler olarak ifade edilmektedir. Bu süreçler, seçim, çaba, kararlılık, başarı ve çevresel etkenler gibi sonuçlara yol açan kişisel iç etkiler olarak bilinmektedir (Aydoğdu, 2020; Öntürk ve Yıldız, 2020; Schunk & DiBenedetto, 2020).

Literatürde motivasyonun tanımlamalarına bakıldığında üç ortak noktada toplanmaktadır. Bu temel üç ortak nokta şu şekildedir; bireyleri neyin harekete geçirdiği, davranışın nasıl devam ettirildiği ve davranış neyin yönettiğidir (Ohbuchi ve

suzuki, 2003; Porter ve ark., 2003). Motivasyon sürecinde olumlu faktörler olumsuz duruma düşebilir, bakış açıları değişebilir veya öz davranımlar geliştirebilirler (Atalay, 2019; Robbins ve Judge, 2012).

Motivasyon bireylerde farklı derecelerde ve çeşitli şekillerde görülebilir (Dede ve Argün, 2004; Hersey ve ark., 1996; Yalçın, 2015). Zihinsel ve fiziksel iyi olma hâli, yaşantı tecrübeleri, ben kavramı, çeşitli kişilik yapıları, geçmiş tecrübeler, çevresel etmenler motivasyon üzerinde etkili olan faktörlerdir ve ciddi etkileri vardır (Barrett ve patock-peckham, 2005). Dürtüler doyuruldukları zaman tamamen sönme gerçekleşmez, dürtüler belirli bir süre sonra tekrardan oluşum gösterebilir. Buna motivasyonun rotasyon olma özelliği denir. “Güdü döngüsü” olarak da isimlendirilmektedir.

Geliştirilen özgür irade teorisine göre motivasyon kavramı içsel motivasyon, dışsal motivasyon ve motivasyonsuzluk olarak bireylerin kendilerini kanıtlama yolundaki süreçler meydana gelmektedir (Deci ve Ryan’ın; 1985).

2.4.1. İçsel motivasyon

İçsel motivasyon kişilerin kendilerini ilgilendiren arzuları için mücadele etmesine denilmektedir (Ulusoy, 2007). Gerçekleştirilen etkinliklerin dikkat çekici ve eğlenceli olması dışsal ödül ya da övgülerden daha önemlidir. Bu güdülenmenin kaynağı sporcunun kendisidir. Kişilerde doğuştan meydana gelen dışsal teşviklere ihtiyaç duymadan bu doğal güdülenme meyli, keşfetme ve merak duyguları, bireylerin psikolojik, zihinsel ve sosyal ilerlemelerinde olabildiğince önemlidir (Doğan, 2005; Nichols ve Robert, 1990; Middleton ve Spanias, 1999; Tuzcuoğlu, 2014). İçsel motivasyona sahip bireyler öz denetimleri yüksek ve kendilerini idare edebilme özelliklerine sahiptirler. Bu nedenler diğer motivasyon türlerine göre içsel

motivasyonda daha fazla süre etkilidir (Deci ve ark., 1991; Doğan, 2005; George, 1997; Harter, 1981; Nichols ve Robert, 1990).

2.4.2. Dışsal motivasyon

Dışsal motivasyon, başka bireyler vasıtasıyla gelen, davranımların tekrarlanma olasılığını güçlendiren veya zayıflatan, maddi veya manevi kıymeti olan pekiştireçlerdir (Lee,2005). Pekiştireç yerinde ve zamanında uygulandığında sporcular itimat duygusu aşılayarak sporcunun daha öz güvenli ve başarılı olmasını sağlar (Bora, 2013; Dewani, 2014; Luc ve ark., 1995; Konter, 1995; Özkalp, 1997). Kazanılan cezalar veya ödüller sporcularının üzerinde motivasyonun artışına veya azalışına sebep olduğu için dışsal pekiştireçler sporcular için çok önemlidir (Özyalvaç, 2010; Reeve, 2004; Yalçın, 2015).

Özetle çevresel etmenlerin etkisini gösterdiği durumlarda dışsal motivasyon, kişisel etmenlerin etkisini gösterdiği durumlarda içsel motivasyon etkisini göstermektedir (İlgar, 2004).

2.4.3. Motivasyonsuzluk

Motivasyonsuzluk harekete geçme arzusunun olmamasıdır. Motivasyonsuzluk, etkinliği gerçekleştirecek kifayeti elde edememesi, etkinliklere ilgisiz yaklaşması ve harekete geçmek için dışsal tahakküm altında kalmaması ve davranışların neticesi hususunda bir gayeleri olmaması olarak kendini göstermektedir (Deci ve Ryan, 2000). Bireyler, davranışlarının sonuçlarını kontrol altına alamadıklarında veya kontrol altına alma konusunda kendilerini ehliyetsiz hissettiklerinde motivasyonsuzluk yaşarlar (Güdül, 2015; Karagüven, 2012; Lumsden, 1994; Özyalvaç, 2010; Reeve, 2004).

2.5. Spor ve Spora Katılım Motivasyonu

İnsanoğlunun varlığından itibaren spor olgusu ortaya çıkmıştır fakat o zamanlar dolaylı olarak ve farkında olmadan yapılmaktadır. Düzenli hayatın bir sonucu olan ve insanların yerleşik hayata geçmesiyle beraber meydana gelen spor olgusu zamanla kurumsal bir yapı hâline gelmiştir (Alili, 2004; Armağan, 1981). Oyun ve eğlence anlamına gelen ‘disport’ kavramından türetilmiş olup Latince dilimize aktarılmıştır (Balcıoğlu, 2003). Latince uzaklaşmak, oyalamak, birbirinden ayırmak, anlamlarına gelmektedir. Uluslararası düzeyde, dil yapısından esinlenerek “sport” kavramını da varlığına katmış ve Türkçe olarak da okunduğu gibi “spor” olarak tabir edilmeye başlanmıştır (Çankaya, 2001).

Spor kavramı, belirli kurallar çerçevesinde insanlar arasında ilişkiyi artırmak için aletsiz veya aletli, toplu veya bireysel olarak katılım sağlanan, bazı zamanlarda seyircilere ve katılımcılara yönelik eğlence takdim eden bununla beraber zihinsel ve bedensel becerilerini kullanmayı ve kullanılan becerileri en üst seviyeye çıkarmayı amaçlayan, genellikle toplumla bütünleştirici özellikte; dayanışmacı, rekabetçi, sosyalleştirici, bir yapıya sahip olan genellikle yarışma formatında olan, ister tüm zamanını ortaya koyarak isterse boş zaman faaliyeti olarak yapılan tüm aktivitelerdir (Aracı,1999; Atasoy ve Kuter, 2005; Erkal, 1998 Filchenko, 2018; İnal,1998;Yetim & Yılmaz, 2015). Mevcut şartlarda farklı yaklaşımlar çerçevesinde spor; siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel disiplinlerden ayrı bir konumda tutulamaz. (Alpman, 1972; Bayraktar, 2014; Ersoy, 1986)

Günümüzde sporcuların eşit hak ve yetkiler elinde bulunmasına rağmen çok düşük bir oranda yüksek performans gösterebilmektedir. Bunun sebebi birden çok

etkenden dolayı kaynaklanabilir ancak motivasyon bu etkenler arasından en önemlilerden birisidir (Şahin ve ark., 2021). Sportif verimin en yüksek noktaya erişebilmesi için birçok faktörün birleşmesi gerekmektedir. Sadece antrenman ve beslenme programı performans başarısını artırmak için etkili olmayacaktır. Bunlarla birlikte araç gereçler, spor türü, gibi etmenler temin edildikten sonra sağlık durumunu iyileştirme çabası ve sosyal ilişkileri geliştirme gibi güdüler, harekete geçme gereksinimini daha anlamlı hale getirmektedir (Er ve ark., 2003). Bu etkenler gerçekleştikten sonra geriye sadece kişilerin amaçlarına erişebilmek için motive olabilmesi kalmaktadır (Doğan, 2005). Bu sebeplerden dolayı sporcuların hangi faktörlerden etkilendiğini iyi bilinmesi günümüz antrenörleri için önemli bir unsurdur. (Çakıroğlu, 1987).

2.6. Engellilerde Spor ve Spora Katılım Motivasyonu

Engelli bireylerin hayatlarında sporun önemli bir yeri olması ile birlikte, bireylerin toplumsal davranışlarını düzenleyen, bireylerin psikolojik ve fizyolojik gelişimlerini sağlayan, bedensel ve zihinsel olarak gelişimlerini belirli aşamaya çıkaran, sosyal, pedagojik ve biyolojik bir olgu olarak bilinmesi sebebi ile engelli bireylerin toplumsal adaptasyonlarında spor bir vasıta olarak kullanılmaktadır (İlhan, 2008; Tamer & Pulur, 2001; Yücel, 2004). Spora katılımın normal bireyler üzerinde gösterdiği etkilerin hemen hepsini ve daha fazlasını engelli bireyler üzerinde de görmek mümkündür (Deci, 1975; Tekkurşun ve ark. 2018).

Unutmamak gerekir ki kişilerin spor aktivitelerinde bulunmalarının temel taşlarından birisi motivasyondur (Tekkurşun-Demir ve ark., 2018; Yılmaz, 2021). Spora katılımın önündeki en büyük problemler arasında ise engelli kişilerin

motivasyonsuzluğu ve zaman olduğu bilinmektedir (Aydın, 2012; Toros, 2001; Yalçın ve ark., 2017). Engelli bireylerin ise bir amacı gerçekleştirmek için harekete geçtiklerinde yalnızlık ve isteksizliğe kapılması bunun neticesinde hareketlerden vazgeçmesi motive edilmediklerinden kaynaklanmaktadır (Deimann & Bastians, 2010; Huett ve ark., 2008; Jokelova, 2013; Smith, 2008). Engelli kişilerin yarıdan fazlası spor aktivitelerine istikrarlı bir katılım sağlayamadıkları için bu durum ikincil sağlık problemleri oluşma olasılığını artırmaktadır. Bu nedenle engelli bireylerin spora katılımı desteklenmeli ve bu yoldaki engeller kaldırılmaya çalışılmalıdır (Jaarsma ve ark., 2014; Tenenbaum & Eklund; 2007).

Engelli bireylerin spora katılımında ise ülkemizde her geçen yıl nicelik ve nitelik yönünden daha fazla katılım olduğu görülmektedir. Her geçen yıl ilerlemeler gösteren bu gelişimlerde toplumumuzda yer alan engelli bireylerin topluma daha kolay adapte olmalarını ve daha güçlü bağ kurmalarını desteklemektedir (Demir ve ark, 2017; Kırımoğlu ve ark., 2016).

2.7. Psikolojik Sağlamlık Kavramı

Latince ‘esnek olma’ (resiliens), İngilizce’de “resilient” olarak geçen psikolojik sağlamlık “eski hâline geri dönme”, “geri sıçrama veya geri tepme”, “iyileşme gücü”, özüne kolay bir şekilde dönebilmeyi, maddenin esnek olmasını anlatmaktadır (Çam & Büyükbayram, 2017; Greene, 2002; Garnezy, 1993; Gürğan, 2006; Erarslan, 2014; Masten, 2014; Smith ve ark., 2008; Wille ve Ravens-Sieberer, 2010). “Resilience” kelimesine karşılık olarak Türk literatürüne bakıldığında psikolojik dayanıklılık, psikolojik sağlamlık, yılmazlık, dayanıklılık, kendini toparlama hızı gibi

terimlerle karşılaşmıştır (Basım & Çetin, 2017; Karabulut ve Balcı, 2017; Kındıroğlu, 2018; Özbey, 2019, Terzi, 2008).

Psikolojik sağlamlık kavramını araştırmacılar, yaşamdaki zorlu şartlar ve riskler ile karşılaşıldığında bireylerin fiziksel ve zihinsel sağlığını koruyarak zorlu koşulların üstesinden kolaylıkla gelerek fonksiyonlarına devam etmesi ve olumlu uyum sağlayarak kendini toparlama hızı olarak tanımlamıştır (Arslan, 2015; Earvolino-Ramirez, 2007; Eraslan-Çapan ve Arıcıoğlu, 2014; Ghamsar & Lavasani, 2015; Masten & Coatsworth, 1998; Meadows ve ark., 2015; Ungar ve Lienbenberg, 2011).

Psikolojik sağlamlık terimi üzerine özellikle bahsedilen durumlardan biri psikolojik sağlamlığın gelişimsel bir alan mı yoksa bir kişilik özelliği mi olduğudur (Richardson, 2002). Yapılan literatür taramalarında hem geliştirilebilen bir beceri hem de kişisel özellik olarak açıklanmaktadır (Gündaş, 2013; Winders, 2014). Psikolojik dayanıklılık kavramının gelişebilmesi için kişinin yaşamlarında riskli durumlarla karşılaşması, bu zorlukların üstesinden başarılı bir şekilde gelebilmesi ve hayatın diğer alanlarında elde etmesi gereklidir (Aydın, 2018; Lutharve ark., 2000; Masten & Coatsworth, 1998; Richardson, 2002). Yapılan alan araştırmalarında psikolojik sağlamlığın yaşanan risk faktörlerinden, koşul ve şartlardan, süreçten etkilenen devimsel bir yapısı olduğu gözlenmektedir (Brooks, 2006; Gilligan, 2000; Masten, 2018). Yaşamının belirli bir döneminde psikolojik sağlamlığı yeteri düzeyde olmayan bir bireyin başka bir dönemde bu özelliği edinebileceği görülmektedir (DuMont ve ark., 2007; McGloin ve Widom, 2001).

Açıklamalar neticesinde literatürde ortak bir tanımı bulunmayan psikolojik sağlamlık kavramı ile ilgili iki unsurdan bahsetmek mümkündür (Kararımak ve Giviş-Çetinkaya, 2011). Bu iki unsur psikolojik sağlamlığın gerçekleşmesi için ön koşul olan

koruyucu faktörler ve risk faktörleridir. Çevresel, bireysel koruyucu ve risk faktörü arasındaki bağlantı, psikolojik sağlamlıktan ayrı düşünülemeyecek iki önemli unsurdur (Tusaie & Dyer, 2004). Bu sebeple psikolojik sağlamlık tanımının daha net anlaşılabilmesi için sonraki bölümlerde koruyucu ve risk faktörleri açıklamaları yapılacaktır.

2.7.1. Psikolojik sağlamlık düzeyi yüksek bireylerin özellikleri

Bireylerin psikolojik sağlamlık dereceleri birbirlerinden farklıdır. Kişilerin hayat süreçlerinde karşı karşıya kaldıkları birçok sıkıntı bireylerin adaptasyon süreçlerini duygusal istikrarsızlığa uğratarak direkt olarak etkileyebilir. Bundan dolayı psikolojik sağlamlık gelişimsel durumlarda bazen yüksek düzeyde bazen de düşük düzeyde tepki gösterebilmektedir (Herrenkohl ve ark., 1994)

Psikolojik dayanıklılık düzeyleri düşük olan kişilerin başa çıkma, kaçınma stratejileri kullandıkları, yüksek olan kişilerin ise problem merkezli başa çıkma stratejisi kullandıkları görülmüştür (Aydoğdu, 2013). Psikolojik sağlamlık seviyeleri yüksek olan bireylerin tipik özellikleri; problem çözme yeteneği, kararlı ve istikrarlı olma, alternatiflere sahip olma, sosyal iletişimleri ve becerileri kuvvetli, öz güvenli, gelişim ve değişime açık, öz kontrolü yüksek, sorumluluk sahibi, zorluklar karşısında pes etmeyen, içgörü kabiliyeti yüksek, güvenilir, dikkatli, öz saygısı yüksek, stresle baş edebilme, bütünleşme ve ayrımlaşma doğru benlik kavramlarını geliştirmek için zorlama, iyimser bakış açısı, merkezde olma ve kendilerine net hedefler koyma olarak açıklamaktadır (Doty, 2010; Parr ve ark., 1998; Penick ve Jepsen, 1992; Thornton ve Sanchez, 2010; Werner, 1996).

2.7.2. Psikolojik sağamlığı etkileyen faktörler

Psikolojik sağamlık bireyde süreci anlatmaktadır (Henderson ve Milstein, 2003). Psikolojik sağamlık kavramının oluşabilmesi için koruyucu ve risk faktörlerin olmak üzere iki faktörün gerçekleşmesi zorunludur (Rutter, 2013). Psikolojik sağamlık kavramı oluşurken öncelikle risk faktörleri meydana gelir ve koruyucu faktörlerin de katkısı ile birey maruz kaldığı risk faktörlerine olumlu uyum gösterir. Bu nedenle psikolojik sağamlığı açıklamak için koruyucu faktörlerin ve risk faktörlerinin olumlu adaptasyonun iyi bilinmesi gerekmektedir. Bireylerde hangi faktörlerin koruyucu faktör olduğu yahut hangilerinin risk faktörü görevi gördüğü değerlendirilemeden ortaya çıkmaz (Rutter, 2013; Tümlü, 2012). Bu kavramın daha net anlaşılmasında risk faktörleri ve koruyucu faktörlerinin açıklığa kavuşturulması önemli bir etken olarak görülmektedir (Rutter 1999).

2.7.3. Risk faktörleri

Risk faktörleri; kişilerin eksiklikler, zorluklar, rahatsızlıklar yaşamasına sebep olarak kişilerin adaptasyonunun önünde engel oluşması olarak tanımlanmaktadır (Gizir, 2007; Kirby ve Fraser, 1997; Luthar ve Cicchetti, 2000; Nicotera ve Laser-Maira, 2017).

Risk faktörleri psikolojik sağamlığın oluşabilmesi için ön koşuldur (Öz & Bahadır, 2009). Risk faktörleri, bireylerin öz saygılarını düşürdüğü gibi gerekli potansiyel ve gizil güçlerinin de kullanımını engelleyerek ve karşılaşılan stres karşısında dağılma ve yılmaya neden olur (Luthar ve ark., 2000). Psikolojik dayanıklılık, bu sebeple yüksek risk içeren davranışlardan uzaklaşmaya, olumsuz durumları kolaylıkla aşmaya ve başarılar elde etmeye olanak sağlamaktadır (Morgan ve

Ziglio, 2010). Psikolojik sağlamlığı tesiri altına alan risk faktörleri bireysel, ailesel ve çevresel olmak üzere üç gruba ayrılmaktadır (Gizir, 2007). Ailesel faktörler arasında; ihmalkar aile, ebeveyn kaybı, ailedeki hastalıklar, otoriter aile (Carlson, 2001; Durlak, 1998; Gizir, 2007; Pölkki ve ark., 2004), bireysel faktörler arasında; erken doğum kronik rahatsızlıklar, başa çıkma mekanizmalarının olmaması, düşük benlik saygısı (Gizir, 2007; Nakashima ve Canda, 2005, Rutter, 1990), çevresel faktörler arasında ise; düşük ekonomik düzey, doğal afetler, cinsel istismar ve şiddet, göç ve işsizlik yer almaktadır (Agabi ve Wilson, 2005; Masten, 2001; Lansford ve ark., 2006; Durlak, 1998).

Belirtilen risk faktörlerinin tümü risk faktörünün derecesine, bireye ve risklerin birleşimine bağlı olarak bir diğeri diğerine göre daha olumsuz sonuçlara neden olabilmektedir (Nicotera ve Laser-Maira, 2017).

2.7.4. Koruyucu faktörler

Koruyucu faktörler, psikolojik sağlamlık denildiğinde akla gelen diğer işleyiştir (Kararımak, 2006; Nicotera ve Laser-Maira, 2017). Koruyucu faktörler, bir sorunun kaynağını anlayarak sorunun etkilerini olabildiğince sınırlı tutmak ve bireylerin kötü sonuçla karşılaşmamak ve bireylerin ruh ve beden sağlığını korumak için alınan önlemlerdir (De Villiers ve Van Den Berg, 2012; Masten ve ark., 1990; Olvera, 2013).

Risk faktörlerindeki sınıflamada olduğu gibi koruyucu faktörler de üç kategoride toplanmıştır. Ailesel koruyucu faktörler arasında; ebeveynler ile olumlu iletişim, güvenli bağlanma, demokratik ev ortamı (Atwool, 2006; Fitzpatrick ve Koerner, 2005; Garmezy, 1991) bireysel koruyucu faktörler arasında; öz yeterlilik, zekâ, mizaç, sosyal ve akademik başarı ve yaş yer almaktadır (Cappella ve Weinstein, 2001; Durlak, 1998;

Gizir, 2007 Masten ve ark., 1999; Smith ve Prior,1995) çevresel faktörler arasında; sosyal destek, fizyolojik ihtiyaçların karşılanması, kaliteli eğitim hayatı, sosyal hayat yer almaktadır (Durlak,1998; Gizir, 2007; Lewis, 2000; Luthar & Zigler, 1991). Oluşan koruyucu faktörler ailesel, bireysel veya çevresel faktörler ya da bu üç faktörün iletişiminden etkilenen durumları kapsayabilir. Burada dikkat çekmesi gereken konu, bu faktörlerin hangisinin oluştuğuna ya da daha şiddetli olduğuna bakılmaksızın bu faktörlerin oluşan risklerin ne derecede önüne geçebildiği ve riskleri ne düzeyde durdurduğunun tespit edilmesidir (Greene ve Conrad, 2002).

2.8. Sporda Psikolojik Sağlamlık Kavramı

Yüzyıllar öncesinden beri var olan spor, ilk çıktığı andan itibaren yaşamımızın bir parçası olmuştur. Bireyin öz güveninin artmasını, sosyal hayata karışması, boş vakitlerinin değer kazandırılması ve birlik beraberliği artırması ile birlikte bireylerin ruh ve fiziksel sağlığını da desteklemektedir (Arslan ve ark., 2011). Öz saygı gibi belirli kimlik faktörlerinden veya baş etme stratejileri ve sosyal dayanaktan meydana geldiği düşünülen sisteme “sağlamlık” denilmektedir (Yang ve ark., 2020). Psikolojik sağlamlık ise; mukavemetle mücadele gösterme, zorluklar ile baş edebilme ve kriz yönetimi gibi tüm faktörleri içinde barındıran geniş kapsamlı bir kavramdır. Sporda psikolojik sağlamlık sporcuların türlü zihinsel faaliyetlerini kullanabilmeleri ve yaşadıkları tahakkümlere direnç gösterebilmeleri için önemlidir. Psikolojik olarak iyi hissetmek, stresten uzak kalarak mutlu bir yaşam sürmek, profesyonel veya amatör olarak spor ile ilgilenmek, özgürlük ve yenilenme gibi kelimeler birbiri ile ilişki içerisinde (Kılıç ve Şener 2013).

Araştırmalar yapıldığında sporun bedensel yararlarının yanında zihinsel sağlığa da olumlu tesirlerinin olduğu, kaygı ve strese karşı koruyucu faktör görevi görerek psikolojik sağlamlığı geliştirdiği gözlenmektedir (Abadie & Brown, 2010; Arslan ve ark., 2011; Beşikçi ve ark., 2021; Hall, 2011; Kolsallayan, 2017; McAuley ve ark., 2000; Toros ve ark., 2017; Ulukan, 2020; Yıldız, 2016). Sporda psikolojik sağlamlık önemlidir çünkü sporcular yaşadıkları baskılara dayanabilmek için çeşitli zihinsel becerilerini kullanmalı ve optimize etmelidir. (Coleman & Hagell, 2007; Schaal ve ark., 2012). Bu sebepten her başarılı sporcu için aksaklıklara, engellere ve başarısızlıklara olumlu yanıt verme yeteneği çok önemlidir (Galli & Gonzalez, 2015).

Sporun önemli ve vazgeçilmez bir parçası olan psikolojik sağlamlık sporcuların “normatif olmayan” değişikliklere karşı sağlamlık geliştirmesine sebep olarak müsabaka içerisinde mücadeleci olmalarını da sağlar (Sarkar & Fletcher, 2014).

Sporcuların psikolojik sağlamlık düzeylerinin incelendiği tüm çalışmalar sonucunda çok fazla faktörün dikkat çektiği görülmektedir. Nicel boyutta yapılan araştırmalarda güçlü ve umutlu bir sosyal çevrenin bulunması, güven duygusu, zihinsel dayanıklılık uyum yüksek benlik saygısı ve sabırlı olma, problem çözme becerisi, duygusal zekâ, problem odaklı başa çıkma stratejisi, başarı motivasyonun bulunması, sporcuların psikolojik sağlamlıklarını yükselten etmenler olarak dikkat çekmektedir (Arora, 2015; Bayköse ve ark., 2017; Belem ve ark., 2014; Cowden ve ark., 2016; Lu ve ark., 2016; Özdayı, 2016; Secades ve ark., 2016; Şahin, 2019; Şarlı, 2019; Yavuz, 2019),

Nitel boyutta yapılan araştırmalarda ise sosyal çevreden algılanan destek, aktif spor yapma, spora olan tutku, dinamik ve pozitif kişilik özelliği, öz güven, deneyim ve tecrübe, rekabetçi ve hırslı olma, uyum sağlayabilme, kararlılık, bakış açısı kazanma ve iradeli çalışma etiği, sporcuların güçlüklerle baş etme hususunda katkı sağladığı ve

psikolojik sağamlık düzeyini artırdığı neticesine ulaşılmıştır (Brown ve ark., 2019; Arığ, 2023; Codonhato ve ark., 2018; Galli ve Reel, 2012; Howells ve Fletcher, 2015; Norman, 2018; Sarkar ve Fletcher, 2014; Sarkar ve ark., 2015; Roy-Davis ve ark., 2017; White ve Bennie, 2015).

BÖLÜM III

3. MATERYAL VE YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Yöntemi

Bu araştırma nicel araştırma yöntemlerinden biri olan ilişkisel tarama modeli ile dizayn edilmektedir. İlişkisel tarama modeli iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişimin varlığını belirlemeyi amaçlayan tarama yaklaşımına denir. İlişkisel tarama modelinde, değişkenlerin birlikte değişip değişmediği; değişme varsa bunun nasıl olduğu saptanmaya çalışılır (Karasar, 2011).

3.2. Çalışma Grubu

Bu araştırmanın evrenini Tokat ve Kastamonu şehirlerinde ikamet etmekte olan görme, işitsel ve ortopedik engelli bireyler oluşturmaktadır. Evren içerisinde yer alan katılımcılar arasından gönüllülük esasına dayalı olarak örneklem grubu belirlenmiştir. Katılımcıların 189'u erkek, 107'si kadın olmak üzere toplamda 296 sporcudan oluşmaktadır.

Araştırma grubu belirlenirken, "Kolaylıkla Bulunabileni Örneklem" yönteminden yararlanılmıştır. Söz konusu bir bölge değilse, yakın çevre içerisinde bulunan ve kolaylıkla ulaşılabilir, eldeki var olan ve gönüllü bireyler üzerinde yapılan örneklemedir. Araştırmacı ölçülen değişkenlerin ranjını olabildiğince örnekleme yansıtabiliyorsa ve incelenecek değişkenler temel insan özellikleri içeriyorsa, bir bölge-

ülke vb. örneklenmesi gerekli olmayabilir (Erkuş, 2009). Ayrıca bu yöntem, araştırmacıya hız ve pratiklik kazandırır (Şimşek ve Yıldırım, 2004).

Tarama araştırmalarında 5000 ve üzerindeki oldukça büyük bir grup için genellikle 350-500 örneklem yeterlidir (Dillman ve Salant, 1994). Buna göre araştırmanın katılımcı grubu (n=296), araştırmanın evrenine göre oldukça yeterli sayıdadır.

3.3. Verilerin Toplanması

3.3.1. *Veri toplama araçları*

Bu araştırmada “Demografik Bilgi Formu”, “Engelli Bireylerde Spora Katılım Motivasyonu Ölçeği (ESKMÖ)”, “Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği” veri toplama aracı olarak kullanılmıştır.

3.3.2. *Kişisel bilgi formu (Ek.1)*

Araştırmacı tarafında oluşturulmuş olan kişisel bilgi formunda Tokat ve Kastamou illerinde yaşayan ve sportif faaliyet ile ilgilenen engelli bireylerin cinsiyet, medenî durum, yaş, öğrenim durumu, gelir düzeyi, engel türü, spor yaşı, haftalık spor yapma gün sayısına ve spor türüne ilişkin sorular hazırlanmıştır.

3.3.3. *Engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçeği (Eskmö) (Ek.2)*

Tekkurşun Demir ve arkadaşları tarafından geliştirilen, geçerlik ve güvenirlik çalışması yapılan Engelli Bireylerde Spora Katılım Motivasyonu Ölçeği toplam yirmi iki maddeden oluşturulmuştur. Engelli Bireylerde Spora Katılım Motivasyonu Ölçeği üç

alt boyuttan oluşmaktadır. Birinci faktör “İçsel Motivasyon” adı altında ilk on iki, ikinci faktör “Dışsal Motivasyon” olarak beş, üçüncü faktör ise “Motivasyonsuzluk” adı altında son beş maddeyi içermektedir. Motivasyonsuzluk faktörü ters maddelerden oluşmaktadır. İçsel motivasyon boyutunun iç tutarlık katsayısı 94, dışsal motivasyon boyutunun iç tutarlık kat sayısı 88 ve motivasyonsuzluk boyutunun iç tutarlık kat sayısı 84 olarak hesaplanmıştır. Ölçek “1=Kesinlikle Katılmıyorum”, “2=Kısmen Katılmıyorum”, “3=Orta Düzeyde Katılıyorum”, “4=Katılıyorum”, “5=Kesinlikle Katılıyorum” şeklinde 5’li likert tipi dizayn edilmiştir. Öte yandan motivasyonsuzluk boyutunda yer alan maddelerin değerleri ise puanlama aşamasında (1=5, 2=4, 3=3, 4=2, 5=1) ters çevrilmiştir. Bu çalışmada engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçeği güvenilirliği 0.884 bulunmuştur. Spora katılım motivasyonu ölçeği alt boyutları olan içse motivasyon alt boyutunun güvenilirliği 0.896, dışsal motivasyon alt boyutu güvenilirliği 0.784, motivasyonsuzluk alt boyutu güvenilirliği 0.828 bulunmuştur.

3.3.4. Kısa psikolojik sağlamlık ölçeği (Ek.3)

Smith ve ark. (2008) tarafından geliştirilen Doğan (2015) tarafından Türkçeye uyarlaması yapılan Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği toplam 6 maddeden oluşmaktadır. Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği "Hiç uygun değil" (1), "Uygun Değil" (2), "Biraz Uygun" (3), "Uygun" (4), "Tamamen Uygun" (5) şeklinde 5’li likert tipinde dizayn edilmiştir. 6 maddelik ölçek sorularından 3 madde (2,4,6) ters kodlanmaktadır. Diğer yandan 6 maddelik tek boyutlu ölçeğin iç tutarlık katsayısı 83 olarak tespit edilmiştir. Bu araştırmada kısa psikolojik sağlamlık ölçeği güvenilirliği 0.703 bulunmuştur.

3.3.5. Veri toplama süreci

Araştırmada veri toplama tekniği olarak anket yöntemi kullanılmıştır. Anket yöntemi aynı soru grubunun çok sayıdaki bireye, telefon, e-posta yoluyla ya da bizzat kendisine sorulmasını içerir (Büyüköztürk, ve ark., 2012). Veri toplama araçlarının uygulanmasından önce, Tokat ve Kastamonu ilinde Milli Eğitim Bakanlığına bağlı özel eğitim okullarında uygulama yapmaya ilişkin izinler Milli Eğitim Bakanlığından alınmıştır (Ek-4). Anket formları, uygulama için izin alınan okullarda öğrenim gören öğrenci sayıları dikkate alınarak çoğaltılmıştır. Anket formları, uygulama için izin alınan özel eğitim okullarında bedensel, görme, işitme ve dil bozukluğu engeli olan bireylere antrenörleri, okul rehber öğretmenleri ve sınıf öğretmenleri yardımıyla uygulama esnasında uyulması gereken kurallar ayrıntılı bir şekilde anlatılarak öğrencilerin anketleri doldurmaları sağlanmıştır. Geri dönüşüm antrenörler, sınıf öğretmenleri ve okul rehber öğretmeni tarafından sağlanmıştır. Uygulanmış olarak geri alınan anket formlarından bazıları, eksik doldurma, sürekli aynı seviyede kodlama yapma ve benzeri sebeplerden dolayı çalışma dışı bırakıldığından gönderilen toplam 312 anket formundan son hali ile 296 anket formu araştırmaya dâhil edilmiştir. Daha sonra farklı engel gruplarında (bedensel, işitme, görme, dil bozukluğu) yer alan öğrencilere uygulanan anketlerin geçerli ve kabul edilebilir nitelikte olanları, SPSS paket programında değerlendirilmek üzere kodlanarak bilgisayar ortamına aktarılıp gerekli analizler yapılmış ve süreç takip edilmiştir.

3.4. Verilerin analizi

Tüm veriler bilgisayarda SPSS (statistical package for social sciences) for Windows 22 programına kaydedilerek analiz edilmiştir. Verilerin normalliğine karar

vermek için Kolmogorov-Smirnov test, normal dağılımın diğer varsayımları olan basıklık ve çarpıklık değerleri incelenerek değerlendirilmiştir. Bağımsız iki grup karşılaştırmasında t-testi bağımsız örneklem t testi (Independent sample t-testi) kullanılmıştır. Bağımsız ikiden fazla grup karşılaştırmasında tek yönlü varyans analizi, farkın kaynağının belirlenmesinde Tukey testi kullanılmıştır. Sayısal değişkenler arası ilişkiye Pearson korelasyon katsayısı ile bakılmıştır. Elde edilen değerlerin anlamlı olup olmadığının yorumlanmasında 0.05 anlamlılık düzeyi ölçüt olarak kullanılmıştır.

BÖLÜM IV

4. BULGULAR

Tablo 4-1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Frekans ve Yüzde Dağılımları

Değişken	Grup	n	%
Cinsiyet	Erkek	18963,85	
	Kadın	10736,15	
Medeni durum	Evli	45	15,2
	Bekar	25184,8	
Öğrenim durumu	İlkokul	41	13,85
	Ortaokul	41	13,85
	Lise	94	31,76
	Üniversite	10635,81	
	Lisansüstü	14	4,73
Gelir düzeyi	Çok Düşük	65	21,96
	Düşük	37	12,5
	Orta	63	21,28
	Yüksek	13144,26	
Engel türü	Görme	66	22,3
	İşitsel	62	20,95
	Ortopedik	11137,5	
	Diğer dil bozukluğu	57	19,26
Kaç yıldır spor yapıyorsunuz	1-2 yıl	88	29,73
	3-4 yıl	69	23,31
	5 yıl ve üzeri	13946,96	
Haftada kaç gün spor yapıyorsunuz	1-2 gün	13645,95	
	3-4 gün	11739,53	
	5 gün ve üzeri	43	14,53
Spor türü	Bireysel sporlar	18060,81	
	Takım sporları	11639,19	
Yaş	12- 21 Yaş	16656,08	
	21- 30 Yaş	80	27,03
	30 Yaş ve Üzeri	50	16,89

Tablo 4-1’de araştırmaya konu olan katılımcıların demografik bilgileri ait verilere yer verilmiştir. Buna göre katılımcıların 189(%63.85)’unun erkek, 107(%36.15)’sinin kadın olduğu; 45(15.2)’inin evli, 251(%84.8)’inin bekâr olduğu; 41(%13.85)’inin ilköğretim mezunu, 41(%13.85)’inin ortaokul mezunu, 94(%31.76)’ünün lise mezunu, 106(35.85)’sının üniversite mezunu olduğu, 14(4.73)’ünün lisansüstü mezunu olduğu; 65(%21.96)’inin çok düşük seviyede, 32(%12.5)’sinin düşük seviyede, 63(%21.28)’ünün orta seviyede, 131(%44.26)’inin yüksek seviyede olduğu; 66(%22.3)’sının görme engelli, 62(%20.95)’sinin işitme engelli, 111(%37.5)’inin bedensel engelli, 57(%19.26)’sinin dil bozukluğu engelli olduğu; 88(%29.73)’inin 1-2 yıl spor yaptığı, 69(%23.31)’unun 3-4 yıl spor yaptığı, 139(%46.96)’unun 5 yıl ve üzeri spor yaptığı; 136(45.95)’sının haftada 1-2 gün spor yaptığı, 117(%39.53)’sinin haftada 3-4 gün spor yaptığı, 43(%14.26)’ünün haftada 5 gün ve üzeri spor yaptığı; 180(%60.81)’inin bireysel sporlar ile ilgilendiği, 116(%39.19)’sının takım sporları ile ilgilendiği görülmüştür. Bireylerin yaş ortalaması 21.34 ± 9.34 ’tür.

Tablo 4-2. Katılımcılara Ait Betimsel İstatistik Özetleri (ESKMÖ, KPSÖ)

Ölçekler	Madde sayısı	n	$\bar{x}$	Ss	Çarpıklık	Basıklık	Min.	Mak.
Psikolojik Sağlamlık Ölçeği	6	296	3.17	0.80	0.30	0.46	1.00	5.00
Engelli Bireylerde Spora Katılım Motivasyonu Ölçeği	22	296	4.10	0.79	-1.26	1.74	1.25	5.00
İçsel Motivasyon	12	296	2.92	1.10	0.22	-1.10	1.00	5.00
Dışsal Motivasyon	5	296	3.62	1.03	-0.09	-0.89	1.00	5.00
Motivasyonsuzluk	5	296	3.73	0.69	-0.16	-0.40	1.55	5.00
Toplam (n:296)	22	296	3.59	0.90	-0.32	-0.16	1.20	5.00

Ölçek puanlarına ait özet istatistikler minimum, maksimum, ortalama ve standart sapma olarak Tablo 4-2’de gösterilmiştir. Psikolojik sağlamlık ölçeği genel ortalama puanı 3.17 ± 0.80 , engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçeği genel puanı ortalama 4.10 ± 0.79 , içsel motivasyon alt boyut puanı ortalama 2.92 ± 1.10 , dışsal motivasyon alt boyut puanları ortalama 3.62 ± 1.03 ve motivasyonsuzluk alt boyut puan ortalaması 3.73 ± 0.69 olarak hesaplanmıştır. Kolmogorov-Smirnov testi anlamlılık düzeyi ile çarpıklık ve basıklık değerleri incelenerek verilerin normal dağılıma uygun olup olmadığı değerlendirilmiştir. Kolmogorov-Smirnov testinden elde edilen anlamlılık düzeyi 0.05’ten küçük olan verilerde basıklık ve çarpıklık değerleri ± 2.0 arasında olmasında (George ve Mallery, 2010) değerlerin normal dağılımdan aşırı sapma göstermediği değerlendirilmiş olup hipotezler parametrik testler ile test edilmiştir.

Tablo 4-3. ESKMÖ VE KPSÖ Puanlarının Cinsiyet Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Değişkenler	Grup	n	$\bar{X} \pm Ss$	t	p
İçsel Motivasyon	Erkek	189	4.14 ± 0.80	1.01	0.31
	Kadın	107	4.04 ± 0.79		
Dışsal Motivasyon	Erkek	189	2.99 ± 1.12	1.55	0.12
	Kadın	107	2.79 ± 1.06		
Motivasyonsuzluk	Erkek	189	3.59 ± 1.06	-0.70	0.48
	Kadın	107	3.68 ± 0.99		
Engelli Bireylerde Spora Katılım Motivasyonu Ölçeği	Erkek	189	3.75 ± 0.70	0.95	0.34
	Kadın	107	3.67 ± 0.68		
Psikolojik sağlamlık ölçeği	Erkek	189	3.16 ± 0.80	-0.26	0.80
	Kadın	107	3.18 ± 0.81		

(n:296)

Psikolojik sağamlık ölçeği ve engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçeği ile alt boyut puanları kişilerin cinsiyetine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermemektedir ($p>0.05$).

Tablo 4-4. ESKMÖ VE KPSÖ Puanlarının Yaş Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Ölçek Puanları	Grup	n	$\bar{X} \pm Ss$	F	p	Fark
İçsel motivasyon	12-21 yaş ¹	166	4.08±0.85	1.26	0.28	
	21-30 yaş ²	80	4.22±0.68			
	30 ve üzeri ³	50	4.01±0.76			
Dışsal motivasyon	12-21 yaş ¹	166	3.06±1.08	3.65	0.03	1>3
	21-30 yaş ²	80	2.83±1.16			
	30 ve üzeri ³	50	2.60±1.02			
Motivasyonsuzluk	12-21 yaş ¹	166	3.80±1.02	6.26	0.00	1>2
	21-30 yaş ²	80	3.33±1.02			
	30 ve üzeri ³	50	3.50±0.99			
Engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçeği	12-21 yaş ¹	166	3.78±0.72	1.85	0.16	
	21-30 yaş ²	80	3.70±0.62			
	30 ve üzeri ³	50	3.57±0.71			
Psikolojik sağamlık ölçeği	12-21 yaş ¹	166	3.16±0.87	1.88	0.15	
	21-30 yaş ²	80	3.07±0.64			
	30 ve üzeri ³	50	3.35±0.76			

(n:296)

Engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçeği alt boyutlarından dışsal motivasyon puanları kişilerin yaşlarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir ($F:3.65$; $p<0.05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu anlamak için yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testine göre 12-21 yaş grubu kişilerin dışsal motivasyon puanları otuz ve üzeri yaş grubu kişilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçeği alt boyutlarından motivasyonsuzluk puanları kişilerin yaşlarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir (F:6.26; $p<0.05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu anlamak için yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testine göre 12-21 yaş grubu kişilerin dışsal motivasyon puanları 21-30 yaş grubu kişilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçeği ve diğer alt boyut puanları kişilerin yaşlarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermemektedir ($p>0.05$).

Tablo 4-5. ESKMÖ VE KPSÖ Puanlarının Medeni Durum Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Değişkenler	Grup	n	$\bar{X} \pm Ss$	t	p
İçsel Motivasyon	Evli	45	4.13±0.65	0.22	0.82
	Bekâr	251	4.10±0.82		
Dışsal Motivasyon	Evli	45	2.72±0.99	-1.34	0.18
	Bekâr	251	2.95±1.12		
Motivasyonsuzluk	Evli	45	3.33±1.07	-2.06	0.04
	Bekâr	251	3.68±1.02		
Engelli Bireylerde Spora Katılım Motivasyonu Ölçeği	Evli	45	3.63±0.64	-1.04	0.30
	Bekâr	251	3.74±0.70		
Psikolojik sağlamlık ölçeği	Evli	45	3.33±0.78	1.51	0.13
	Bekâr	251	3.14±0.80		

(n:296)

Engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçeği genel puanları ile içsel ve dışsal motivasyon alt boyut puanları kişilerin medeni durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermemektedir ($p>0.05$).

Engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçeği alt boyutlarından motivasyonsuzluk puanları kişilerin medeni durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir ($t:-2.06$; $p<0.05$). Ortalama değerlere bakıldığında evli kişilerin motivasyonsuzluk puanları (3.33 ± 1.07) bekârlara göre (3.68 ± 1.02) daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 4-6. ESKMÖ VE KPSÖ Puanlarının Spor Türüne Değişkenine Yönelik Karşılaştırılması

Değişkenler	Grup	n	$\bar{X} \pm Ss$	t	p
Psikolojik sağlamlık ölçeği	Bireysel sporlar	180	4.08 $\pm$ 0.78	-0.53	0.60
	Takım sporları	116	4.13 $\pm$ 0.81		
Engelli Bireylerde Spora Katılım Motivasyonu Ölçeği	Bireysel sporlar	180	2.91 $\pm$ 1.08	-0.07	0.94
	Takım sporları	116	2.92 $\pm$ 1.14		
İçsel Motivasyon	Bireysel sporlar	180	3.58 $\pm$ 1.00	-0.94	0.35
	Takım sporları	116	3.69 $\pm$ 1.09		
Dışsal Motivasyon	Bireysel sporlar	180	3.70 $\pm$ 0.68	-0.67	0.50
	Takım sporları	116	3.76 $\pm$ 0.72		
Motivasyonsuzluk	Bireysel sporlar	180	3.20 $\pm$ 0.83	0.99	0.32
	Takım sporları	116	3.11 $\pm$ 0.75		

(n:296)

Psikolojik sağlamlık ölçeği ve engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçeği ile alt boyut puanları kişilerin yapmış oldukları spor türüne göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermemektedir ($p>0.05$).

Tablo 4-7. ESKMÖ VE KPSÖ Puanlarının Eğitim Düzeyi Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Ölçek Puanları	Grup	n	$\bar{X} \pm Ss$	F	p	Fark
İçsel motivasyon	İlkokul ¹	41	4.19±0.95	0.31	0.87	
	Ortaokul ²	41	4.14±1.02			
	Lise ³	94	4.05±0.76			
	Üniversite ⁴	120	4.11±0.67			
Dışsal motivasyon	İlkokul ¹	41	3.33±0.88	6.38	0.01	1.2>4
	Ortaokul ²	41	3.42±1.07			
	Lise ³	94	2.91±1.11			
	Üniversite ⁴	106	2.61±1.07			
Motivasyonsuzluk	İlkokul ¹	41	4.27±0.80	15.26	0.01	1.2>3.4
	Ortaokul ²	41	4.33±0.86			
	Lise ³	94	3.41±1.01			
	Üniversite ⁴	106	3.33±0.98			
Engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçeği	İlkokul ¹	41	4.01±0.73	5.47	0.01	1.2>3.4
	Ortaokul ²	41	4.02±0.80			
	Lise ³	94	3.65±0.66			
	Üniversite ⁴	106	3.59±0.62			
Psikolojik sağlamlık ölçeği	İlkokul ¹	41	3.35±1.01	0.69	0.60	
	Ortaokul ²	41	3.14±1.06			
	Lise ³	94	3.12±0.72			
	Üniversite ⁴	106	3.15±0.67			

(n:296)

Engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçeği alt boyutlarından dışsal motivasyon puanları kişilerin eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir (F:6.38; p<0.05). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu anlamak için yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testine göre ilk ve ortaokul mezunu kişilerin dışsal motivasyon puanları lisans mezunu kişilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçeği alt boyutlarından motivasyonsuzluk puanları kişilerin eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı

bir fark göstermektedir (F:15.26; $p<0.05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu anlamak için yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testine göre ilk ve ortaokul mezunu kişilerin motivasyonsuzluk puanları lise ve lisans mezunu kişilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçeği genel puanları kişilerin eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir (F:5.47; $p<0.05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu anlamak için yapılan Tukey çoklu karşılaştırma testine göre ilk ve ortaokul mezunu kişilerin spora katılım motivasyonu genel puanları lise ve lisans mezunu kişilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.

Engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçeği içsel motivasyon puanı ve psikolojik sağlamlık ölçeği puanları kişilerin eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermemektedir ($p>0.05$).

Tablo 4-8. ESKMÖ VE KPSÖ Puanlarının Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Ölçek Puanları	Grup	n	$\bar{X} \pm Ss$	F	p	Fark
İçsel motivasyon	Çok düşük Düzeyde1	65	3.75±0.89	9.15	0.01	1<3.4 2<4
	Düşük Düzeyde2	37	3.93±0.86			
	Orta Düzeyde3	63	4.11±0.79			
	Yüksek Düzeyde4	131	4.33±0.65			
Dışsal motivasyon	Çok Düşük 1	65	2.71±1.13	1.56	0.20	
	Düşük 2	37	2.83±1.02			
	Orta 3	63	2.90±1.01			
	Yüksek 4	131	3.06±1.14			
Motivasyonsuzluk	Çok Düşük 1	65	3.10±0.81	9.47	0.01	1<3.4
	Düşük 2	37	3.45±0.94			
	Orta3	63	3.79±0.95			

Engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçeği	Yüksek4	131	3.85±1.10	11.52	0.01	1<3.4 2<4
	Çok Düşük1	65	3.36±0.59			
	Düşük2	37	3.57±0.63			
	Orta3	63	3.76±0.68			
	Yüksek4	131	3.93±0.69			
Psikolojik sağlamlık ölçeği	Çok Düşük1	65	2.95±0.49	7.37	0.01	1.3<4
	Düşük2	37	3.12±0.64			
	Orta3	63	2.95±0.83			
	Yüksek4	131	3.40±0.89			

(n:296)

Engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçeği alt boyutlarından içsel motivasyon puanları kişilerin gelir düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir (F:9.15; $p<0.05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğu Tukey çoklu karşılaştırma testi ile incelenmiştir. Tukey testi sonucuna göre çok düşük düzeyde geliri olan kişilerin içsel motivasyon puanları orta ve yüksek düzeyde geliri olan kişilere göre, düşük düzeyde geliri olanların da yüksek gelire sahip kişilere göre içsel motivasyon puanları anlamlı biçimde daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçeği alt boyutlarından motivasyonsuzluk puanları kişilerin gelir düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir (F:9.47; $p<0.05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğu Tukey çoklu karşılaştırma testi ile incelenmiştir. Tukey testi sonucuna göre çok düşük geliri olan kişilerin içsel motivasyon puanları orta düzeyde gelire sahip kişilere göre motivasyonsuzluk puanları anlamlı biçimde daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçeği genel puanları kişilerin gelir düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir (F:11,52; $p<0.05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğu Tukey çoklu karşılaştırma testi ile incelenmiştir. Tukey testi sonucuna göre çok düşük geliri olan kişilerin spora katılım motivasyonu

ölçeği genel puanları orta ve yüksek geliri olan kişilere göre, orta geliri olanların da yüksek gelire sahip kişilere göre içsel spora katılım motivasyonu ölçeği genel puanları anlamlı biçimde daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Psikolojik sağlık ölçeği genel puanları, kişilerin gelir düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir ($F:7,37$; $p<0.05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğu Tukey çoklu karşılaştırma testi ile incelenmiştir. Tukey testi sonucuna göre çok düşük düzeyde ve orta düzeyde geliri olan kişilerin spora katılım motivasyonu ölçeği genel puanları yüksek düzeyde geliri olan kişilere göre, psikolojik sağlık ölçeği genel puanları anlamlı biçimde daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçeği dışsal motivasyon puanı kişilerin gelir düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermemektedir ($p>0.05$).

Tablo 4-9. ESKMÖ VE KPSÖ Puanlarının Engel Türü Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Ölçek Puanları	Grup	n	$\bar{X} \pm Ss$	F	p
İçsel motivasyon	Görme ¹	66	4.11±1.01	0.02	1.00
	İşitsel ²	62	4.11±0.79		
	Ortopedik ³	111	4.11±0.70		
	Diğer dil bozukluğu ⁴	57	4.08±0.71		
Dışsal motivasyon	Görme ¹	66	3.22±1.06	4.66	0.01
	İşitsel ²	62	3.13±1.03		
	Ortopedik ³	111	2,66±1.10		
	Diğer dil bozukluğu ⁴	57	2.84±1.12		
Motivasyonsuzluk	Görme ¹	66	4.01±0.99	9.83	0.01
	İşitsel ²	62	3.85±1.05		
	Ortopedik ³	111	3.54±0.96		
	Diğer dil bozukluğu ⁴	57	3.11±0.99		
Engelli bireylerde	Görme ¹	66	3.89±0.79		

spora katılım motivasyonu ölçeği	İşitsel ²	62	3.83±0.72	2.98	0.03
	Ortopedik ³	111	3.65±0.64		
	Diğer dil bozukluğu ⁴	57	3.58±0.61		
	Görme ¹	66	3.13±0.84		
Psikolojik sağlamlık ölçeği	İşitsel ²	62	3.14±0.91	1.10	0.35
	Ortopedik ³	111	3.27±0.76		
	Diğer dil bozukluğu ⁴	57	3.05±0.69		

(n:296)

Engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçeği alt boyutlarından dışsal motivasyon puanları kişilerin engel türüne göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir (F:4.66; p<0.05). Farkın hangi gruplar arasında olduğu Tukey çoklu karşılaştırma testi ile incelenmiştir. Tukey testi sonucuna göre görme ve işitsel engeli olan kişilerin dışsal motivasyon puanları ortopedik engeli olan kişilere göre anlamlı biçimde daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçeği alt boyutlarından motivasyonsuzluk puanları kişilerin engel türüne göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir (F:9,83; p<0.05). Farkın hangi gruplar arasında olduğu Tukey çoklu karşılaştırma testi ile incelenmiştir. Tukey testi sonucuna göre görme engeli olan kişilerin motivasyonsuzluk puanları ortopedik ve dil bozukluğu engeli olan kişilere göre, işitsel engeli bulunan kişilerin de dil bozukluğu engeli olan kişilere göre anlamlı biçimde daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Engelli bireylerde spora katılım motivasyonu genel motivasyon puanı gruplar arasında anlamlı fark göstermektedir. Ancak farkın hangi gruplar arasında olduğunu anlamak için yapılan Tukey çoklu karşılaştırma sonucunda anlamlı fark tespit edilmemiştir.

Engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçeği, içsel motivasyon puanı ile psikolojik sağlamlık ölçeği kişilerin engel türüne göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermemektedir ($p>0.05$).

Tablo 4-10. ESKMÖ VE KPSÖ Puanlarının Spor Yapma Süresi Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Ölçek Puanları	Grup	n	$\bar{X} \pm Ss$	F	p	Fark
İçsel motivasyon	1-2 yıl ¹	88	3.77±0.96	12.64	0.01	1<2,3
	3-4 yıl ²	69	4.14±0.74			
	5 yıl ve üzeri ³	139	4.30±0.63			
Dışsal motivasyon	1-2 yıl ¹	88	2.81±1.01	3.80	0.02	1.3<2
	3-4 yıl ²	69	3.23±1.07			
	5 yıl ve üzeri ³	139	2.83±1.15			
Motivasyonsuzluk	1-2 yıl ¹	88	3.55±1.02	2.44	0.09	
	3-4 yıl ²	69	3.86±0.96			
	5 yıl ve üzeri ³	139	3.55±1.06			
Engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçeği	1-2 yıl ¹	88	3.51±0.71	6.82	0.01	1<2,3
	3-4 yıl ²	69	3.87±0.73			
	5 yıl ve üzeri ³	139	3.79±0.63			
Psikolojik sağlamlık ölçeği	1-2 yıl ¹	88	3.20±0.74	0.47	0.63	
	3-4 yıl ²	69	3.09±0.91			
	5 yıl ve üzeri ³	139	3.9±0.79			

(n:296)

Engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçeği alt boyutlarından içsel motivasyon alt boyut puanları kişilerin spor yapma süresine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir ($F:12.64$; $p<0.05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğu Tukey çoklu karşılaştırma testi ile incelenmiştir. Tukey testi sonucuna göre 1-2 yıldır spor yapan kişilerin içsel motivasyon alt boyut puanlarının 3-4 yıl ve 5 yıl üzeri süreden beri spor yapan kişilere göre anlamlı biçimde daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçeği alt boyutlarından dışsal motivasyon alt boyut puanları kişilerin spor yapma süresine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir (F:3.80; $p<0.05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğu Tukey çoklu karşılaştırma testi ile incelenmiştir. Tukey testi sonucuna göre 1-2 ve 5 üzeri yıldır spor yapan kişilerin dışsal motivasyon alt boyut puanlarının 3-4 yıl spor yapan kişilere göre anlamlı biçimde daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçeği genel puanları kişilerin spor yapma süresine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir (F:6.82; $p<0.05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğu Tukey çoklu karşılaştırma testi ile incelenmiştir. Tukey testi sonucuna göre 1-2 yıldır spor yapan kişilerin spora katılım motivasyonu genel puanlarının 3-4 yıl ve 5 yıl üzeri süreden beri spor yapan kişilere göre anlamlı biçimde daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Psikolojik sağlık ölçek puanları ve motivasyonsuzluk alt boyut puanı kişilerin spor yapma süresine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermemektedir ($p>0.05$).

Tablo 4-11. ESKMÖ VE KPSÖ Puanlarının Haftalık Spor Yapma Gün Sayısı Değişkenine Göre Karşılaştırılması

Ölçek Puanları	Grup	n	$\bar{X} \pm Ss$	F	p	Fark
İçsel motivasyon	1-2 gün ¹	136	3.96±0.88	5.76	0.01	1<2
	3-4 gün ²	117	4.29±0.56			
	5 gün ve üzeri ³	43	4.03±0.95			
Dışsal motivasyon	1-2 gün ¹	136	3.04±1.02	5.02	0.01	3<1
	3-4 gün ²	117	2.96±1.12			
	5 gün ve üzeri ³	43	2.44±1.18			
Motivasyonsuzluk	1-2 gün ¹	136	3.77±1.04	4.82	0.01	3<1
	3-4 gün ²	117	3.60±1.07			
	5 gün ve üzeri ³	43	3.22±0.76			

Engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçeği	1-2 gün ¹	136	3.71±0.75			
	3-4 gün ²	117	3.83±0.62	4.04	0.02	3<1
	5 gün ve üzeri ³	43	3.49±0.67			
Psikolojik sağlamlık ölçeği	1-2 gün ¹	136	3.09±0.81			
	3-4 gün ²	117	3.29±0.83	2.26	0.11	
	5 gün ve üzeri ³	43	3.07±0.68			

(n:296)

Engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçeği alt boyutlarından içsel motivasyon alt boyut puanları kişilerin haftalık spor yapma süresine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir (F:5.76; p<0.05). Farkın hangi gruplar arasında olduğu Tukey çoklu karşılaştırma testi ile incelenmiştir. Tukey testi sonucuna göre haftada 1-2 gün spor yapan kişilerin içsel motivasyon alt boyut puanlarının 3-4 gün spor yapan kişilere göre anlamlı biçimde daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçeği alt boyutlarından dışsal motivasyon alt boyut puanları kişilerin haftalık spor yapma süresine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir (F:5.02; p<0.05). Farkın hangi gruplar arasında olduğu Tukey çoklu karşılaştırma testi ile incelenmiştir. Tukey testi sonucuna göre haftada 5 ve üzeri gün spor yapan kişilerin dışsal motivasyon alt boyut puanlarının 1-2 gün spor yapan kişilere göre anlamlı biçimde daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçeği alt boyutlarından motivasyonsuzluk alt boyut puanları kişilerin haftalık spor yapma süresine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir (F:4.82; p<0.05). Farkın hangi gruplar arasında olduğu Tukey çoklu karşılaştırma testi ile incelenmiştir. Tukey testi sonucuna göre haftada 5 ve üzeri gün spor yapan kişilerin motivasyonsuzluk alt boyut puanlarının 1-2 gün spor yapan kişilere göre anlamlı biçimde daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçeği genel puanları kişilerin haftalık spor yapma süresine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir (F:4.04; $p<0.05$). Farkın hangi gruplar arasında olduğu Tukey çoklu karşılaştırma testi ile incelenmiştir. Tukey testi sonucuna göre haftada 5 ve üzeri gün spor yapan kişilerin spora katılım motivasyonu genel puanlarının 1-2 gün spor yapan kişilere göre anlamlı biçimde daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Psikolojik sağlamlık ölçeği genel puanları kişilerin haftalık spor yapma süresine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermemektedir ($p>0.05$)

Tablo 4-12. ESKMÖ VE KPSÖ Ortalama Puanlarının Arasındaki Korelasyon Sonuçları

		İçsel motivasyon	Dışsal motivasyon	Motivasyonsuzluk	Engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçeği	Psikolojik sağlamlık ölçeği
İçsel motivasyon	r	1.00	0.36	0.29	0.85	0.14
	p		0.01	0.01	0.01	0.02
Dışsal motivasyon	r	0.36	1.00	0.33	0.70	0.12
	p	0.01		0.01	0.01	0.04
Motivasyonsuzluk	r	0.29	0.33	1.00	0.64	0.25
	p	0.01	0.01		0,01	0.01
Engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçeği	r	0.85	0.70	0.64	1.00	0.21
	p	0.01	0,01	0,01		0.01
Psikolojik sağlamlık ölçeği	r	0.14	0.12	0.25	0.21	1.00
	p	0.02	0.04	0.01	0.01	

r:Pearson korelasyon analizi (n:296)

Psikolojik sağlamlık ölçek puanları ile engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçek puanları arası ilişkiye Pearson korelasyon katsayısı ile bakılmıştır. Korelasyon analizi, değişkenlerin bağımlı veya bağımsız olarak dikkate alınmaksızın,

aralarındaki ilişkinin derecesini ve yönünü belirlemek üzere kullanılan istatistiksel bir yöntemdir. Korelasyon kat sayısı (r), -1 ile +1 arasında değişen değerler alır ve bu değerler, ilişkinin yönünü ve kuvvetini gösterir. Korelasyon katsayısının (-) değer alması, değişkenler arasındaki ilişkinin ters orantılı olduğunu, (+) değer alması ise, doğru orantılı olduğunu gösterirken kat sayının değeri ± 1 'e yaklaştıkça ilişkinin kuvvetinin arttığı, 0'a yaklaştıkça da azaldığı görülmektedir (Durmuş vd., 2013:144). Korelasyon derecesi olarak $\pm 1 \leq r \leq \pm 0.7$ Kuvvetli İlişki, $\pm 0.7 \leq r \leq \pm 0.3$ Orta Düzeyde İlişki, $\pm 0.3 \leq r \leq \pm 0$ Zayıf İlişki baz alınmıştır. (Gülbüz ve Şahin, 2018).

Psikolojik sağlamlık ölçek puanları ile engelli bireylerde spora katılım alt boyutlarından içsel motivasyon, dışsal motivasyon ve motivasyonsuzluk puanları ile pozitif yönde düşük düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir (Sırasıyla; $r:0.14$ $r:0.12$ $r:0.25$ $r:0.21$; $p<0.05$).

BÖLÜM V

5. TARTIŞMA

Engelli bireylerin spora katılım motivasyonu ile psikolojik sağlamlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesinin amaçlandığı bu çalışmada engelli bireylerde psikolojik sağlamlığın ve motivasyonun cinsiyet, öğrenim durumu, medeni durum, yaş, gelir düzeyi, engel türleri, ilgilendikleri spor türü, haftalık spor yaptıkları gün sayısı, spor yapılan yıl sayısı değişkenlerine göre incelenmiştir. Araştırmaya 107 kadın ve 189 erkek sporcu olmak üzere toplamda 296 sporcu (66 görme engelli, 62 işitme engelli, 111 bedensel engelli, 57 dil konuşma bozukluğu) gönüllü olarak katılım göstermiştir.

Yapılan çalışmada birinci alt problem olan cinsiyet değişkeninin puan ortalamaları “psikolojik sağlamlık” ve “engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçeği” ile değerlendirilmiştir.

Elde edilen bulgular neticesinde engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ile psikolojik sağlamlık düzeyleri arasındaki ilişkilerin cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark görülmediği sonucuna ulaşılmıştır. Literatür incelendiğinde psikolojik sağlamlık ile cinsiyet değişkeninin anlamlı fark görülmediğini destekler nitelikte çalışmalar mevcuttur. Terzi (2008) tarafından üniversite öğrencileri üzerine yapılan bir çalışmada, yine Çelik ve ark.,(2019) ergenler üzerine yapılan araştırmalar da psikolojik sağlamlık ve cinsiyet değişkeni açısından değerlendirildiğinde istatistiksel olarak bir fark

bulunmamıştır. Ağırkan (2017)'nin üniversite öğrencilerinde, Sezgin (2012)'nin ise ilköğretim okulu öğretmenlerinde, Topbay (2016) ortaokul öğrencileri üzerine yaptığı bir çalışmada psikolojik sağlamlık düzeylerinin cinsiyet açısından anlamlı farklılık göstermediği sonucunu elde ettikleri görülmektedir. Yine Yavuz (2019) ve Kumar, Singh ve Mitra (2016)'nin bedensel engelliler üzerine yaptıkları çalışmalarda bu sonucu destekler niteliktedir. Bununla beraber uluslararası alan yazın incelendiğinde, çalışma bulgularının destekler nitelikte sonuçlara ulaşılmış ve psikolojik sağlamlığın cinsiyete göre anlamlı farklılık göstermediği kanısına varılmıştır (Ni ve ark., 2016; Mathews ve Servaty-Seib, 2007; Maddi ve ark., 2006).

Yapılan araştırmalar neticesinde psikolojik sağlamlığın cinsiyete göre farklılık göstermemesinin sebebi olarak değişen ve gelişen toplum yapısı sonucu kadın ve erkeklerin hayat şartları eşitlik göstermesi ve aynı zamanda cinsiyetler arasındaki sosyo-kültürel farkların zamanla kapanması öne sürülebilir.

Bununla birlikte psikolojik sağlamlığın cinsiyet açısından farklılık göstermemesi tek başına ve doğrudan cinsiyet kaynaklı olarak gelişmemesinden, gelişiminde cinsiyetin yanı sıra deneyimlenen travmatik yaşantılar, olumsuz yaşam koşulları, maruz kalınan stres faktörleri, sağlık durumu, zekâ, sosyal destek gibi çok sayıda bu araştırmada kontrol edilmeyen faktörün etkili olması ile açıklanabilir. Bu açıdan bakıldığında araştırma sonuçları ile kaynaklar tutarlılık göstermektedir. Fakat literatürde psikolojik iyi oluşun cinsiyete göre farklılık gösterdiğini kanıtlayan tam tersi araştırmalarda bulunmaktadır (Al Jundy ve Talahmeh 2017, Cooke ve ark., 2006, Dilmaç ve Özkan 2019,). Literatürde erkek bireylerin kadın bireylerden daha yüksek psikolojik sağlamlığa sahip olduğunu kanıtlayan araştırmalar (Açıkgöz, 2016; Bahadır, 2009; Erdoğan, 2015; Dayıoğlu, 2008; Bulut, 2016; Sezgin, 2016; Clark, 1995; Tusaie

ve Patterson, 2006; Atarbay, 2017; Aydın ve Egemberdiyeva, 2018; Dolbier, Smith ve Steinhardt 2007; Güngüz, 2017; Taşğın, Bozgeyikli ve Boğazlıyan, 2017) bulunurken, kadın bireylerin psikolojik sağlamlıklarının erkek bireylerden yüksek olduğunu kanıtlayan araştırmalarda (Oktan, 2008; Koç, 2004; Turgut, 2015; Kumpfer, 1999; Onat, 2010; Kılıç, 2014; Benard,1993; Bonano ve ark., 2009; Uçar, 2014; Gündaş ve Koçak, 2015; Önder ve Gülay, 2010; İçel ve Özkan, 2018; Kurt Ulucan, 2013; Vinayak ve Judge, 2018) bulunmaktadır.

Bu araştırmanın zıttı olarak erkek öğrencilerin psikolojik sağlamlıklarının kız öğrencilerden yüksek olmasının nedenini sosyokültürel etkilerden dolayı kadın bireylere bağımlı davranma yönündeki baskı, bu durumun onları sınırlaması ve sonuç olarak da kadın bireyde öz saygı kaybı ile sonuçlanırken, erkek bireylerde bu durum tam tersi olarak kendilerine güvenin artmasına ve kültürün erkeklere daha fazla güven vermesi, toplumda erkeklerin başarı için daha fazla teşvik edilmesi psikolojik sağlamlık düzeylerinin artmasını sağladığı ortaya çıkmaktadır (Göksel ve Yüksel, 2019; Turner, 2000). Kadın bireylerin psikolojik sağlamlıklarının erkek bireylerden yüksek çıkmasının sebebi ise kadınların karşılaştıkları problemler karşısında duygusal ve sosyal desteğe daha fazla başvurdukları için karşılaştıkları sorunlar ile daha etkili başa çıkma yetenekleri ile açıklanabilir (Bozdağ, 2020).

Literatürde psikolojik sağlamlıkta olduğu gibi spora katılım motivasyonunda da cinsiyet değişkeni ile ulaştığımız sonucu destekler nitelikte sonuçlar ile karşılaşmak mümkündür. Örnek verilecek olursa Meriç ve Turay (2020), tekerlekli sandalyeli basketbolcular üzerine yaptığı bir çalışmada spora katılım ve cinsiyet değişkeni arasında anlamlı bir fark olmadığını belirtmektedir. Yine Abdullah ve ark., (2014)'nın tekerlekli sandalye basketbolcuları üzerine yaptığı bir başka çalışmada bu sonucu destekler

nitelikte bir sonuca varılmıştır. Görme engelliler ile Tekkurşun Demir ve İlhan (2019)'ın yaptığı çalışmada da spora katılım motivasyonu ve cinsiyet değişkeni arasında anlamlı fark bulunmamaktadır. Aksoy ve Civelek'in (2022) Kick boks sporcuları ile yaptıkları çalışmalarında, Temel (2018) masa tenisi ve wushu sporcuları ile yaptıkları çalışmalarda cinsiyet değişkeni ile ilgili araştırma sonucumuzu desteklemektedir. Shihui, J in, Mai ve On (2007) aynı şekilde farklı engel gruplarının spora katılım motivasyonlarını inceledikleri araştırmada kadın ve erkek sporcuların motivasyonel kaynaklarının birbirine yakın olduğu açıklanmaktadır. Bulunan sonucun zıttı olarak erkeklerin kadınlardan daha fazla spora katılım motivasyonu olduğunu destekleyen çalışmalar da mevcuttur. Martinović, Ilić ve Višnjić (2011) ilkökul öğrencileri üzerine yaptığı bir çalışmada spora katılım motivasyonunun üzerinde ki cinsiyet farklarını incelemiştir. İnceleme sonucunda istatistiksel farklar görülmüştür ve erkeklerin spora katılım motivasyonu kadınlara göre yüksek çıkmıştır. Mutlu Bozkurt ve Tamer (2020)'de fiziksel aktiviteye katılım motivasyonu üzerine yaptıkları çalışmada bu sonucu destekler nitelikte bir sonuca ulaşmıştır. Bunlara ek olarak Kargün ve ark., (2016) Kudaş ve ark., (2005), Solmon (2014), Lamont-Mills ve Christensen, (2006) Akköse, 2020' de bu sonuçlara paralel sonuçlar bulmuştur. Ancak literatürde erkeklerin lehine sonuçlar olduğu gibi kadınlar lehine de sonuçlar mevcuttur. Örneğin Kaman, Gündüz, Gevat, (2017) tarafından 126 tenis sporcusu ile yapılan çalışmada kadınların spora katılım motivasyonu erkeklere göre daha yüksektir. Yine Aycan ve Yıldız (2016)'nın ergenler üzerine ve yaptığı ve Görgülü, Adiloğulları ve Adiloğulları (2018)'nin üniversite öğrencileri üzerine yaptıkları çalışmalarda kadınların spora katılım motivasyonu erkeklere göre daha yüksektir. Çeşitli engel grupları üzerine yapılan çalışmalarda da Bozkurt, Demir ve Dursun (2019), Blinde & McCallister (1999),

Emamvirdi ve ark., (2020), Abdullah ve ark., (2014), Shihui ve ark., (2007), Meriç ve Turay (2020) benzer sonuçlar ile karşılaşılmaktadır.

Çalışmanın ikinci alt problemi olan yaş değişkeni ile psikolojik sağlamlık ölçeği ile genel puanları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Güler (2021) Psikolojik sağlamlık düzeylerinin incelenmesi amacıyla spor lisesi öğrencileri üzerine yaptığı çalışmada, Gür (2022)'nin bedensel engelliler üzerine yaptığı bir çalışmada psikolojik sağlamlık ve yaş değişkeni arasında anlamlı fark bulunmamıştır. Yine Çelik ve ark., (2019)'un ergenler üzerinde yaptığı çalışmada ve Sarı ve ark., (2020)'nin taekwondocular üzerine yaptığı bir çalışmada sonuçlar mevcut çalışma ile benzerlik göstermektedir.

Bunların yanında araştırma sonucum ile örtüşmeyen bulgular da mevcuttur. Kırımoğlu (2012) antrenörler üzerine yaptığı bir çalışmada yaş değişkeni ile psikolojik sağlamlık arasında anlamlı farklılıklar bulmuştur. Yaş ilerleme gösterdikçe psikolojik sağlamlık olumsuz etkilenmektedir. Karademir & Açak (2019) yaptığı çalışmada araştırma grubunu yaş değişkeni ile psikolojik sağlamlılık seviyelerinde istatistiksel olarak anlamlı sonuçlara ulaşmıştır. 21 ve daha küçük yaş grubuna göre 22-24 yaş aralığında olanların psikolojik dayanıklılık düzeylerinin daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Çutuk ve ark., (2017) judo sporcuları üzerinde yaptıkları çalışmada önceki sonuçlara benzer sonuçlar çıkararak, psikolojik sağlamlık ve yaş arasında negatif yönlü bir ilişki olduğunu belirlemiştir. Yapılan diğer çalışmalar da ise Marchant ve ark., 2019; Kalkavan, Özdilek ve Çakır 2020; Süzen, 2015; Yıldız, 2017; Grotberg, 1995; Atik, 2013; Şar, 2016 psikolojik sağlamlık ve yaş arasında anlamlı ilişkiler çıkmıştır. Yaş ile birlikte psikolojik sağlamlık doğrusal düzeyde artmaktadır. Bu sonuçlar araştırma sonucu ile örtüşmemektedir.

Engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçeği ve dışsal motivasyon ve motivasyonsuzluk alt boyutları genel puanları ile yaş arasında negatif yönde düşük düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki vardır (Tablo 4-4.). Araştırmamızı destekler nitelikte Demir ve İlhan (2020)'ın yaptığı çalışmada spora katılım motivasyonu ve sporculuk yaşı değişkenine göre ele alındığında; sporcuların iç ve dış motivasyon kaynakları ile yaşları arasında bir anlamlı bir ilişki bulmamasına karşılık motivasyonsuzluk boyutu ile spor yaşı değişkeni arasında istatistiksel açıdan negatif yönde düşük düzeyde anlamlı ilişki bulmuştur. Bu bağlamda spora katılım yaş oranı arttıkça spora katılma sebebi ve meydana gelen sonuçlar arasında bağlantı kurma seviyesinde azalma görülmektedir (Bayar, 1997). Çeker, Çeken ve Ziyagil (2013) farklı yaş grupları üzerine yaptıkları çalışmada spora katılımın yaş faktörü ile negatif ilişki içerisinde olduğunu bulmuştur. Demir ve İlhan (2019) görme engelliler üzerine yaptığı çalışmada, Kesler (2020) elit güreşçiler üzerine yaptığı çalışmada, sporcuların spor yaşı değişkeni ile içsel motivasyon faktörü arasında pozitif yönde yüksek düzeyde anlamlı farklılık tespit edilmiştir. Yalçın, Turgut, Gaçar, Çalık, (2017) sporcuların yaş değişkeni ile spora katılım motivasyonu alt boyutları arasındaki sonuçlar incelendiğinde başarı ve takım ruhu alt boyutlarında pozitif yönde anlamlı ilişki bulmuştur. Bu sonuçlar çalışma sonucu ile uyuşmamaktadır. Sonuç olarak farklı çalışmalar incelendiğinde yaş değişkenine göre sporcuların spora katılım yaşları arttığında dışsal faktörlerin etkisinde kalmadan içsel motivasyon kaynaklarının etkisi gözlenmektedir. Hazar, Tekkurşun, Demir ve Can (2018) lise öğrencileri üzerine yaptığı bir çalışmada , Brodtkin ve Weis (1990) yüzücüler üzerine yaptığı çalışmada, Şirin (2008) futbolcu kızlar üzerine yaptığı çalışmada, Stern ve ark., (1990) basketbolcular üzerine yaptığı çalışmada, Şirin, Hamamioğlu (2007)'nin Uzak Doğu spor branşları üzerine yaptıkları çalışmada, Klint

ve Weiss (1987) cimnastikçiler üzerine yaptığı çalışmada yaş değişkeni ile spora katılım motivasyonu arasında herhangi bir fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuçlarda çalışmamızın sonucuna benzerlik göstermemektedir.

Psikolojik sağlamlık ölçeği genel puanları kişilerin medeni durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermemektedir (Tablo 4-5.). Araştırma sonucumuz ile paralellik gösteren bedensel engelliler üzerine yapılan çalışmalar Gür (2022), Yavuz (2019), engelli olmayan bireyler üzerine yapılan çalışmalar Yıldırım-Usta (2018), Şahin (2014), Sönmezer (2015), Demir (2018), Nar (2009), Öztürk (2019), Kaya (2018) mevcuttur. Engelli olma durumu bazen fiziksel bazen zihinsel olumsuz sonuçlara sebep olduğu için, sporun zihinsel, fiziksel, sosyal ve psikolojik gelişime olumlu tesiri göz önüne alındığında, engelli bireylerin spora yönelerek bu olumsuzlukları en aza indirmeyi düşünmektedirler. Bu düşünce bağlamında bekâr ya da evli olma durumunun psikolojik sağlamlıklarına etki edecek bir değişken olmadığı görülmektedir Yavuz (2009). Literatürde çalışma sonucumuz ile paralellik göstermeyen çalışmalarda mevcuttur. Örneğin, Karakaya (2019) öğretmenler üzerine yaptığı araştırmada evli öğretmenlerin psikolojik sağlamlık düzeylerini bekâr öğretmenlere göre daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yine bu sonucu destekler nitelikte Bozgeyikli ve Şat (2015) ve Parlar ve Gençal- Yazıcı da yaptıkları bir çalışmada evli bireylerin psikolojik sağlamlık düzeylerini bekâr bireylere göre manidar düzeyde yüksek bulmuştur. Evli kişilerin yaşamlarında oluşan sorun ve sıkıntıların üstesinden birlikte gelebileceği bir partner edinebilmeleri ve bunun getirdiği sorumluluk duygusu ile bekâr bireylerden daha fazla psikolojik sağlamlık geliştirdikleri düşünülmektedir (Yavuz, 2019).

Bu sonuçların aksine Karataş (2016), özel eğitim öğretmenleri üzerine yaptığı çalışmada, Güler (2013) Gazi üniversitesi çalışanları üzerine yaptığı bir çalışmada

centilmenlik boyutunda, Selçuklu (2013)'nın okul öncesi öğretmenleri üzerine yaptığı çalışmada bekâr bireylerin lehine sonuçlar elde edilmiştir. Bekâr bireylerin evli bireylerden daha az sorumluluk sahibi olmaları ve daha çok bağımsız yaşam şekline sahip olmaları bazı durumlarda bekâr kişileri evli kişilerin önüne geçirebilmektedir (Morgan, 2011). Engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçeği genel puanları ile içsel ve dışsal motivasyon alt boyut puanları kişilerin medeni durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermemektedir ($p>0.05$).

Engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçeği alt boyutlarından motivasyonsuzluk puanları kişilerin medeni durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir. Literatürde engelli bireylerin spora katılımı ile motivasyon düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi hususunda araştırmaya rastlanılmamıştır. Normal bireyler üzerine yapılan araştırmalarda çok fazla bulunmamasına rağmen Ardahan (2013) “Bireyleri rekreatif spor etkinliklerine motive eden faktörlerin remm ölçeğini kullanarak çeşitli demografik değişkenlere göre incelenmesi” adlı çalışmasında doyumlu ve anlamlı bir evliliğin bireylerin hayata bakış açılarını olumlu etkilediği, sosyal ilişkilerinin daha kuvvetli olduğu bunun da spora katılımı olumlu etkisinin olduğundan bahsetmektedir. Hicks ve Platt 1970; Laws 1971; Ardahan, 2011’ in yaptıkları çalışmalarda bu sonucu destekler niteliktedir.

Engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçeği alt boyutlarından dışsal motivasyon puanları ($F:6.38$; $p< 0.05$) ve genel puanları ($F:5.47$; $p<0.05$) kişilerin eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir. Tukey çoklu karşılaştırma testine göre ilk ve ortaokul mezunu kişilerin dışsal motivasyon puanları ve genel puanları lisans mezunu kişilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Altun ve ark., (2021) ortaokul ve lise öğrencileri üzerine yaptığı bir çalışmada çalışmamızı

destekler nitelikte sonuçlar elde etmiştir. Çalışmanın eğitim düzeyine göre bulguları incelendiğinde küçük yaş grubunun dışsal nedenlerden ziyade daha çok kendini eğlence, tatmin etme, arzu ve istek gibi güdüleyici içsel faktörlerin etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bu durumun sebebi küçük yaş gruplarının içsel ve dışsal güdülerinin harekete geçirici etkisi, oyun algısının yüksek olmasına bağlanabilir. Örel (2021) kız ve erkek yaz okulu öğrencileri üzerine yaptığı araştırmadaki bulgular sonucunda arkadaş çevrelerine önem verdiklerinden, herhangi bir takımın bir parçası olabilmek ve takım ruhunu hissedebilmek amaçladıkları gözlenmiştir. Bu durumda ilköğretim öğrencileri dışsal motivasyon etkisinde daha fazla kaldıkları yorumunu yapabiliriz. Literatürde engelliler üzerine yapılmış olan bir çalışmada ise bu sonuçlara tezat teşkil eden sonuçla da karşılaşmak mümkündür. (Altun Ekiz ve ark., 2021). Meriç ve Turay (2020) ise tekerlekli basketbol sporcuları ile yaptığı çalışmada spora katılımı eğlence, başarı ve hareket sağlama alt boyutlarında boyutunun üniversite mezunları için ilköğretim mezunlarına kıyasla daha motive edici bir faktör olduğu sonucuna ulaşmıştır. Yüksel ve Bayar (2015), ortaokul ve lise öğrencilerinden oluşan araştırma grubunda ise çalışma grubunun spora katılım motivasyonu arasında fark olup olmadığını belirleyebilmek için yaptıkları araştırmada, ortaokul öğrencileri için başarı, arkadaşlık, hareket/aktif olma, takım üyeliği/ruhu ve beceri gelişimi alt boyutlarının, ise lise öğrencilerinin spora katılımında ise eğlence alt boyutunun önem teşkil ettiğini belirlemişlerdir.

Engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçeği alt boyutlarından motivasyonsuzluk puanları kişilerin eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir ($F:15.26$; $p<0.05$). Tukey çoklu karşılaştırma testine göre ilk ve ortaokul mezunu kişilerin motivasyonsuzluk puanları lise ve lisans mezunu kişilere göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Literatürde araştırma sonucumuzu destekler

nitelikte çok fazla sonuç bulunmamaktadır. Karakaş, Kolayış ve Eskiler (2015) “Yüzme egzersizine katılan kadınların egzersiz motivasyonlarının incelenmesi” adlı çalışmada eğitim düzeyi değişkeni ele alındığında, üniversite mezunu katılımcıların rekabet ve beceri gelişimi motivasyonlu katılımlarının daha az olduğu görülmüştür. Güngörmüş ve ark., (2014) ve Ardahan (2013)’in araştırmalarında ise eğitim düzeyi arttıkça bireylerin sağlık beklentisiyle veya gerekçesiyle spora katılım oranı artmaktadır bulgusu mevcuttur. Oysa Toros (2010)’a göre eğitim seviyesinin yükselmesi, motivasyonun artmasında etken olduğu belirtmiştir. Bu durum örneklem grubumuzun çeşitli engellere sahip olmasından duyularını yeterli derecede kullanamamasından kaynaklı olabileceği söylenebilir. Bu düşünceye paralel olarak Alp ve Alpdoğan (2023) oturarak voleybol sporcuları üzerine yaptığı bir çalışmada da üniversite ve lisansüstü öğrencileri lehine motivasyonsuzluk alt boyutunda anlamlı sonuca ulaşmıştır.

Engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçeği alt boyutlarından içsel motivasyon puanları kişilerin eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermemektedir ($p>0.05$). Emamvırdı ve ark., (2020)’nın bedensel engelliler üzerine yaptığı çalışmada spora katılım motivasyonunu eğitim düzeyi değişkenine göre incelemiştir. Bu bağlamda, lise ve üniversitede öğrenim gören gruplar arasında spora katılım motivasyonunun içsel boyutunda üniversiteli grubu lehine anlamlı bir farklılık tespit edilmiştir. Üniversitede öğrenim gören bedensel engelli sporcularda spora katılım motivasyonunun içsel boyutunun daha yüksek olması; bu grubun spora katılmasında daha çok öğrenmeye ihtiyacı ve başarılı olma ihtiyacı gibi duygular ve içsel motivasyonun oynadığını söyleyebiliriz. Yıldırım, (2017) Eskişehir Osmangazi Üniversitesi çalışma örneğinde Şirin ve ark., (2008)’ in ise spor yapan lise öğrencileri üzerine yaptığı çalışmada gençlerin spora katılım motivasyonlarında dışsal

motivasyondan çok içsel motivasyonun (kazanmayı sevmek, sağlıklı olmak, iyi hissetmek) daha etkili olduğu görülmüştür. Yapılan aktivitelerden haz duyma oranı yükseldikçe aktiviteye devam etme oranı da yükseliş göstermektedir. Zhou ve ark., (2016) tarafından masa tenisi oynayan engelli sporcular üzerinde yapılan araştırmada sporcuların aile eğitim seviyesi ile içsel motivasyonları arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmuştur. Ryska (2003), Wang ve Biddle (2004)'de ve motivasyonun daha yüksek düzeyde tutulmasının da ve sporcularda centilmenlik ruhunun ortaya konulmasında içsel motivasyonun önemi üzerinde durmuşlardır.

Engelli bireylerde psikolojik sağlık ölçeği puanları kişilerin eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermemektedir ($p>0.05$). Fakat literatürde farklı şekilde sonuçlanan araştırmalarda mevcuttur. Örneğin; Dinçer (2021)'in taekwandocular ile yaptığı bir araştırmada psikolojik sağlık ile eğitim düzeyleri karşılaştırıldığında lisans mezunlarının psikolojik sağlık düzeylerini lise ve ilköğretim düzeylerine göre daha yüksek bulmuştur. Yine elit düzeydeki atletizmciler ile çalışma yapan Altunkalem (2020), elit güreşçiler üzerine araştırma yapan Dede (2019) çalışmalarında benzer sonuçlar elde etmişlerdir. Bunlara ek olarak Güvenç (2021); Deniz ve ark.,(2020); Soysal (2016); Crust ve ark., (2014); Erdoğan ve ark., (2018) da çalışmalarında benzer sonuçlar elde ederek eğitim düzeyi ile psikolojik sağlamlığın doğrusal düzeyde artış gösterdiği sonucuna ulaşmışlardır. Bu sonuçlar araştırma sonuçlarımız ile uyuşmamaktadır. Bu farklılaşmanın sebebi eğitim hayatının bireyin birden fazla gelişim alanını destekleyerek çok yönlü bir gelişim sağlaması, bu gelişimin bireye çeşitli bakış açıları kazandırması, bireyi değişim sürecine sokarak psikolojik sağlamlığını yükselttiği düşünülebilir.

Diğer bir değişken olan engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçeği alt boyutlarından içsel motivasyon puanları ($F:9.15$; $p<0.05$), motivasyonsuzluk puanları ($F:9.47$; $p<0.05$), engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçeği genel puanları ($F:11.52$; $p<0.05$) bireylerin gelir düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermektedir. Tukey testi sonucuna göre çok düşük geliri olan kişilerin içsel motivasyon puanları, motivasyonsuzluk puanları ve ve spora katılım motivasyonu genel puanları orta ve yüksek geliri olan kişilere göre, orta düzeyde geliri olanlarında yüksek düzeyde gelire sahip kişilere göre içsel motivasyon puanları motivasyonsuzluk ve engelli bireylerde spora katılım motivasyonu genel puanları anlamlı biçimde daha düşük olduğu tespit edilirken engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçeği dışsal motivasyon puanı kişilerin gelir düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermemektedir ($p>0.05$). (Tablo 4-8). Emamvırdı ve ark., (2020) bedensel engelliler üzerine yaptığı çalışmada sadece rekabet alt boyutunda anlamlı ilişki bulmuştur. Çalışmasında diğer etkenler arasında anlamlı bir farklılık bulamamıştır. Bunun sebebinin, katılımcıların gelir değişkenini rekabet faktörü dışında motivasyonel bir unsur olarak görmemelerinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Ardahan (2013) ise yaptığı çalışmada gelir düzeyi ile rekabet, sağlık, beceri geliştirme, eğlenme/sosyal olma alt boyutlarında doğrusal bir ilişki bulmuştur. Bireylerin gelir düzeyi arttıkça sağlık için spora katılım artarken, sosyal çevre kazanma/eğlenme arzusu, rekabet ile spora katılım oranı azalmaktadır. Yalçın ve ark., (2017) kadın sporcular ile yürüttükleri çalışmada gelir düzeyleri ile spora katılım motivasyonu alt boyutlarından olan başarı alt boyutunda anlamlı bir farklılık tespit etmiştir. Gelir düzeyi ile spora katılım motivasyonu alt boyutu olan başarı arasında doğrusal bir ilişki bulmuştur. Gelir düzeyi arttıkça başarı oranı da artış göstermektedir. Demir ve Demir'in (2006) araştırmasında

ise gelir düzeyi yüksek olan kişilerin maddi durum gerektiren ve yeni olarak sınıflandırılan boş zaman aktivitelerine (tenis, golf, yurt dışı seyahati) daha yüksek oranda katılım sağladıkları tespit edilmiştir. Bu da gelir seviyesine paralel olarak bireylerin boş zamanlarda sportif faaliyetlere daha fazla katılım sağladıklarını göstermektedir. Mutlu ve ark., (2011) ise çalışma sonucumuzu desteklemez nitelikte çalışmasında katılımcıların “motivasyonsuzluk” alt boyutuna ilişkin puanları gelir durumuna göre anlamlı bir farklılık olduğunu göstermektedir. Sonuçlara göre, “500–1000” TL gelir düzeyine sahip olan katılımcıların puanları, “1001– 1500” TL gelir düzeyine sahip olan katılımcıların “motivasyonsuzluk” alt boyutuna ilişkin puanlarından daha yüksek olduğu belirtmiştir. Küçük Kılıç (2020)’da yaptığı araştırmada gelir düzeyi ile spora katılım motivasyonu arasında anlamlı bir sonuç elde edilmediğini belirtmektedir. Bu sonuç araştırma sonucumuzu desteklememektedir. Literatürde engelliler alanında gelir düzeyi değişkeni ile spora katılım motivasyonu arasındaki anlamı araştıran bulgulara fazla rastlanılmamaktadır. Bu alanda araştırmalar artırılarak literatüre katkı sağlanabilir.

Psikolojik sağlamlık ölçeği genel puanlarına bakıldığında kişilerin gelir düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir ($F:7.37$; $p<0.05$). Tukey testi sonucuna göre çok düşük ve orta düzeyde geliri olan kişilerin spora katılım motivasyonu ölçeği genel puanları yüksek geliri olan kişilere göre, psikolojik sağlamlık ölçeği genel puanları anlamlı biçimde daha düşük olduğu tespit edilmiştir. (Tablo 4-8) Metin ve ark., (2023) futbolcular ile gerçekleştirdiği çalışmada, çalışmamızı destekler nitelikte sonuca ulaşmıştır. Yüksek gelir durumuna sahip bireylerin psikolojik sağlamlıklarının da yüksek olduğu sonucuna ulaşmıştır. Yine literatürde buna benzer çalışmalar mevcuttur. Karademir ve Mahmut (2019); Bektaş ve Özben (2016); Şahin,

28022); Erbaş, 2022; İşgör, (2017) yaptıkları çalışmada yüksek gelir düzeyine sahip olmanın beraberinde yüksek psikolojik sağlamlığı getirdiği sonucuna ulaşmışlardır. Bunun sebebi; bireylerin, boş vakitlerinde daha fazla fiziksel aktivite yapma imkanı bulması, bunun sonucunda da bireylerin çeşitli deneyim, yenilgi ve zaferler sonucu psikolojik sağlamlık geliştirme imkanı bulabilmesi olabilir. Bu sonuçlar çalışma sonucumuza paralellik göstermektedir. Mil, (2021); Ergün Başak, (2012); Shetgiri ve ark., (2009); Şahinler ve Beşler (2021) ise çalışma sonuçlarımıza zıt olarak düşük gelir düzeyine sahip bireylerin daha fazla psikolojik sağlamlığa sahip olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Literatür araştırmasında elde edilen bulgulara göre gelir düzeyi düşük olan ailelerin çocuklarına verdikleri desteklerin çocuklarının psikolojik sağlamlık düzeylerine katkı sağladığı belirtilmiştir. Bu sonuçlar çalışma sonucumuzu desteklememektedir. Usta, (2023); Şahinler ve Ersoy (2019); Çelebi (2019); Demir ve Demir (2006);Elmas, ve ark., (2021);Savaş (2019) ise bireylerin gelir düzeyleri ile psikolojik sağlamlık düzeyleri arasında anlamlı bir fark tespit edilmediğini belirtmişlerdir. Bu durumun sebebi olarak ise bireylerin gelir düzeylerinin dezavantajlarını hissedebilecekleri veya avantajlarını değerlendirebilecekleri bir ortamlarının olmamasından kaynaklandığı düşünülmektedir.

Engel türüne göre karşılaştırma yapıldığında engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçeği alt boyutlarından dışsal motivasyon puanları kişilerin engel türüne göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir ($F:4.66$; $p<0.05$). Tukey testi sonucuna göre görme ve işitsel engeli olan kişilerin dışsal motivasyon puanları ortopedik engeli olan kişilere göre anlamlı biçimde daha yüksek olduğu saptanmıştır. Bu bağlamda görme ve işitme engeline sahip bireyler içsel etmenlerden çok dışsal etmenler olan başkalarının gözünde iyi bir imaj elde etmek, iltifat, ödül ve beğeni almak

gibi faktörlerin diğer engel gruplarına göre daha ön planda olduğu düşünülebilir. Literatürde incelendiğinde ise benzer sonuçları Tekkurşun Demir ve İlhan (2020) görme engelliler lehine, Yılmaz ve Eliöz (2022) ise işitme engelliler lehine elde etmiştir.

Engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçeği alt boyutlarından motivasyonsuzluk puanları kişilerin engel türüne göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir ($F:9.83$; $p<0.05$). Görme engeli olan kişilerin motivasyonsuzluk puanları ortopedik ve dil bozukluğu engeli olan kişilere göre, işitsel engeli bulunan kişilerinde dil bozukluğu engeli olan kişilere göre anlamlı biçimde daha yüksek olduğu saptanmıştır. Buna göre görme ve işitme engelli bireylerin çabaları ve yeteneklerine yönelik inanç ve algılarındaki eksiklik ve davranışlarının neticesi hususunda bir gayeleri olmaması onların güdülenmesine engel olarak motivasyonsuzluk yaşamasına sebep olduğu düşünülebilir. Literatürde araştırma sonucumuza benzer bulguların yer aldığı çalışmaya rastlanılmamış olmasına karşın sonuçların elde edildiği çalışmalar mevcuttur. Bozkurt, Demir ve Dursun (2019); Tekkurşun Demir ve İlhan (2020), çalışmasında bedensel engelli sporcuların lehine göre anlamlı düzeyde yüksek olduğu saptanmıştır. Yılmaz ve Eliöz (2022)'ün yaptığı çalışmada ise görme engelliler ile işitme engelliler motivasyonsuzluk puanları arasında işitme engelliler lehine anlamlı sonuç bulurken, bedensel engelliler ve diğer engel grupları arasındaki motivasyonsuzluk puanlarını bedensel engelliler lehine anlamlı sonuç elde etmiştir.

Engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçeği içsel motivasyon puanı ile kişilerin engel türüne göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermemektedir ($p>0.05$). Bu sonucun aksine Tekkurşun Demir ve İlhan (2020) bedensel engelli sporcuların içsel motivasyon puan ortalamalarının görme ve işitme engelli sporculara göre anlamlı düzeyde fark olduğu elde ederken, Yılmaz ve Eliöz (2022) ve Bozkurt,

Demir ve Dursun (2019) çalışmamıza paralel olarak içsel motivasyon alt boyutunda engel türüne göre anlamlı bir fark elde edememiştir.

Araştırmamızda psikolojik sağlamlık ölçeği kişilerin engel türüne göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermemektedir ($p>0.05$) Buna neden olarak tüm engel gruplarında sporun bireylerin negatif duygu, durum ve düşüncelerinin kaygı, stres ve benzeri etkilerini yıkarak bireylerin psikolojik olarak sağlam olmasına zemin hazırlaması gösterilebilir. Literatürde bunu destekleyen araştırma bulgusuna rastlanılmamıştır.

Başka bir alt problemimiz olan engelli bireylerde spor yapma süresine baktığımızda spora katılım motivasyonu alt boyutlarından olan içsel motivasyon alt boyut puanları kişilerin spor yapma süresine göre istatistiksel olarak anlamlı fark göstermektedir ($F:12.64$; $p<0.05$). Tukey testi sonucuna göre 1-2 yıldır spor yapan kişilerin içsel motivasyon alt boyut puanları 3-4 yıl ve 5 yıl üzeri süreden beri spor yapan kişilere göre anlamlı biçimde daha düşük olduğu tespit edilmiştir. (Tablo 4-10) Kesler 2020’de çalışmasında araştırma sonucumuza paralellik gösteren sonuçlar elde etmiştir. Elit güreşçiler üzerine yapılan çalışmada spor yaşının artması ile birlikte içsel motivasyon unsurları olan başarma ve bilme güdülerinin de beraberinde artış gösterdiğini belirtmektedir. Bunun yanında Şirin ve Hamimoğlu (2007) uzakdoğu spor branşları üzerine yaptıkları çalışmada "Takım üyeliği/ruhu" ,"Fiziksel uygunluk/enerji harcama" "hareket/aktif olma", "beceri gelişimi", ve "başarı/statü" gibi alt motivasyon olan içsel güdülerinin üç yıl üzeri süre spora başlayanların 0-1yıl süre arasında spora başlayanlardan ve 3 yıl üzeri süre spora başlayanların 2-3 yıl süre arasında spora başlayanlardan, spora katılım güdülenmesin de dışsal güdülenmelerden daha önemli olduğu bulunmuştur. Pehlivan ve ark., (2017) Bozkurt, Demir ve Dursun (2019).

Tekkurşun Demir ve İlhan (2019); Akman ve Can (2020); Yanar ve ark., (2017); Eroğlu, (2018) ise çalışmalarında içsel motivasyon ile bireylerin spor yapma süresinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmadığını ifade etmişlerdir. Bu sonuçlar çalışma verilerimizden farklı sonuçlar olduğunu göstermektedir. Sonuçların farklılık göstermesinin sebebi bireylerin spor yılı değerlerinin birbirlerinden farklı olması veya kullanılan ölçeğin farklılık içermesinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçeği alt boyutlarından dışsal motivasyon alt boyut puanları kişilerin spor yapma süresine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir ($F:3.80$; $p<0.05$). Çalışma verilerimizin sonucuna göre 1-2 ve 5 yıl üzeri yıldır spor yapan kişilerin dışsal motivasyon alt boyut puanları 3-4 yıl spor yapan kişilere göre anlamlı biçimde daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Buradan yola çıkarak bireylerin spor kariyerlerinin en önemli noktalarında dışsal motivasyona gerek popülerlik gerekse tebrik edilme veya ödül kazanma gibi dışsal faktörlere daha gereksinim duydukları yorumunu yapabilir. Sporcuların spora başlama yıllarında veya spor yaşlarının ilerleyen dönemlerinde dışsal motivasyona daha az gereksinim duymaktadırlar. Bunun sebebi, ilk yıllarda tecrübesizlik veya öz güvensizlik olarak yorumlansa da ileri ki yıllar da öz denetimleri kendi ellerine almanın sonucu içsel motivasyona daha fazla yönelmeleri olabilir. Tekkurşun Demir ve İlhan (2019)'ın görme engelliler üzerine olan araştırmasında ve Akman ve Can (2020)'ın oryantiring sporu yapan lise öğrencileri üzerine yaptığı çalışmada çalışmamıza paralellik göstermektedir. Başar (2014) Türkiye Sualtı hokeyi oynayan sporcuları ile yaptığı çalışmada Bozkurt, Demir ve Dursun (2019) ve Yılmaz ve Eliöz (2021) engelliler üzerine yaptıkları çalışmalarda bireylerin spor yapma yılı sayısı ile dışsal motivasyon arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı belirtmektedir.

Engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçeği genel puanları kişilerin spor yapma süresine göre 1-2 yıldır spor yapan kişilerin spora katılım motivasyonu genel puanları 3-4 yıl ve 5 yıl üzeri süreden beri spor yapan kişilere göre anlamlı biçimde daha düşük olduğu tespit edilmiştir ($F:6.82$; $p<0.05$).). Pişkin (2021), Gill, Gross ve Huddleston (1983), Flood ve Hellsdetd (1991) çalışmalarında tecrübenin spora katılım motivasyonunda yüksek düzeyde etkiye sahip olduğunu vurgulamaktadır. Aksoy ve Civelek (2022) ise araştırmamıza zıt görüş olarak 4-7 yıl spor yapan bireylerin spora katılım motivasyonları 8 yıl ve üzeri spor yapanlara göre daha yüksek bulunmuştur. Buna sebep olarak ise 8 yıl üstü spor yapan bireylerin gerek psikolojik yılmnlıklarından gerekse başarıya doymuş olmalarından kaynaklı daha düşük düzeyde spora katılım motivasyonuna sahip olduğu düşünülmektedir.

Motivasyonsuzluk alt boyut puanı kişilerin spor yapma süresine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermemektedir ($p>0.05$). Bunun sebebi ise özel gereksinimli sporcularımızın spora katılımlarındaki deneyimlerinden ve sporun negatif durumlara karşı koruyucu faktör görevi görmesinden dolayı ruhsal ve fiziksel olarak kendilerini daha iyi hissetmeleri ve motivasyon düzeylerinin yüksek olmasından kaynaklı bir farklılık olmadığı düşünülmektedir. Demir ve İlhan (2019),Tekkurşun Demir ve İlhan, (2019). Bozkurt, Demir ve Dursun (2019),Yılmaz ve Eliöz (2021) ise bireylerin spor yaşı ile motivasyonsuzluk faktörü arasında pozitif yönde yüksek düzeyde ilişki olduğunu çalışmalarında belirtmişlerdir. Bireylerin spor yaşı arttıkça motivasyonsuzluk düzeyleri de beraberinde artış göstermektedir. Bu sonuçlar çalışma sonucumuza paralellik göstermemektedir.

Psikolojik sağlamlık ölçek puanları alt boyut puanı kişilerin spor yapma süresine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermemektedir ($p>0.05$). Bunun nedeni

engelli bireylerin spor yaşı fark etmeksizin fiziksel aktivite ile sosyalleşmesi, negatif düşüncelerden uzaklaşması ve yenilgiyi ve başarıyı deneyimlemesi sportif başarılar elde ederek tatmin duygularını sağlamaları yüksek düzeyde psikolojik sağlamlık elde etmelerinden kaynaklandığından düşünülebilir. Yavuz (2019); Çelik ve ark., (2019); Solomon (2015) yaptıkları çalışmalarda psikolojik sağlamlık ile bireylerin spor yaşı arasında istatistiksel olarak bir fark bulunmadığını belirtmişlerdir. Şar (2016); Maraşlı (2018); Toçoğlu, S. (2020); Kurtay, M. (2018); Connaughton ve ark., (2008); Codonhato ve ark., (2018); Biricik, (2023); Kurudibek A ve ark., (2022) yaptıkları araştırmalar çalışma sonucumuz ile paralellik göstermemektedir. Mevcut çalışmalar bireylerin spor yaşı arttıkça psikolojik sağlamlığın da arttığını belirtmektedir.

Engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçeği alt boyutlarından içsel motivasyon alt boyut puanları kişilerin haftalık spor yapma süresine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir ($F:5.76$; $p<0.05$). Tukey testi sonucuna göre haftada 1-2 gün spor yapan kişilerin içsel motivasyon alt boyut puanları 3-4 gün spor yapan kişilere göre anlamlı biçimde daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Turhan ve ark., (2021); Ekizoğlu (2013); Kırtepe, Güler ve Temin (2022) adlı araştırmacılar da çalışmalarında haftalık bir gün spora katılan bireyler ile 3-4 gün katılan bireylerin içsel motivasyonunun farklılık gösterdiğini sonucuna ulaşmışlardır. Bu farklılık haftalık 3-4 gün spora katılan bireyler lehinedir. Bu demek oluyor ki bireylerin haftalık spor yapma gün sayısı arttıkça içsel motivasyonları da beraberinde artış göstermektedir.

Engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçeği alt boyutlarından dışsal motivasyon alt boyut puanları kişilerin haftalık spor yapma süresine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir ($F:5.02$; $p<0.05$). Tukey testi sonucuna göre

haftada 5 ve üzeri gün spor yapan kişilerin dışsal motivasyon alt boyut puanları 1-2 gün spor yapan kişilere göre anlamlı biçimde daha düşük olduğu tespit edilmiştir.

Engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçeği alt boyutlarından motivasyonsuzluk alt boyut puanları kişilerin haftalık spor yapma süresine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir ($F:4.82$; $p<0.05$). Tukey testi sonucuna göre haftada 5 ve üzeri gün spor yapan kişilerin motivasyonsuzluk alt boyut puanları 1-2 gün spor yapan kişilere göre anlamlı biçimde daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Literatürde bu sonuca paralel olarak Karakaş, Kolayış ve Eskiler (2015) spora katılım sıklığının artıkça motivasyonsuzluğun azalış gösterdiğini niteleyerek araştırma sonucumuz ile benzer bir sonuç elde etmiştir. Kalkavan, Terzi ve Kayhan (2021) da haftalık spor yapma gün sayısının artmasıyla birlikte dışsal motivasyonun artış gösterdiğini gözlemlemiştir. Bu çalışma da araştırma sonucumuzu destekler niteliktedir. Engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçeği genel puanları kişilerin haftalık spor yapma süresine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermektedir ($F:4.04$; $p<0.05$). Tukey testi sonucuna göre haftada 5 ve üzeri gün spor yapan kişilerin spora katılım motivasyonu genel puanları 1-2 gün spor yapan kişilere göre anlamlı biçimde daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Genellikle spora katılım motivasyonu genel puanları haftalık spor yapma gün sayısına paralel düzeyde artış göstermesi beklenirken araştırma sonucumuzda tam tersi bir sonuç çıkmıştır. Bunun sonucu bireylerin haftanın tüm günlerinde şiddetli egzersiz yapmaları onların sürantrene olmalarına neden olarak motivasyonsuzluk oluşturmaya neden olduğu düşünülmektedir. Polat, Doğan ve Mutlu (2018); Karakaş, Kolayış ve Eskiler (2015); Costa ve ark., (2012); Kayhan ve ark., (2020). Kalkavan, Terzi ve Kayhan (2021); Telci, (2020) ise haftada 5 gün ve üstü spor yapan kişilerin haftada 1-2 gün spor yapan

bireylere göre daha yüksek seviyede spora katılım motivasyonu olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu sonuçlar mevcut sonuçlarımız ile paralellik göstermemektedir. Bu farklılığın sebebi bizim engelli bireyler ile çalışma yürüttüğümüzden bahsi geçen araştırmacıların ise normal gelişim gösteren bireylerle çalışma yürüttüğünden kaynaklı olabileceği düşünülmektedir. Engelli bireylerin bazı gelişimsel sıkıntılarından dolayı haftalık 5 gün ve üzeri yapılan antrenmanların normal bireylere göre daha çabuk fiziksel ve zihinsel yorgunluğa sebebiyet vererek yılgınlığa ve motivasyonsuzluğa sebep olabilir. Uzgur (2020); Kırtepe, Güler ve Temin (2022); Demiral ve ark.,(2021), Kaya ve Günay (2020) gerçekleştirdikleri çalışmada spora katılım motivasyonu ile haftalık spor yapma gün sayısı arasında istatistiksel olarak bir fark olmadığını belirtmişlerdir. Bu çalışmalar mevcut çalışmalarımızı desteklememektedir.

Psikolojik sağlamlık ölçeği genel puanları kişilerin haftalık spor yapma süresine göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermemektedir ($p>0.05$). Düzen ve Yazıcılar Özçelik (2022); Uçar ve Kaplan (2020); Çakmak (2019); İlhan (2020); Gençoğlu ve Namlı (2020) araştırmamız ile benzer sonuçlar elde ederek psikolojik sağlamlık ile haftalık spor yapma sıklığı arasında anlamlı bir fark olmadığını belirtmişlerdir. Literatür incelendiğinde araştırma sonucumuzu desteklemeyen çalışmalarda mevcuttur. Düzen ve Özçelik (2022); Erbaş (2022); Uluç (2023); Şahinler ve Beşler (2021); Sarı, Sağ ve Demir (2020); Ulaş (2022) yaptıkları araştırmalarda çalışma sonucumuzdan farklı olarak haftalık spor yapma sıklığının artmasıyla birlikte psikolojik sağlamlık düzeyinde de bir artış meydana geldiğini belirtmektedirler. Yapılan çalışmada bireylerin haftalık spor yapma sıklıkları ile psikolojik sağlamlıkları arasında anlamlı bir farklılık olmamasına rağmen istatistiksel olarak hafta da 3-4 gün spor yapan bireylerin psikolojik sağlamlıklarının daha yüksek olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Bu demek oluyor ki

haftanın belirli günleri düzenli aralıklarla spor yapmak bireyde psikolojik sağlamlığı yükselten bir araç görevi görmektedir.

Diğer bir alt değişken olan psikolojik sağlamlık ölçeği ve engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ölçeği ile alt boyut puanları kişilerin yapmış oldukları spor türüne göre istatistiksel olarak anlamlı bir fark göstermemektedir ($p>0.05$) Bingöl (2015); Turan, Mavibaş ve Savaş (2022); Bayrakdaroğlu (2014)'nın literatüre kazandırdıkları çalışmalarda psikolojik sağlamlık ile spor türü değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı bulgusuna ulaşmışlardır. Fakat bunların aksine literatürde genellikle takım sporlarına lehine sonuçlanan çalışmalarda mevcuttur. Karademir ve Açık (2019); Özkara ve Özbay (2019); Ulaş (2022); Yıldız ve Erhan (2019) takım sporları lehine sonuçlar elde etmişlerdir. Literatürde çoğunlukla takım sporlarının lehine sonuçlar çıkmasının nedeni yenilgi veya zafer duygularının takım olarak paylaşılması, negatif durumlarda takım desteği ve kişisel kararlar almanın tüm takımı etkileyecek olmanın stresi olmasında dolayı daha fazla psikolojik faktörlerle savaşıldığından takım sporları ile ilgilenen bireylerin psikolojik sağlamlığı daha yüksek olduğu düşünülmektedir. Spora katılım motivasyonun bakıldığında ise (Tekkurşun Demir, 2019, Koç (2021) çalışmamız ile benzerlik içeren sonuçlar elde etmiştir. Fakat bu benzerliklerin aksine literatürde çalışmamızı desteklemeyen ve benzerlik içermeyen bulgular da mevcuttur. Tekkurşun Demir ve İlhan (2020) engelli sporcular üzerine yaptığı bir çalışmada bireysel dışsal motivasyon boyutunda bireysel spor yapan görme engelliler lehine, içsel motivasyon boyutunda takım sporu yapan bedensel engelliler lehine, motivasyonsuzluk boyutunda ise yine takım sporu yapan bedensel engelliler lehine anlamlı düzeyde yüksek farklılıklar elde etmiştir. Yılmaz ve Eliöz (2022) yine özel gereksinimli bireyler ile yaptığı bir çalışmada motivasyonsuzluk ve dışsal

motivasyon ve içsel motivasyon boyutunda bireysel spor yapan bireyler lehine anlamlı sonuçlar elde etmiştir. Bunların yanında Bozkurt (2014), bireysel spor ile uğraşan erkek sporcuların lehine anlamlı düzeyde farklılık elde ederken kız sporcularda takım sporu ile ilgilenen sporcular lehine anlamlı farklılık elde etmiştir. Şen (2018), ortaokul ve lise öğrencileri üzerine yaptığı çalışmada takım sporu ile ilgilenen bireyler lehine Aktif Olma/Başarı/Statü/Arkadaş ve Hareket/Takım Üyeliği Ruhu/Enerji Harcama ve Eğlence/Fiziksel Uygunluk boyutların da anlamlı sonuç elde etmiştir. Mutlu, Çetinkaya ve Uysal (2023) takım sporları lehine, Pehlevan ve Bal (2018) ise bireysel spor ile ilgilenen bireyler lehine anlamlı sonuç elde etmiştir. Her ne kadar çalışma sonucumuz da anlamlı bir farklılık oluşmasa da bireysel spor ile ilgilenen bireylerde spora katılım motivasyonunun sebebi, takım sporu ile ilgilenen bireylerde takım arkadaşları ile dayanışmadan çok rekabet ve hırs içinde olabilmek ihtimalleri vardır ve bunun belirli bir seviyeden sonra sporculara negatif dönüşleri olacaktır. Bunun yanında bireysel sporlarda; takım sporlarındaki gibi bir davranışın tüm takımın kaderini değiştirme durumu söz konusu olmadığı için ve kazanılan zaferin sonuçları veya yapılan hataların sorumluluğu tek başına üstlenildiği için bireyler daha motive olmuş bir şekilde bireysel sporlara katılabilir.

Diğer alt değişkenimiz olan psikolojik sağlamlık ölçek puanları ile engelli bireylerde spora katılım motivasyonu alt boyutlarından içsel motivasyon, dışsal motivasyon ve motivasyonsuzluk puanları ile ilişkisine baktığımızda pozitif yönde düşük düzeyde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir (Sırasıyla; $r:0.14$ $r:0.12$ $r:0.25$ $r:0.21$; $p<0.05$). Bu sonuca göre engelli bireylerin spor yaptıklarında psikolojik sağlamlık düzeylerinin yükseldiği, psikolojik sağlamlık düzeylerinin yükselmesi sonucunda sporcuların motivasyon düzeyinde yükseldiği anlamına

ulaşabilir. Bireylerin herhangi bir faktörden dolayı motivasyonlarının dűřmesi söz konusu olduğu durumda bireylerin psikolojik sağlamlıkları da negatif yönde etkilenebilmektedir. Literatűr incelendiğinde Emamvırdı ve ark., (2020)’nın “Bedensel Engelli Sporcularda Psikolojik Esneklik ve Spora Katılım Motivasyonu” adlı çalışması araştırma konumuz ile benzerlik içermektedir. Çalışmada bedensel engelli sporcuların psikolojik esneklik düzeyleri yükseldikçe motivasyonsuzluk alt boyutunun azaldığı bulgusunu elde etmiştir. Literatűrde çalışmamızı destekler nitelikte sayılı arştırmaya rastlanılmıştır. Bu alandaki çalışmalar daha fazla artırılarak literatűre zenginlik kazandırılabilir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. Sonuç

Bu araştırmanın amacı engelli bireylerde spora katılım motivasyonu ile psikolojik sağlamlık düzeylerinin cinsiyet, yaş, medeni durum, spor türü, eğitim düzeyi, gelir düzeyi, engel türü, haftalık spor yapma gün sayısı ve spor yapma yaşı değişkenlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymaktır.

Araştırmanın hedefleri doğrultusunda oluşturulan alt problemler, sırasıyla tartışılıp yorumlanarak aşağıda yer alan sonuçlar elde edilmiştir.

- Cinsiyet değişkenine göre “spora katılım motivasyonu düzeyleri” arasında anlamlı bir fark tespit edilmiştir. İçsel ve dışsal motivasyon boyutlarında erkek sporcuların kadın sporculara göre daha yüksek puan ortalamasına sahip olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- Cinsiyet değişkeni ile “psikolojik sağlamlık düzeyleri” arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark tespit edilmemiştir. Kadın sporcuların psikolojik sağlamlık düzeyleri ($x=3.18$) erkek sporculara ($x=3.16$) göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir.
- Yaş değişkeni ile “spora katılım motivasyonu düzeyleri” incelendiğinde spora katılım motivasyonunun alt boyutları olan dışsal motivasyon ve motivasyonsuzluk alt boyutlarında negatif yönde düşük düzeyde ilişki tespit edilmiştir.

- Yaş değişkeni ile “psikolojik sağlamlık düzeyleri” incelendiğinde anlamlı düzeyde bir fark tespit edilmemiştir.
- Medeni durum değişkeni ile “spora katılım motivasyonu düzeyleri” arasında anlamlı bir fark tespit edilmemiştir ancak bekâr bireylerin spora katılım motivasyonlarının ($x=3.74$) evli bireylere göre ($x=3.63$) daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- Medeni durum değişkenine göre “psikolojik sağlamlık düzeyleri” arasında anlamlı bir fark tespit edilmezken evli bireylerin psikolojik sağlamlık düzeylerinin ($x=3.33$) bekâr bireylere göre ($x=3.14$) daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- Spor türüne değişkenine göre “spora katılım motivasyonu düzeyleri” arasında anlamlı bir farklılık tespit edilmezken takım sporları ile ilgilenen bireylerin ($x=2.92$) bireysel sporlar ile ilgilenen bireylere ($x=2.91$) göre spora katılım motivasyon düzeylerin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- Spor türü değişkenine göre “psikolojik sağlamlık düzeyleri” arasında anlamlı farklılık tespit edilmezken takım sporları ile ilgilenen bireylerin ($x=4.13$) psikolojik sağlamlık düzeylerinin bireysel sporlar ile ilgilenen bireylere ($x=4.08$) göre daha yüksek seviyede olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- Eğitim düzeyi değişkenine göre “spora katılım motivasyonu düzeyleri” arasında ilkökul, ortaokul, lise, üniversite ve lisansüstü kademelerinden mezun olan öğrenciler arasında anlamlı farklılık tespit edilmemiş ancak lisansüstü mezunu bireylerin spora katılım motivasyonlarının ($x=3.71$) diğer öğrenim düzeyinde olanlara göre ($x=4.01$, $x=4.02$, $x=3.65$, $x=3.57$) daha yüksek seviyede olduğu tespit edilmiştir

- Eğitim düzeyi değişkenine göre “psikolojik sağlamlık düzeyleri” arasında ilkokul, ortaokul, lise, üniversite ve lisansüstü kademelerinde anlamlı bir fark tespit edilmemiş ancak ilkokul mezunu bireylerin psikolojik sağlamlık düzeyleri ($x=3.35$) diğer öğrenim düzeylerine göre ($x=3.14$, $x=3.12$, $x=3.14$, $x=3.23$) daha yüksek seviyede olduğu tespit edilmiştir.
- Gelir düzeyi değişkenine göre “spora katılım motivasyonu düzeyleri” incelendiğinde içsel motivasyon ve motivasyonsuzluk alt boyutlarında anlamlı farklılık görülürken diğer alt boyutunda anlamlı farklılık göstermediği görülmüştür. İçsel motivasyon alt boyutu için çok düşük geliri olan kişilerin ($x=3.75$) içsel motivasyon puanları orta ($x=3.93$) ve yüksek geliri olan kişilere ($x=4.33$) göre, orta düzeyde geliri olanların da ($x=3.93$) yüksek düzeyde gelire sahip kişilere ($x=4.33$) göre içsel motivasyon puanları anlamlı biçimde daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Motivasyonsuzluk alt boyutu için, çok düşük geliri olan kişilerin ($x=3.10$) içsel motivasyon puanları orta gelire sahip kişilere ($x=3.79$) göre motivasyonsuzluk puanlarının anlamlı biçimde daha düşük olduğu tespit edilmiştir.
- Gelir düzeyi değişkenine göre “psikolojik sağlamlık düzeyleri” incelendiğinde anlamlı düzeyde farklılık tespit edilmiştir. Aile gelirleri çok düşük ($x=2.95$) ve orta düzeyde olan kişilerin ($x=2.95$) psikolojik sağlamlık ölçeği genel puanları yüksek düzeyde geliri olan kişilere ($x=3.40$) göre, anlamlı biçimde daha düşük olduğu tespit edilmiştir.
- Engel türü değişkenine göre “spora katılım motivasyon düzeyleri” incelendiğinde, dışsal motivasyon ile motivasyonsuzluk alt boyutları arasında anlamlı düzeyde farklılık görülürken diğer alt boyutunda anlamlı farklılık

göstermediği görülmüştür. Dışsal motivasyon alt boyutu için; görme ($x=3.22$) ve işitsel($x=3.13$) engeli olan kişilerin dışsal motivasyon puanlarının ortopedik engeli ($x=2.66$) olan kişilere göre anlamlı biçimde daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Motivasyonsuzluk alt boyutu için; görme engeli olan kişilerin motivasyonsuzluk puanları ortopedik ($x=3.54$) ve dil bozukluğu engeli ($x=3.11$) olan kişilere göre, işitsel engeli ($x=3.85$) bulunan kişilerinde dil bozukluğu engeli ($x=3.11$) olan kişilere göre anlamlı biçimde daha yüksek olduğu saptanmıştır.

- Engel türü değişkenine göre “psikolojik sağlamlık düzeyleri” incelendiğinde anlamlı düzeyde farklılık göstermezken ortopedik engele ($x=3.27$) sahip bireylerin psikolojik sağlamlık düzeyleri diğer engel gruplarına ($x=3.13$, $x=3.14$, $x=3.05$) göre daha yüksek seviyede olduğu tespit edilmiştir.
- Spor yapma süresi değişkenine göre “spora katılım motivasyon düzeyleri” incelendiğinde içsel ve dışsal motivasyon alt boyutlarında anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği görülürken diğer alt boyutunda anlamlı düzeyde farklılık göstermediği görülmüştür. İçsel motivasyon alt boyutu için; 1-2 yıldır spor yapan ($x=3.77$) kişilerin içsel motivasyon alt boyut puanları 3-4 yıl ($x=4.14$) ve 5 yıl üzeri ($x= 4.30$) süreden beri spor yapan kişilere göre anlamlı biçimde daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Dışsal motivasyon alt boyutu için; 1-2 ($x=2.81$) ve 5 yıl üzeri ($x=2.83$) yıldır spor yapan kişilerin dışsal motivasyon alt boyut puanlarının 3-4 yıl spor yapan ($x=3.21$) kişilere göre anlamlı biçimde daha düşük olduğu tespit edilmiştir.
- Spor yapma süresi değişkenine göre “psikolojik sağlamlık düzeyleri” incelendiğinde anlamlı düzeyde farklılık göstermediği görülmüştür.

- Haftalık spor yapma gün sayısı değişkenine göre “spora katılım motivasyonu düzeyleri” incelendiğinde tüm alt boyutlarının anlamlı düzeyde farklılık gösterdiği görülmektedir. İçsel motivasyon alt boyutu için; haftada 1-2 gün ($x=3.96$) spor yapan kişilerin içsel motivasyon alt boyut puanları 3-4 gün ($x=4.29$) spor yapan kişilere göre anlamlı biçimde daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Dışsal motivasyon alt boyutu için; haftada 5 ve üzeri ($x=2.44$) gün spor yapan kişilerin dışsal motivasyon alt boyut puanlarının 1-2 gün spor yapan ($x= 3.04$) kişilere göre anlamlı biçimde daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Motivasyonsuzluk alt boyutu için; haftada 5 ve üzeri ($x=3.22$) gün spor yapan kişilerin motivasyonsuzluk alt boyut puanlarının 1-2 gün ($x=3.77$) spor yapan kişilere göre anlamlı biçimde daha düşük olduğu tespit edilmiştir.
- Haftalık spor yapma gün sayısı değişkenine göre “psikolojik sağlamlık düzeyleri” incelendiğinde anlamlı düzeyde farklılık tespit edilmemiştir. Haftada 3-4 gün ($x=3.29$) spor yapan bireylerin psikolojik sağlamlık düzeylerinin 1-2 ($x=3.09$) ve 5 gün ve üzeri ($x=3.07$) spor yapan bireylere göre daha yüksek seviyede olduğu tespit edilmiştir.
- Psikolojik sağlamlık ve spora katılım motivasyonu düzeyleri arasında pozitif yönde düşük düzeyde ilişki tespit edilmiştir.

6.2. Öneriler

- Çalışmamızda dört engel grubu yer almaktadır. Tek bir engel grubuna yönelik daha kapsamlı ve geniş araştırmalar yapılabilir.
- Antrenörlerin engelli sporcuların psikolojik sağlamlık ve spora katılım motivasyon düzeylerine katkısı incelenebilir.

- Araştırma sonucunda ortopedik engelli bireylerin dışsal motivasyon düzeyleri diğer engel gruplarına göre daha düşük düzeyde çıkmıştır. Bedensel engelli bireylere yönelik spora katılımları aşamasında daha fazla dışsal kaynaklar ile (ödül, belge tebrik, övgü vb) desteklenebilir.
- Engelli bireylerde spora katılımın bireylerin psikolojik sağlamlık düzeylerine olumlu yönde etkilediği görülmüştür. Her yaş grubundaki engelli bireylerin sportif faaliyetlere katılımı desteklenmeli ve her düzeyde sporcunun katılabileceği turnuvalar düzenlenmeli.
- Bireylerin gelir düzeyi ile birlikte psikolojik sağlamlık ve motivasyon düzeylerinin doğrusal olarak artış gösterdiği görülmektedir. Bu noktada sadece engelli bireylerin erişim sağlayabileceği ücretsiz spor tesisleri kurularak çeşitli sportif etkinlikler yapılabilir.
- Engellilerin toplumumuzun bir parçası olduğunu ve onların normal bireylerden farklı olmadığını aynı zamanda tüm bireyler olarak herbirimizin birer engelli adayı olduğumuzu unutmayarak engelli bireylerin spora katılım motivasyonları ve psikolojik sağlamlık seviyelerine etki eden negatif unsurları tespit edebilmek maksadı ile daha detaylı, daha geniş çaplı araştırmalar elbette yapılabilir.

KAYNAKLAR

- Abadie, B. R., ve Brown, S. P. (2010). Physical Activity Promotes Academic Achievement and a Healthy Lifestyle when Incorporated into Early Childhood Education. In Forum on Public Policy Online (Vol. 2010, No. 5). Oxford Round Table. 406 West Florida Avenue, Urbana, IL 61801.
- Abdullah, N. M., Hamid, N. A., Ismail, S. ve Parnabas, V. (2014). Motives for sporting activities participation among wheelchair athletes. *Global Illuminators*, 1, 206-212.
- Açıkgöz, M. (2016). Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi öğrencilerinin psikolojik sağlamlık ile mizah tarzları ve mutluluk düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi Yüksek lisans tezi. YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından edinilmiştir. (Tez No. 443054) .
- Adıgüzel İ. H. (2020). “Spor Bilimleri Fakültesinde Eğitim Gören Öğrencilerin Spora Bakış Açıları ve Spor Yapma Alışkanlıklarının İncelenmesi” . Erciyes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi. Kayseri.
- Agabi, CE ve Wilson, JP (2005). Travma, TSSB ve dayanıklılık. *Travma, Şiddet ve İstismar*, 6(3), 195–216.
- Ağırkan, M. (2017). Üniversite öğrencilerinin değer yönelimleri ile psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasındaki ilişki. Yüksek lisans tezi. YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından edinilmiştir. (Tez No. 466119).
- Ağlar, D. (1982). Ortopedik Özürlü Çocuklar ve Eğitimleri. (2.Basım) Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Akçakın M. (1988). Zeka Gerilikleri ve Çocuk Psikiyatrisinde Tedavi. *Ruh Sağlığı ve Bozuklukları*. (ed: O. Öztürk). Nurol Matbaacılık, 395-405 Ankara.
- Akköse, H. N. (2020). Lise öğrencilerinin dijital oyun oma motivasyonları ile fiziksel aktiviteye katılım motivasyonlarının incelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi). Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.
- Akman, K. ve Can, H. C. (2019). Oryantiring Sporu Yapan Lise Öğrencilerinin Sporda Güdülenme Düzeylerinin Farklı Değişkenler Açısından İncelenmesi. İnönü Üniversitesi Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi, 6 (3), 12-21. RetrievedFrom <https://Dergipark.Org.Tr/En/Pub/Inubeso/Issue/49413/631125> .
- Aksoy, Y., ve Civelek, G. (2022). Kick boks sporcularının spora katılım güdülerinin incelenmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 16(3), 222-233.

- Al Jundy N I, Talahmeh J A. Degrees of psychological well-being among students of Palestinian universities in Hebron governorate. *Journal of Educational and Psychological Studies* 2017;11(2): 337-351.
- Algünerhan, R. (2017). 12-14 Yaşındaki ergenlerde algılanan anne baba tutumları benlik algısı ve psikolojik sağlamlık. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Nişantaşı Üniversitesi, İstanbul, Türkiye.
- Alili, T. (2004). Bir bilim olan sporun anası: Olimpiyatlar. *Bilim ve Ütopya*, 122, 14-21.
- Alp, A. F. ve Alpdoğan, S. S. (2023). Oturarak Voleybol Sporcuların Spora Katılım Motivasyonlarının İncelenmesi. *Spor Eğitim Dergisi* , 7 (1) , 9-16 . DOI: 10.55238/seder.1224136 .
- Alpman, C. (1972). Eğitimin Bütünlüğü İçinde Beden Eğitimi ve Çağlar Boyunca Gelişimi, Milli Eğitim Basımevi, s. 197, İstanbul.
- Altun Ekiz, M. , Kır, S. ve Ulucan, H. (2021). Ortaokul ve Lise Öğrencilerinin Fiziksel Aktiviteye Katılım Motivasyon Düzeylerinin Karşılaştırılması . *Uluslararası Türk Spor ve Egzersiz Psikolojisi Dergisi* ,1 (2) , 1-11.
- Altunkalem, S. (2020). Elit düzeydeki atletlerde uygulanan zihinsel antrenmanların zihinsel dayanıklılığa etkisinin incelenmesi (Master's thesis, İstanbul Gelişim Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü).
- Altuntaş S, Genç H., (2020). Mutluluğun yordayıcısı olarak psikolojik sağlamlık: öğretmen örnekleminin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(4): 936-948.
- Altuntaş, S., ve Genç, H.,(2018). Mutluluğun Yordayıcısı Olarak Psikolojik Sağlamlık:Öğretmen Örnekleminin İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(4), 936-948.
- Amerikan Psikiyatri Birliği., (2013). DSM-5 tanı ölçütleri başvuru el kitabı. (Çev. Köroğlu, E.) İstanbul: HYB Yayıncılık.
- Andrews, J. F., Leigh, I., ve Weiner, M. T. (2004). Deaf people: Evolving perspectives from psychology, education and sociology. Pearson College Division.
- Apkon, S. D., ve Kecskemethy, H. H., (2004). Bone health in children with cerebral palsy. *Journal of pediatric rehabilitation medicine*, 1(2), 115-121.
- Aracı, H. (1999). Okullarda beden eğitimi. Ankara: Bağırhan Yayın Evi, 15
- Ardahan, F., (2011). The Profile of the Turkish Mountaineers and Rock Climbers: The Reasons and The Carried Benefits for Attending Outdoor Sports and Life Satisfaction Level, 8 th International Conference Sport and Quality of Life/2011”, 10- 11 November 2011, Congress Centre-Brno/Czech Republic.
- Ardahan, F., (2013). Bireyleri rekreatif spor etkinliklerine motive eden faktörlerin remm ölçeğini kullanarak çeşitli demografik değişkenlere göre incelenmesi: Antalya örneği [The examine of the factors motivating people participating in recreational exercise by using remm scale with respect to some demographic variables: Antalya case]. *Pamukkale Journal of Sport Sciences*, 4(2), 1-15.

- Arığ, B., (2023). Adolesan sporcuların temel psikolojik ihtiyaçları ile ailenin spora dahiliet algıları arasındaki ilişkide spor türünün düzenleyici rolü.
- Armağan, İ., (1981). Sporun toplum bilimsel temelleri. Ege Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Yüksekokulu Yayınları, Yayın No: 4 .
- Arora, S.,(2015). Achievement motivation and resilience among student athletes. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Texas: A&M University. Doctor Of Philosophy İn Counselor Education.
- Arslan O.,(2019). İşitme engelli futbolcuların müsabaka sırasında kural dışı hareketlere karşı etkin uyarma yöntemlerinin geliştirilmesi ve etkinliğinin incelenmesi. Sağlık Bilimler Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. Doktora tezi, Kocaeli: Kocaeli Üniversitesi.
- Arslan, C., Güllü, M. ve Tural, V.,(2011). Spor Yapan ve Yapmayan İlköğretim Öğrencilerinin Depresyon Durumlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 5 (2), 120-132.
- Arslan, G.,(2015). Psikolojik istismar, psikolojik sağlamlık, sosyal bağlılık ve aidiyet duygusu arasındaki ilişki. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi 1(36), 47 58.Erişimadresi:<https://dergipark.org.tr/tr/pub/maeuefd/issue/19409/206397>.
- Arslan, H. (2018). Psikolojik danışmanların mutluluk, psikolojik sağlamlık ve bağımlılık durumları arasındaki ilişkiler. Sağlık Bilimlerinde Eğitim Dergisi, 1(1), 17-35.
- Artar, Y., Karabacakoğlu, Ç.,(2003)“Özürlülerin toplumsal gelişimine yönelik proje, Ortez ve tekerlekli sandalyenin üretimi, standartları ve pazar potansiyeli”, Türkiye’nin Verimlilik Merkezi,Ankara, 15- 21.
- Aslan C., Ordu, B., Öztürk, S., Takak, Ö, Yörük, İ., Yunus, B., (2016). Görme Engelli Ebeveynlerin Ve Çocuklarının Karşılaştıkları Zorluklar Ve Başetme Yöntemlerine İlişkin Araştırma, Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Aslan, ř., (2013). Duygusal zekâ: dönüşümcü ve etkileşimci liderlik, 2. Baskı, Konya: Eğitim Yayınevi
- Atalay, S. (2019). Görme engelli 5. Sınıf öğrencilerinin fen dersine yönelik tutum, öz yeterlik ve motivasyonlarının incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İlköğretim Anabilim Dalı, Balıkesir, Türkiye.
- Ataman A. (2005) “Erken Bebeklik Döneminde Görme Engelli Çocuğun Gelişimini Etkileyen Etmenler ve Önleme Yolları”, Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Görme Engelliler Ana Bilim Dalı Başkanlığı Ders Notları.
- Atarbay, S. (2017). Farklı bölümlerde öğrenim gören üniversite öğrencilerinin sosyal kaygı düzeylerinin psikolojik dayanıklılıklarına etkisi.Yüksek lisans tezi. YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından edinilmiştir. (Tez No. 451985)
- Atasoy, B., ve Kuter, F. Ö. (2005). Küreselleşme ve spor. Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 18(1), 11-22.
- Atik, E. L. (2013). Liseli ergenlerde bağlanma stilleri ve psikolojik sağlamlık düzeyleri arasındaki ilişkide öz-yansıtma ve içgörünün rolü (Master's thesis, İstanbul Bilim

- Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Atwool, N. (2006). Attachment and resilience: Implications for children in care. *Child Care in Practice*, 12(4), 315-330.
- Avcı, N. (2004). *Gelişimde 0-3 Yaş: Yaşama Merhaba*. (İkinci Basım). İstanbul: Morpa Kültür Yayınları.
- Avcı, O. (2019). Tekerlekli sandalye basketbol sporcuları ile ampute futbol sporcularının üst ekstremité fiziksel uygunluklarının değerlendirilmesi ve 44 karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Gönü Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Malatya, Türkiye.
- Aycan, A., ve Yıldız, K. (2016). 11-14 yaş grubu öğrencilerin spora katılım motivasyonlarının cinsiyetleri açısından incelenmesi. *International Journal of Social Science Research*, 5(2), 1-9
- Aydın, A. (2012). Görme Engelli Üniversite Öğrencilerinin Bilgi Erişim Sorunları Üzerine Yapılmış Bir Araştırma. *Bilgi Dünyası*, 13 (1), 93-116.
- Aydın, E. (2018). Çocukluk çağı travmatik yaşantılarının psikolojik sağlık ve depresyon belirtileri üzerine etkisi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, İstanbul.
- Aydın, M. (2004). Spor Bilimlerine Giriş. Engelliler İçin Spor. Y. Taşkıran (Editör). s. 3340. Yayıncı Yayınları, İstanbul.
- Aydın, M., ve Egemberdiyeva, A. (2018). "Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Sağlık Düzeylerinin İncelenmesi". *Türkiye Eğitim Dergisi*, 3(1): 37-53.
- Aydoğan C. (2017). Farklı yaşam dönemlerindeki bireylerin zihinsel engelli bireylere ilişkin sosyal kabulleri. Yüksek Lisans Tezi; 8-12.Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aydoğdu, M. (2020). Engelli sporcularda narşisizm ve saldırganlık düzeylerinin başarı motivasyonu üzerindeki etkisinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Ömer Halis Demir Üniversitesi, Niğde.
- Aydoğdu, T. (2013). Bağlanma stilleri, başa çıkma stratejileri ile psikolojik dayanıklılık arasındaki ilişkinin incelenmesi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Bahadır, E. (2009), "Sağlıkla İlgili Fakültelerde Eğitime Başlayan Öğrencilerin Psikolojik Sağlık Düzeyleri" Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Baker, F. C. ve Cox, R. H. (1998). *Sport psychology: Concepts and applications* (No. Ed. 4).
- Balcıoğlu İ. (2003) *Sporun sosyolojisi ve psikolojisi*. İstanbul: Bilge Yayınevi.
- Barrett, D. W., Patock-Peckham, J. A., Hutchinson, G. T., & Nagoshi, C. T. (2005). Cognitive motivation and religious orientation. *Personality and Individual differences*, 38(2), 461-474.
- Basım, H. N., ve Çetin, F. (2011). Yetişkinler için psikolojik dayanıklılık ölçeği'nin güvenilirlik ve geçerlilik çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 22(2), 104-114.

- Baumeister, R. F. ve Vohs, K. D. (2007). Self-Regulation, ego depletion, and motivation. *Social and Personality Psychology Compass*, 1(1), 115-128. doi:10.1111/j.1751- 9004.2007.00001.x
- Bayar, P. (1997). Sporda psiko-sosyal alanlar seminer kitabı. Üniversitesi Basımevi, Ankara.
- Baykoç Dönmez N, Sümer A, Uyaroğlu B. (2014) Görme Engelli Çocuklar ve Eğitimleri. Eğiten Kitap, 2. Baskı, s:217-38, Ankara, Türkiye.
- Baykoç N.(2011). Özel Gereksinimli Çocuklar ve Özel Eğitim, Ertem Matbaası, 161-163, 165, 179-180,Ankara,
- Bayköse, N., Yavuz, C. S., Keskin, P., ve Kılınç, M. (2017). Sporcularda Benlik Saygısı ve Tutkunluğun Psikolojik Sağlamlığı Yordamada ki Rolü: Bir Yapısal Eşitlik Modeli Uygulaması.*International Journal of Sports Exercise & Training Sciences*,3(4), 169-177.
- Bayrakdaroğlu, S. (2014). Taekwondocuların Psikolojik Sağlamlık ve Öz Anlayış Düzeylerinin Takım Sporcularıyla Karşılaştırılması, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Sağlık Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Bayraktar, G. , Tozoğlu, E. ve Acar, K. (2014). Öğretmen Adayların Kaygı Düzeyleri Üzerinde Spor Ve Farklı Değişkenlerin Etkisi . Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi , 16 (1) , 305-315 .
- Bayraktar, Ş., & Öksüz, Ç. (2018). Tekerlekli Sandalye Kullanan Sporcuların Öz Etkililik- Yeterlilik ve Başa Çıkma Stratejilerinin İncelenmesi. *Ergoterapi ve Rehabilitasyon Dergisi*, 6(1), 25-30.
- Bektaş, M. ve özben, Ş. (2016). Evli Bireylerin Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin Bazı Sosyo-Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi . Manisa Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi , 14 (1)
- Belem, I. C., Caruzzo, N. M., Nascimento Junior, J. R. A. D., Vieira, J. L. L., ve Vieira, L. F. (2014). Impact of coping strategies on resilience of elite beach volleyball athletes. *Revista Brasileira de Cineantropometria & Desempenho Humano*, 16(4), 447-455.
- Belgin, E. (1992). Ülkemizde işitme kayıplarının nedenleri özel eğitim yaklaşımları. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 1(2).
- Belgin, E. ve Şahlı, S. (Ed.) (2015). Temel Odyoloji, Ankara: Güneş Tıp Kitabevleri
- Benard, B. (1993). Fostering resiliency in kids. *Educational Leadership*, 51(3), 44-48
- Bener, A., ElHakeem, A. A., ve Abdulhadi, K. (2005). Is there any association between consanguinity and hearing loss. *International journal of pediatric otorhinolaryngology*, 69(3), 327-333.
- Beşikçi, T., Emir, E., Özdemir, E. ve Abay Beşikçi, E. (2021). Covid-19 pandemi sürecinde bireylerin psikolojik sağlamlık düzeyleri ve rekreasyonda algılanan sağlık çıktılarının incelenmesi. *Spor Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 447-458.
- BhandariS.(2019).IntellectualDisability,<https://www.webmd.com/Parenting/Baby/IntellectualDisability-MentalRetardation#1>.

- Bingöl, E. (2015). Farklı branşlardaki sporcuların egzersiz bağımlılık ve psikolojik sağlamlık düzeylerinin incelenmesi (Master's thesis, Sağlık Bilimleri Enstitüsü).
- Biricik, Y. S. (2023). Türkiye Olimpiyat Hazırlık Merkezi (tohm) Sporcularının Tükenmişlik Düzeyleri ile Psikolojik İyi oluşları Arasındaki İlişkide aracılık etkisi. *The Online Journal of Recreation and Sports* , 12 (2) , 70-84. DOI: 10.22282/tojras.1261258
- Bishop, D. V., Adams, C. V., ve Rosen, S. (2006). Resistance of grammatical impairment to computerized comprehension training in children with specific and non-specific language impairments. *International Journal of Language & Communication Disorders*, 41(1), 19-40.
- Blinde, E. M., ve McCallister, S. G. (1999). Women, disability, and sport and physical fitness activity: The intersection of gender and disability dynamics. *Research quarterly for exercise and sport*, 70(3), 303-312.
- Block, J. (1950). An experimental investigation of the construct of ego-control. Stanford University.
- Bonanno, G. A., Galea, S., Bucciarelli, A., ve Vlahov, D. (2006). Psychological resilience after disaster: New York City in the aftermath of the September 11th terrorist attack. *Psychological science*, 17(3), 181-186.
- Bora, M.Y. (2013). Beden eğitimi öğretmeni ve sporcu öğrenciler arasındaki iletişimin, sportif başarı motivasyonu ile ilişkisi, Harran Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Şanlıurfa, 10-48.
- Bortolini, U., ve Leonard, L. B. (2000). Phonology and children with specific language impairment: Status of structural constraints in two languages. *Journal of Communication Disorders*, 33(2), 131-150.
- Bozdağ, F. (2020). Mülteci Çocukların Psikolojik Sağlamlıkları ve Kültürlenme Stratejileri. Doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Psikolojik Danışma ve Rehberlik Programı, Ankara.
- Bozgeyikli, H. (2017). Big Five Personality Traits as the Predictor of Teachers' Organizational Psychological Capital. *Journal of Education and Practice*, 8(18), 125- 135.
- Bozgeyikli, H. ve Şat, A. (2015). Öğretmenlerde Psikolojik Dayanıklılık ve Örgütsel Vatandaşlık Davranışlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi: özel okul örneği. *Hak iş uluslararası emek ve toplum dergisi*, 3 (5), 172-191.
- Bozkurt, Ş. (2014). Okul sporlarına katılan öğrencilerin katılım motivasyonu, başarı algısı ve öz yeterliliklerinin incelenmesi.
- Bozkurt, T. M., Demir, G. T. ve Dursun, M. (2019). Bedensel, işitme ve görme engelli sporcuların spora katılım motivasyonlarının incelenmesi. *Examination Of Motivations Of Physically, Hearing And Visually Impaired Athletes. The Journal*, 12(67)
- Bozram, 2017, İşitme engeli, Bozüyük Rehberlik ve Araştırma Merkezi Dergisi, 1(4), 1-8 brief resilience scale: Assessing the ability to bounce back. *International Journal of Behavioral Medicine*, 15: 194200. doi: 10.1080/10705500802222972

- Brief, A. P., ve Aldag, R. J. (1976). The intrinsic-extrinsic dichotomy: Toward conceptual clarity. University of Iowa.
- Brodin, P., ve Weiss, M. R. (1990). Developmental differences in motivation for participating in competitive swimming. *Journal of sport and exercise psychology*, 12(3), 248-263.
- Brooks, J. E. (2006). Strengthening resilience in children and youths: Maximizing opportunities through the schools. *Children & Schools*, 28(2), 69-76. <https://doi.org/10.1093/cs/28.2.69>
- Brown, C. J., Webb, T. L., Robinson, M. A., ve Cotgreave, R. (2019). Athletes' retirement from elite sport: A qualitative study of parents and partners' experiences. *Psychology of Sport and Exercise*, 40, 51-60.
- Bulut, B. (2016). Ergenlerin anksiyete, sosyal destek ve psikolojik sağlamlık düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi. Yüksek lisans tezi. YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından edinilmiştir. (Tez No. 433837).
- Büyükcoşkun, A., (1990) "Yaşlı Bireylerin Sorunları ve Bakım Gereksinimlerinin Saptanması", Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2012). Bilimsel araştırma yöntemleri, Pagem yayıncılık, Ankara.
- Can, H. (1997). Organizasyon ve Yönetim, Ankara: Siyasal Kitapevi, ss.169.
- Cappella, E. ve Weinstein, R. S. (2001). Turning around reading achievement: Predictors of high school students' academic resilience. *Journal of Educational Psychology*, 93(4), 758-771. <https://doi.org/10.1037/00220663.93.4.758>
- Carlson, D. J. (2001). Development and validation of a college Resilience questionnaire. [Yayınlanmamış doktora tezi]. University of Nebraska.
- Cavkaytar A, Diken İH. Özel Eğitime Giriş. 1. Baskı, Ankara, Kök Yayıncılık 2005:39-42.
- Cavkaytar, A. ve Diken, İ. H. (2006). Özel eğitime giriş. Ankara: Kök.
- Cavkaytar, A., Diken, İ., (2007) .Özel Eğitime Giriş. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Chen, H. C., Wang, N. M., Chiu, W. C., Liu, S. Y., Chang, Y. P., Lin, P. Y., ve Chung, K. (2014). A test protocol for assessing the hearing status of students with special needs. *International Journal of Pediatric Otorhinolaryngology*, 78(10), 1677-1685.
- Clark, P. (1995). Risk and Resiliency in Adolescence: The Current Status of Research on Gender Differences. *Equity Issues*, 1(1), n1.
- Codonhato, R., Vissoci, J. R. N., Nascimento Junior, J. R. A. D., Mizoguchi, M. V., ve Fiorese, L. (2018). Impact of resilience on stress and recovery in athletes. *Revista Brasileira de Medicina do Esporte*, 24, 352-356.
- Coleman, J. C., Coleman, J., ve Hagell, A. (Eds.). (2007). Adolescence, risk and resilience: Against the odds (Vol. 3). John Wiley & Sons.
- Coll, K. M., Cutler, M. M., Thobro, P., Haas, R., ve Powell, S. (2009). An exploratory study of psychosocial risk behaviors of adolescents who are deaf or hard of hearing: Comparisons and recommendations. *American Annals of the Deaf*, 154(1), 30-35.

- Connaughton, D., Wadey, R., Hanton, S., & Jones, G. (2008). The development and maintenance of mental toughness: Perceptions of elite performers. *Journal of sports sciences*, 26(1), 83-95.
- Connor, K. M., ve Davidson, J. R. (2003). Development of a new resilience scale: The Connor-Davidson resilience scale (CD-RISC). *Depression and anxiety*, 18(2), 76-82.
- Conti-Ramsden, G., ve Durkin, K. (2012). Language development and assessment in the preschool period. *Neuropsychology review*, 22, 384-401.
- Conti-Ramsden, G., Botting, N., ve Faragher, B. (2001). Psycholinguistic markers for specific language impairment (SLI). *Journal of child psychology and psychiatry*, 42(6), 741-748.
- Cooke, R., Bewick, B. M., Barkham, M., Bradley, M., ve Audin, K. (2006). Measuring, monitoring and managing the psychological well-being of first year university students. *British Journal of Guidance & Counselling*, 34(4), 505-517.
- Corn A.L. ve Koenig A.J. (1996). *Foundations of low vision: Clinical and functional perspectives*. New York: AFB.
- Costa, S., Cuzzocrea, F., Hausenblas, H. A., Larcana, R., ve Oliva, P. (2012). Psychometric examination and factorial validity of the Exercise Dependence Scale-Revised in Italian exercisers. *Journal of Behavioral Addictions*, 1(4), 186-190.
- Cowden, R. G., Meyer-Weitz, A., ve Oppong Asante, K. (2016). Mental toughness in competitive tennis: relationships with resilience and stress. *Frontiers in psychology*, 7, 320.
- Craft, D. H. (1995). *Visually impairments and hearing losses. adapted physical education and sport*.
- Crust, L., Earle, K., Perry, J., Earle, F., Clough, A., ve Clough, P. J. (2014). Yüksek öğretimde zihinsel sağlamlık: birinci sınıf üniversite sporu öğrencilerinde başarı ve ilerleme ile ilişkiler. *Pers. Tek. Dif*, 69, 87-91.
- Cummings CW, Fredrickson JM, Harker LA, Krause CJ, Richardson MA, Schuller DE. (1998) *Otolaryngology, Head ve Neck Surgery*. 148: 2908-23.
- Çağlar, D. (1982). *Ortopedik Özürlü Çocuklar ve Eğitimleri*. (2.Basım) Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Çağlar, D. (2004). *Ortopedik engellilerin eğitimi*. Karatepe Yayınları, Ankara.
- Çakıroğlu T. (1987). *Antrenör-sporcu ilişkileri ve başarıda spor psikolojisinin önemi*. Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Çakmak, E., (2019). *Oryantiring sporcularının zihinsel dayanıklılık düzeyleri ve başarı hedefleri arasındaki ilişki*. Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü Sporda Psiko Sosyal Alanlar Anabilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, İzmir.
- Çam, O., ve Büyükbayram, A. (2017). Hemşirelerde psikolojik dayanıklılık ve etkileyen faktörler. *Psikiyatri Hemşireliği Dergisi*, 8(2), 118-126.
- Çankaya. C.: *Spor Tesisleri İşletmeciliği ve planlamacılık Ders Notları*, Bursa, 2001.

- Çeker, A. , Çekin, R. ve Ziyagil, M. A. (2013). Farklı Yaş Gruplarındaki Kadın ve Erkeklerin Düzenli Fiziksel Aktiviteye Katılım Davranışının Değişim Basamakları . CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi , 8 (1) , 11-20 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/cbubesbd/issue/32236/357817>
- Çelebi, M. (2019). Spor Bilimleri Fakültesinde Eğitim Gören Mücadele Sporcularının Zihinsel Dayanıklılıklarının İncelenmesi . Uluslararası Güncel Eğitim Araştırmaları Dergisi , 5 (2) , 188-199 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/intjces/issue/51237/668008>
- Çelik, O. B. , Tekkurşun Demir, G. , İlhan, E. L. , Cicioğlu, İ. ve Esentürk, O. K. (2019).Sporcu Ergenlerde Psikolojik Sağlamlık . CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi , 14 (2) , 296-303 . DOI: 10.33459/cbubesbd.614548
- Çelik, O.B. (2018). Elit sporcuların ve sedanter bireylerin psikolojik dayanıklılık profilleri. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara
- Çevik, O. ve Kabasakal, K. (2013). Spor etkinliklerinin, engelli bireylerin toplumsal uyumuna ve sporla sosyalleşmelerine etkisinin incelenmesiG Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi, 3(2), 74-83.
- Çiftçi C, 2001. 12-16 Yaş eğitilebilir düzeyde zihinsel engelli çocuklarda beden eğitimi ve spor derslerinin bazı motorik özelliklere etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Çoban, E. (2003). Tıbbi-Eğitsel Yaklaşımla Zihinsel Engel, Nobel Basımevi, Ankara.
- Çutuk, S., Beyleroğlu, M., Hazar, M., Akkuş Çutuk, Z. ve Bezci, Ş. (2017). Judo sporcularının psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 11(1), 109- 117.
- Dayıoğlu, B. (2008). Resilience in university entrance examination applicants: The role of learned resourcefulness, perceived social support, and gender.Yüksek lisans tezi. YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından edinilmiştir. (Tez No. 227695)
- De Villiers, M., ve Van den Berg, H. (2012). The implementation and evaluation of a resiliency programme for children.
- Deci, E. L. (1975). Intrinsic motivation. New York and London. Plenum Press, 10, 978-1.
- Deci, E. L. ve Ryan, R. M. (1985). Intrinsic Motivation and Selfdetermination in Human Behavior. New York: Plenum Press.
- Deci, E. L., ve Ryan, R. M. (1985). The general causality orientations scale: Self-determination in personality. Journal of research in personality,19(2), 109-134.
- Deci, E. L., Vallerand, R. J., Pelletier, L. G., ve Ryan, R. M. (1991). Motivation and education: The self-determination perspective. Educational psychologist, 26(3-4), 325346.
- Deci, E. L., ve Ryan, R. M. (2000). The" what" and" why" of goal pursuits: Human needs and the self-determination of behavior. Psychological inquiry, 11(4), 227-268.

- Dede, Y. E. (2019). Elit güreşçilerin zihinsel dayanıklılıklarının incelenmesi (Master's thesis, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü).
- Dede, Y. ve Argün, Z. (2004). Öğrencilerin matematiğe yönelik içsel ve dışsal motivasyonlarının belirlenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 29, 49-54.
- Deimann, M., ve Bastiaens, T. (2010). Competency-based education in an electronic-supported environment: an example from a distance teaching university. *International Journal of Continuing Engineering Education and Life Long Learning*, 20(3-5), 278- 289.
- Demir, C., ve Demir, N. (2006). Bireylerin boş zaman faaliyetlerine katılmalarını etkileyen faktörler ile cinsiyet arasındaki ilişki: lisans öğrencilerine yönelik bir uygulama. *Ege Academic Review*, 6(1), 36-48.
- Demir, Ç. (2018). Üniversite çalışanlarının psikolojik dayanıklılık ve stresle baş etme tarzlarının incelenmesi: Toros üniversitesi örneği. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi), Toros Üniversitesi, Mersin.
- Demir, G. T., ve İlhan, E. L. (2019). Spora katılım motivasyonu: görme engelli sporcular üzerine bir araştırma [Motivation for participation in sports: A research on the visually impaired athletes]. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 4(1), 157- 170. doi: 10.31680/gaunjss.525455.
- Demir, G. T., ve İlhan, L. (2020). Engelli sporcularda spora katılım motivasyonu. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 21(1), 49-69.
- Demir, G. T., İlhan, E. L., Cicioğlu, H. I. ve Kabak, S. (2017). Headmaster and Teacher Opinions for Special Olympics Young Athletes Program. *Ovidius University Annals, Series Physical Education and Sport/Science, Movement and Health*, 17(2), 302-311.
- Demir, T. ve Şen, Ü. (2009). Görme engelli öğrencilerin çeşitli değişkenler açısından öğrenme stilleri üzerine bir araştırma. *Journal of International Social Research*, 2(8), 154-161
- Demiral, Ş., Taşkın, C., ve Dindar, M. (2021). Üniversite Öğrencilerinin Spora Katılım Düzeylerinin İncelenmesi: COVID-19 Salgın Krizi Süreci (Sporda Güdülenme ÖlçeğiII), 7. UBCAK Uluslararası Bilimsel Çalışmalar Kongresi, Tam Metin Bildiri Kitabı, 113-123.
- Denckla, C. A., Cicchetti, D., Kubzansky, L. D., Seedat, S., Teicher, M. H., Williams, D. R., ve Koenen, K. C. (2020). Psychological resilience: An update on definitions, a critical appraisal, and research recommendations. *European Journal of Psychotraumatology*, 11(1), 1822064.
- Deniz, S., çimen, M., ve Yüksel, o. (2020). Psikolojik Sağlamlığın İş Stresine Etkisi: Hastane Çalışanlarına yönelik bir araştırma. *İşletme bilimi dergisi*, 8(2), 351-370.
- Dereköy FS. Etiology of Deafness in Afyon School for the Deaf in Turkey. *International Journal of Pediatrics Otorhinolaryngology* 2000 September; 55 (2): 125-31.
- Dewani, V. (2014). "Motivation". slideshare. Retrieved 7 December.

- Diefendorf, A. O. (2015). Assessment of hearing loss in children. J. Katz, M. Chasin, K. English, L. J. Hood, & K. L. Tillery (Dü) içinde, Handbook Of Clinical Audiology (s. 459-476). [http:// iranaudiology .org/attachment/ 3013_ bookfile.pdf](http://iranaudiology.org/attachment/3013_bookfile.pdf) adresinden alındı.
- Dillman, P, Salant, D.A. (1994). How to conduct your own survey. New York: Wiley.
- Dilmaç B, Özkan C. Lise öğrencilerinde öznel mutluluk suçluluk ve utancın yordayıcısı olarak siber zorbalık. İstanbul Türk Eğitim Bilimleri Dergisi 2019; 17(1): 195-212
- Dilts, R. (1998). Motivation [http://www. Nlpu. Com. Articles/artic17. Htm](http://www.Nlpu.Com.Articles/artic17.Htm) (Erişim Tarih: 11-6-2008).
- Dinçer, A. (2021). Taekwondo milli sporcularında benlik saygısı ve psikolojik sağlık düzeyleri arasındaki ilişki (Master's thesis, Bartın Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü).
- Doğan, O. (2005). Spor Psikolojisi. 2.Baskı, Nobel Kitapevi, Adana.
- Doğan, T. (2015). Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği'nin Türkçe uyarlaması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. The Journal of Happiness & Well-Being, 3(1), 93-102.
- Dolbier, C. L., Smith, S. E., ve Steinhardt, M. A. (2007). Relationships of protective factors to stress and symptoms of illness. American Journal of Health Behavior, 31(4), 423-433.
- Dorrance Hall, E., Scharp, K. M., Sanders, M., ve Beaty, L. (2019). Family communication patterns and the mediating effects of support and resilience on students' concerns about college. Family Relations, 69(2), 276-291.
- Doty, B. (2010). The construct of resilience and its application to the context of political violence. Pursuit-The Journal of Undergraduate Research at the University of Tennessee, 1(1), 11.
- DuMont, K. A., Widom, C. S., ve Czaja, S. J. (2007). Predictors of resilience in abused and neglected children grown-up: The role of individual and neighborhood characteristics. Child abuse & neglect, 31(3), 255-274.
- Durkaya Ş. İşitme Engelli Çocuğa Sahip Bakım Vericilerin Yaşadıkları Güçlükler. Marmara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, İstanbul, 2001.
- Durlak, J. A. (1998). Common risk and protective factors in successful prevention programs. American Journal of Orthopsychiatry, 68(4), 512-520. <https://doi.org/10.1037/h0080360>
- Durmuş, B., Yurtkoru, S. E., Çinko, M. (2013). Sosyal Bilimlerde SPSS'le Veri Analizi, 5.Baskı, Beta Basım, İstanbul.
- Dünya Sağlık Örgütü, 2018, Disabilities, Dünya Sağlık Örgütü-World Health
- Düzen, A. Ç. & Yazıcılar Özçelik, İ. (2022). Lise Öğrencilerinin Spor Yapma Durumuna Göre Psikolojik Sağlık ve Mutluluk Düzeylerinin İncelenmesi . Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi , 5 (2) , 176-191 . DOI: 10.38021/asbid.1078952
- Düzen, A. Ç., ve Özçellik, İ. Y (2022). Lise Öğrencilerinin Spor Yapma Durumuna

- Göre Psikolojik Sağlık ve Mutluluk Düzeylerinin İncelenmesi. Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi, 5(2), 176-191.
- Earvolino□Ramirez, M. (2007, April). Resilience: A concept analysis. In Nursing forum (Vol. 42, No. 2, pp. 73-82). Malden, USA: Blackwell Publishing Inc.
- Ekizoğlu, Ö. (2023). Açık Su Yüzme Sporcularının Spora Bağlılıklarının Yaşam Doyumuna Etkisi . Spor Eğitim Dergisi , 7 (1) , 68-76 . DOI: 10.55238/seder.1260479
- Elfenbein, J. L., Bentler, R. A., Davis, J. M., ve Neibuhr, D. P. (1988). Status of school childrens hearing aids relative to monitoring practices. Ear and Hearing, 9(4), 212-217.
- Elmas, L. , Yüceant, M. , Ünlü, H. ve Bahadır, Z. (2021). Üniversite Öğrencilerinin Fiziksel Aktivite Düzeyleri ile Psikolojik İyi Oluş Durumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.Sportive, 4(1),1-17. Retrievedfromhttps:// dergipark.org.tr/en/pub /sportive /issue/60562/733503
- Emamvirdi, R., Hosseinzadeh, Asl N. R., İlhan, E. L. ve Çolakoğlu, F. F. (2020). Bedensel Engelli Sporcularda Psikolojik Esneklik ve Spora Katılım Motivasyonu. Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 14(2), 271281.
- Enç, M. (2005). Görme özürlüler gelişim, uyum ve eğitimleri. Ankara: Gündüz Eğitim. Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü. (2014). Aile eğitim rehberi işitme engelli çocuklar. Ankara. Ağustos 16, 2021 tarihinde https://www.ailevecalisma.gov.tr/media/5633/isitme-engelli_cocuklaraileegitim-rehberi.pdf adresinden alındı .
- Enç, M.,Çağlar, D., Özsoy, Y. (1975). Özel Eğitime Giriş. 1. Baskı, Ankara Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, Ankara. s.35
- Er, N., Çobanoğlu, G., Er, G., Zekioğlu, A. ve Yazıcılar, İ. (2003). Sporda başarı motivasyonunun cinsiyetler açısından analizi. Beden Eğitimi ve Sporda Sosyal Alanlar Kongresinde sunulan Poster Bildiri, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Erarslan, Ö. (2014). Üniversite Öğrencilerinde Psikolojik Sağlık İle Depresif Belirtiler ve Yaşam
- Eraslan-Çapan, B. ve Arıcıoğlu, A. (2014). Psikolojik sağlamlığın yordayıcısı olarak affedicilik/forgiveness as predictor of psychological resiliency. euluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi, 5(4), 70-82
- Erbaş, Ü. (2022). Mücadele sporcularının zihinsel dayanıklılıklarının bazı değişkenlerAçısından İncelenmesi. Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi. Pamukkale Journal of Sport Sciences , 4 (2) , 1-15. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/psbd/issue/20580/219268>
- Ercan, İ ve Ismet, K. (2004). Ölçeklerde güvenirlik ve geçerlik. Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi, 30(3), 211-216.
- Erdemli, A. (2008). Spor yapan insan. Birinci Basım. İstanbul: E Yayınları
- Erdogan, T. K., Sener, A., Masat, S., Kaya, G., Palazoglu, C. A., ve Koc, Z. (2018). The factors affecting the resilience levels of the nurses working in a public hospital. New Trends and Issues Proceedings on Advances in Pure and Applied Sciences, 10: 1-11.

- Erdoğan, E. (2015). Tanrı algısı, dini yönelim biçimleri ve öznel dindarlığın psikolojik dayanıklılıkla ilişkisi: Üniversite örnekleme. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 12(29), 223-246.
- Ergun, N. (2011). Bedensel Engellilerde Sportif Aktiviteler ve Klasifikasyon. Uluslararası Katılımlı Engellilerde Beden Eğitim ve Spor Kongresi Kongre Kitabı, 42-47.
- Ergün Başak, B. (2012). Düşük gelirli ailelerden gelen üniversite öğrencilerinin öz duyarlık, sosyal bağlılık ve iyimserlik ile psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasındaki ilişkiler.
- Eripek, S. (1992). Engelliler ve Eğitimleri, Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 5, Sayı 1.
- Eripek S. (1993) Zihinsel Engelli Çocuklar. Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, Eskişehir, 11-18.
- Eripek, S. (2009). Zihinsel Yetersizliği Olan Çocuklar. (İlk Basım). Maya Akademi, Ankara.
- Eripek S. Zihin Yetersizliği Olan Bireyler ve Eğitimleri, Ankara, Eğiten Kitap, 2012: 83, 109, 115- 119, 147, 163, 190-192.
- Erkal, M., Güven, Ö., & Ayan, D. (1998). Sosyolojik açıdan spor. Der yayınları, Ankara.
- Erkan, N. (1998). Yaşam boyu spor. Bağırhan Yayınevi, Ankara, (s 11), 13.
- Erkesim, R., (1999). "Özürlüye uygun açık alan tasarımı ve kullanımlarının değerlendirilmesi ve İstanbul örneği", Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, İstanbul .
- Erkuş, A. (2009). Davranış bilimleri için bilimsel araştırma süreci. Seçkin Yayıncılık, Ankara.
- Eroğlu, Ş. (2018). Elit güreşçiler ile farklı branşlardaki sporcuların başarı motivasyonunun incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş Sütçü imam Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Kahramanmaraş, Türkiye.
- Ersoy, G. (1986). Spor ve beslenme. Milli Eğitim Basımevi, Ankara.
- Ersoy, Ö. ve Avcı, N. (2000) Özel Gereksinimi Olan Çocuklar Ve Eğitimleri. Ya- PAL Yayınları. İstanbul.
- Exercise adherence. In G. Tenenbaum ve R. C. Eklund (Eds.), Handbook of sport psychology (pp. 516-518).
- Fields, D. L., ve Blum, T. C. (1997). Employee satisfaction in work groups with different gender composition. Journal of Organizational Behavior: The International Journal of Industrial, Occupational and Organizational Psychology and Behavior, 18(2), 181- 196.
- Filazoğlu-Çokluk, G. Kırmoğlu, H., Öz, AŞ, İlhan E.L (2015). International Journal of Science Culture and Sport, (IntJSCS), 11 (3), 52-58.
- Filchenko, M. (2018). A Comparison Between Esports and Traditional Sports.

- Fink, G. (2016). Stress, definitions, mechanisms, and effects outlined: Lessons from anxiety. In *Stress: Concepts, cognition, emotion, and behavior* (pp. 3-11). Academic Press.
- Fiorilli, G., Iuliano, E., Aquino, G., Battaglia, C., Giombini, A., Calcagno, G., ve Di Cagno, A. (2013). Mental health and social participation skills of wheelchair basketball players: a controlled study. *Research in developmental disabilities*, 34(11), 3679-3685.
- First, M. B., Gaebel, W., Maj, M., Stein, D. J., Kogan, C. S., Saunders, J. B., ve Reed, G. M. (2021). An organization and category level comparison of diagnostic requirements for mental disorders in ICD 11 and DSM 5. *World Psychiatry*, 20(1), 34-51.
- Fitzpatrick, M. A., ve Koerner, A. F. (2005). Family communication schemata: Effects on children's resiliency. The evolution of key mass communication concepts: Honoring Jack M. McLeod, 115-139.
- Fletcher, D., ve Hanton, S. (2003). Sources of organizational stress in elite sports performers. *The sport psychologist*, 17(2), 175-195.
- Fletcher, D., ve Sarkar, M. (2012). A grounded theory of psychological resilience in Olympic champions. *Psychology of sport and exercise*, 13(5), 669-678.
- Flood, S. E., ve Hellstedt, J. C. (1991). Gender differences in motivation for intercollegiate athletic participation. *Journal of Sport Behavior*, 14(3), 159.
- Fortunato-Tavares, T., Andrade, C. R., Befi-Lopes, D., Limongi, S. O., Fernandes, F. D., ve Schwartz, R. G. (2015). Syntactic comprehension and working memory in children with specific language impairment, autism or Down syndrome. *Clinical linguistics & phonetics*, 29(7), 499-522.
- Fraser, M. W. (1997). Risk and resilience in childhood: An ecological perspective. Washington, DC: NASW press.
- Fraser, M. W., Richman, J. M., ve Galinsky, M. J. (1999). Risk, protection, and resilience: Toward a conceptual framework for social practice. *Social Work Research*, 23, 129-208
- Galli, N., ve Gonzalez, S. P. (2015). Psychological resilience in sport: A review of the literature and implications for research and practice. *International Journal of Sport and Exercise Psychology*, 13(3), 243-257.
- Galli, N., ve Reel, J. J. (2012). 'It was hard, but it was good': A qualitative exploration of stress-related growth in Division I intercollegiate athletes. *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health*, 4(3), 297-319.
- Garmezy, N. (1987). Stress, competence, and development: Continuities in the study of schizophrenic adults, children vulnerable to psychopathology, and the search for stressresistant children *American journal of Orthopsychiatry*, 57(2), 159-174.
- Garmezy, N. (1993). Children in poverty: Resilience despite risk. *Psychiatry*, 56(1), 127-136.
- Genç, Y. ve Çat, G. (2013). Engellilerin istihdamı ve sosyal içerme ilişkisi. *Sakarya Üniversitesi*.

- Gençoğlu, C., ve Namli, S. (2020). Spor bilimleri fakültesi öğrencilerinin psikolojik sağlık ve empati düzeyleri/Erzurum Teknik Üniversitesi örneği. *Sport Sciences*, 15(3), 33-43.
- George, S. (1997). *Motivasyon mucizesi* (U. Kaplan, Çev.). Sistem yayıncılık, İstanbul.
- George, D. (2010). *SPSS for windows step by step: A simple study guide and reference*, 17.0 update, 10/e. Pearson Education India.
- Ghamsari, M. S., ve Lavasani, M. G. (2015). Effectiveness of emotion freedom technique on pregnant women's perceived stress and resilience. *Journal of Education and Sociology*, 6(2), 118-122.
- Gill, D. L., Gross, J. B., ve Huddleston, S. (1983). Participation motivation in youth sports. *International journal of sport psychology*.
- Gilligan, R. (2000). Adversity, resilience and young people: The protective value of positive school and spare time experiences. *Children & society*, 14(1), 37-47.
- Gizir, C. A. (2004). *Akademik resilience: An investigation of protective factors contributing to the academic achievement of eighth grade students in poverty. (Yayınlanmamış Doktora Tezi)*. Ortadoğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Gizir, C. A. (2007). Psikolojik sağlık, risk faktörleri ve koruyucu faktörler üzerinde bir derleme çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(28), 113- 128. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/200204>
- Glantz, M. D., ve Johnson, J. L. (Eds.). (2006). *Resilience and development: Positive life adaptations*. Springer Science & Business Media.
- Gluck S. (2018). Mild, moderate, severe intellectual disability diff
- Göksel, S. ve Yüksel, F. (2019). Predicting the Psychological Resilience Levels of University Students According to Some Variables. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 9(3), 819-848.
- Görgülü, R., Adiloğulları, G. E., Tosun, Ö. M., ve Adiloğulları, İ. (2018). Prososyal Ve Antisosyal Davranış İle Sporcu Kimliğinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Spor Ve Performans Araştırmaları Dergisi*, 9(3), 147-161.
- Grant, S. L, Stanton-Chapman, T. L., Justice, L. M ve Skibbe, L. E., (2007). Social and behavioral characteristics of preschoolers with specific language impairment. *Topics in Early Childhood Special Education*, 27(2), 98-109.
- Greene, R. R. (2002). Holocaust survivors: A study in resilience. *Journal of Gerontological Social Work*, 37(1), 3-18.
- Greene, R., ve Conrad, A. P. (2002). Basic assumptions and terms.(Ed: R. Greene) *Resiliency: An integrated approach to practice, policy, and research*.
- Grotberg, E. H. (1995). *A guide to promoting resilience in children: Strengthening the human spirit* (Vol. 8). The Hague, Netherlands: Bernard van leer foundation.
- Guay, F., Mageau, G. A., ve Vallerand, R. J. (2003). On the hierarchical structure of

- self- determined motivation: A test of top-down, bottom-up, reciprocal, and horizontal effects. *Personality and social psychology bulletin*, 29(8), 992-1004.
- Güdül, D. M. (2015). Üniversite öğrencilerinin akademik motivasyon profillerinin psikolojik ihtiyaç doyumu, akademik erteleme ve yaşam doyumu ile ilişkisi. Doktora Tezi, Eskişehir Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir
- Güler, B. (2021) Spor lisesi öğrencilerinin temel kişilik özellikleri ile psikolojik sağlamlık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim
- Güler, N. (2013) Üniversite çalışanlarında ÖVD: Gazi Üniversitesinde bir araştırma, Yayımlanmamış Yüksek Lisans tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gün, E. (2006). Spor yapanlarda ve spor yapmayan ergenlerde benlik saygısı. Yüksek lisans tezi, Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Adana.
- Gündaş, A. (2013). Lise öğrencilerinde psikolojik sağlamlığın yordayıcısı olarak benlik kurgusu ve bağlanma stilleri. Yüksek Lisans Tezi, Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Tokat
- Gündaş, A. ve Koçak, R. (2015). Lise öğrencilerinde psikolojik sağlamlığın yordayıcısı olarak benlik kurgusu. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 8(41), 795-802.
- Güngörmüş H.A., Yenel F., Gürbüz B. (2014). Examination of Recreational Motives of Individuals: Demographic Differences. *International Journal of Human Science*, 11(1), 373-386.
- Güngüz, S. (2017). Ortaöğretim öğrencilerinin stresle başa çıkma tarzları, kontrol odağı ve psikolojik dayanıklılık düzeylerinin incelenmesi. Yüksek lisans tezi, Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gür, F. (2022). Spor yapan ve yapmayan bedensel engelli bireylerde psikolojik dayanıklılık düzeylerinin incelenmesi (Master's thesis, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü).
- Güran, M. ve Tösten, R. (2023). Prososyal Motivasyonu Açıklayan Bir Unsur Olarak Psikolojik Sağlamlık: Öğretmenler Üzerine Bir Araştırma . *Dicle güreş müsabakalarına katılan sporcuların sporda güdülenme düzeylerinin incelenmesi. Atatürk Üniversitesi Beden eğitimi ve spor bilimleri dergisi*, 19(4).
- Gürğan, U. (2006). Grupla psikolojik danışmanın üniversite öğrencilerinin yılmazlık düzeylerine etkisi. (Yayımlanmış Doktora Tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Gürsel, O. (2010). Görme yetersizliği olan öğrenciler. İ. H. Diken (Ed.). *Özel gereksinimi olan öğrenciler ve özel eğitim içinde*. 2. Baskı. Pegem Akademi, Ankara. 217-249.
- Güvenç, A. (2021). Beden eğitimi ve spor öğretmenlerinin psikolojik iyi oluş düzeyleri ile olumlu düşünme beceri düzeyleri arasındaki ilişki (Master's thesis, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi).
- Güvendi, B., ve İlhan, E. L. (2017). Effects of adapted physical activity applied on intellectual disability students toward level of emotional adjustment,

- selfmanagingand the socialization: Parent and teacher interactive research. *Journal of Human Sciences*, 14(4), 3879- 3894.
- Güzel, R., Uysal, F., Oğuz, H., Dursun, E., Dursun, N., Orkun, S. ve ark., (2004). *Tıbbi Rehabilitasyon*. Nobel Tıp Kitabevi.
- Hall, N. (2011). " Give it everything you got": resilience for young males through sport. *International Journal of Men's Health*, 10(1), 65.
- Hardman, M. L., Egan, M. W., ve Drew, C. J. (2016). *Human exceptionality: School, community, and family*. Cengage learning.
- Harris JC. (2006). *Intellectual disability: understanding its development, causes, classification, evaluation, and treatment*. Oxford University Press, 122-128.
- Harrisson, M., Loisselle, C. G., Duquette, A., ve Semenick, S. E. (2002). Hardiness, work support and psychological distress among nursing assistants and registered nurses in Quebec. *Journal of advanced nursing*, 38(6), 584-591.
- Harter, S. (1981). A new self-report scale of intrinsic versus extrinsic orientation in the classroom: Motivational and informational components. *Developmental psychology*, 17(3), 300.
- Hassamancıoğlu, U., ve Doğan, Ö. (2021). Gelişimsel dil bozukluğu olan çocuklar: Dil gelişimi ve sözel çalışma belleği. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 1-23.
- Hawa, V. V., ve Spanoudis, G. (2014). Toddlers with delayed expressive language: An overview of the characteristics, risk factors and language outcomes. *Research in developmental disabilities*, 35(2), 400-407.
- Hazar, Z., Tekkurşun-Demir, G., ve Can, B. (2018). Lise öğrencilerinin spora katılım güdülerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi [Investigations of high school students from different variables to sport participations]. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 16(4), 225-235. doi: 10.1501/Sporm_00000000405
- Health Assets in a Global Context, Theory, Methods, Action, Ed.: Morgan, A., Davies, M., Ziglio, E., London: Springer, p.: 117-144. doi: 10.1007/978-1-4419-5921-8 p
- Henderson, N., ve Milstein, M. M. (2003). *Resiliency in schools: Making it happen for students and educators*. Corwin press.
- Herrenkohl, E. C., Herrenkohl, R. C., ve Egolf, B. (1994). Resilient early school-age children from maltreating homes: Outcomes in late adolescence. *American Journal of Orthopsychiatry*, 64(2), 301-309.
- Hersey, P., Blanchard, Kenneth H., Johnson ve Dewy E. (1996). *Management of Organizational Behavior*, (7. Etd) New Jersey: Prentice Hall
- Hicks, M. W., ve Platt, M. (1970). Marital happiness and stability: A review of the research in the sixties. *Journal of Marriage and the Family*, 553-574.
- Hoboken, NJ: John Wiley ve Sons, Inc. İlhan, L. (2009). Zihinsel engelli çocuğu olan anne- babaların çocuklarının özel eğitimleri sürecinde beden eğitimi ve spor etkinliklerine yaklaşımlarının değerlendirilmesi [Evaluating the conscious levels of parents on the effects of physical education and sport activities on their handicapped

- children during special education]. Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 3(1), 38-48.
- Howells, K., ve Fletcher, D. (2015). Sink or swim: Adversity-and growth-related experiences in Olympic swimming champions. *Psychology of sport and exercise*, 16, 37-48.
- Hudspeth AJ. (2000). Hearing and Deafness. *Neurobiology of Disease*. 7: 511-14.
- Huett, J. B., Moller, L., Young, J., Bray, M., ve Huett, K. C. (2008). Supporting the distant student: The effect of ARCS-based strategies on confidence and performance. *Quarterly Review of Distance Education*, 9(2), 113.
- Islamoğlu, AH ve Alniaçık, Ü. (2009). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri Eymen, U. E. (2007). SPSS 15.0 Veri Analiz Yöntemleri, İstatistik Merkezi. (www.istatistikmerkezi.com)
- İşık A. (2013). İşitme Engelli ve İşitme Engelli Olmayan Spor Yapan Çocukların Fiziksel ve Motorik Özelliklerinin Karşılaştırılması. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. Yüksek Lisans tezi, Niğde: Niğde Üniversitesi.
- İçel, S. ve Özkan, B. (2018). Sağlık Yüksekokulu hemşirelik öğrencilerinin psikolojik dayanıklılıklarının incelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6(73), 240-251.
- İlgar, Ş. (2004). Motivasyon aktiviteleri ve öğretmen. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2, 211-222
- İlhan, A. (2020). Tenis oyuncularının zihinsel dayanıklılık düzeyleri. *Journal of Global Sport and Education Research*, 3(2), 28-35.
- İlhan, E. L. (2010). Hareketsiz Yaşamlar Kültürü ve Beraberinde Getirdikleri. *Milli Prodüktivite Merkezi Verimlilik Dergisi*, 3, 195-210.
- İlhan, L., ve Suveren, S. (2009). Zihinsel Engelli Çocuğu Olan Anne-Babaların Çocuklarının Özel Eğitimleri Sürecinde Beden Eğitimi Ve Spor Etkinliklerine Yaklaşımlarının Değerlendirilmesi. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3(1), 38-48.
- İlhan, L. (2008). Eğitilebilir zihinsel engelli çocuklarda beden eğitimi ve sporun sosyalleşme düzeylerine etkisi [The effect of physical education upon the socialization levels of mentally handicapped children]. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 16(1), 315-324.
- İlhan, L. (2009). Voleybolda servis becerisi öğretimine motivasyonel bir yaklaşım. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi* 3 (3), 196-203.
- İlhan, L. (2009). Zihinsel engelli çocuğu olan anne-babaların çocuklarının özel eğitimleri sürecinde beden eğitimi ve spor etkinliklerine yaklaşımlarının değerlendirilmesi [Evaluating the conscious levels of parents on the effects of physical education and sport activities on their handicapped children during special education]. *Niğde Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 3(1), 38-48.
- İnal, A. N. (1998). Beden eğitimi ve spor bilimine giriş. Yyy. İnal, S., Akdur, H., Donuk, B., Güngördü, O., kaya, B., Kesler, A., Kırandı, Ö. (2007). Zihinsel Engelli

- çocuklara Spor Eğitimi ile Bedensel Sağlığın Kazandırılması. Engellilerde Sanat ve Spor Sempozyumu-I, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- İşgör, İ.Y. (2017). Üniversite öğrencilerinin psikolojik iyi oluş düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi, *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 6(1): 494-508
- Jaarsma, E. A., Dijkstra, P. U., Geertzen, J. H. B., ve Dekker, R. (2014). Barriers to and facilitators of sports participation for people with physical disabilities: A systematic review. *Scandinavian journal of medicine & science in sports*, 24(6), 871-881.
- Jack A, Shohet MD, (1998). Thomas BMD. Hearing Loss. The Invisible Disability. 104 (3).
- Jackson DB, Sounders RB. The Child With Special Needs. Child Health Nursing, Philadelphia, 1993; 20: 459-85.
- Jambor, E., ve Elliott, M. (2005). Self-esteem and coping strategies among deaf students. *Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 10(1), 63-81.
- Jokelova, A. (2013, October). ARCS motivational model: Theoretical concepts and its use in online courses. In 2013 IEEE 11th International Conference on Emerging ELearning Technologies and Applications (ICETA) (pp. 189-194). IEEE.
- Joyce T. Guidance on the assessment and diagnosis of intellectual disabilities in adulthood. *Journal of Intellectual Disability Research* 2015; 59, 119: 12-16.
- Kalkavan, A., Acet, M., Çakır G. (2017). Investigation of the mental endurance levels of the athletes participating in the table tennis championship of universities in turkey. *International Journal of Science Culture and Sport*, 5(4), 356-363.
- Kalkavan, A., Özdilek, Ç. ve Çakır, G. (2020). Dağ Bisikletçilerinin Zihinsel Dayanıklılık Düzeylerinin Araştırılması. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimlerin Dergisi*, 22 (2), 31-43. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/ataunibesyo/issue/55659/745773>
- Kalkavan, A. , Terzi, E. & Kayhan, R. F. (2021). Türkiye Olimpik Hazırlık Kalyon, T. A. (1994). Spor hekimliği, Gata Basımevi, Ankara.
- Kaman, M. B., Gündüz, N. ve Gevat, C. (2017). Tenis Sporcularının Spora Katılım Motivasyonlarının İncelenmesi. *Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 15(2), 65-72.
- Kanber C. (2017). İşitme Engelli Badmintoncuların Denge Performanslarının Ölçülmesi. Sağlık Bilimler Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. Yüksek lisans tezi, Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Kanter, A. H. (1995). The effect of sclerotherapy on restless legs syndrome. *Dermatologic surgery*, 21(4), 328332.
- Kapıkıran, N. A. (2001). Lise Öğrencilerindeki Psikopatolojik Belirtilerin Cinsiyet Ve Sınıf Değişkenleri Açısından İncelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(10), 34-39.
- Kaplan, A., ve Ardahan, F. (2013). Doğa sporları yapan bireylerin profilleri, doğa sporu yapma nedenleri ve elde ettikleri faydalar: Antalya örneği [The profile of the outdoor sports participants and the reason and the benefits of participating in outdoor sports:

- Antalya case]. Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi, 5(8), 93- 114.
- Karabulut, N., & Balcı, A. (2017). Okul yöneticilerinin yılmazlık düzeyi ve denetim odağı ile ilişkisi. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(1).
- Karademir, T. ve Açıak, M. (2019). Üniversiteli Sporcuların Psikolojik Dayanıklılık Düzeylerinin İncelenmesi . Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi , 16 (2) , 803-816 . DOI: 10.33437/ksusbd.566577
- Karagüven, M. H. (2012). Akademik motivasyon ölçeğinin Türkçeye adaptasyonu. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 12(4), 2599-2620.
- Karahan, B.,(1998). “Planlama ve tasarımda engellilere duyarlı fiziki ve sosyal çevrelerin düzenlenmesine yönelik çözüm önerileri”, Yüksek Lisans Tezi, 9 Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Kararmak, Ö. (2006). Psikolojik Sağlamlık, Risk Faktörleri ve Koruyucu Faktörler. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 3(26), 129-142. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/200210>
- Kararmak, Ö. ve Siviş Çetinkaya, R. (2011). Benlik Saygısının ve Denetim Odağının Psikolojik Sağlamlık Üzerine Etkisi: Duyguların Aracı Rolü. Turkish Psychological Counseling & Guidance Journal, 4(35).
- Karakaş G.(2018). Hafif Düzeyde Zihinsel Engelli Çocuklara Uygulanan Serbest Zaman Aktivitelerinin Fiziksel Uygunluk Ve Motor Gelişim Üzerine Etkisi, Doktora Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Karakaş, G., Kolayış, İ. E., ve Eskiler, E. (2015). Yüzme egzersizine katılan kadınların egzersiz motivasyonlarının incelenmesi. Proceedings of the III Rekreasyon Araştırmaları Kongresi, Eskisehir, Turkey, 5-7.
- Karakaya I, (2005). Zihinsel Engelli Çocukların Eğitimi.Eğitim Güncesi Rehberlik Dergisi. Kocaeli,s.15.
- Karakaya, Y. (2019). Öğretmenlerin psikolojik dayanıklılıkları ile motivasyonları arasındaki ilişkinin incelenmesi (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Karataş, B. (2021). Sağlıklı beslenme ve fiziksel aktiviteye katılım motivasyonları arasındaki ilişkinin incelenmesi Hakkari ili örneği. Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Türkiye.
- Karataş, K. (2000) Görme Özürlüleri Eğitimi, Kaynaştırılmış Eğitim, Az Görenlerin Eğitimi, Okul Öncesi Eğitim. Ankara: Körler Federasyonu Yayını,130.
- Karataş, R. (2016). Özel eğitim okullarında çalışan öğretmenlerin psikolojik dayanıklılık düzeyleri ve başa çıkma stratejilerinin incelenmesi. Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kargün, M., Togo, O., Biner, M., ve Pala, A. (2016). Üniversite öğrencilerinin fiziksel aktivite düzeylerinin incelenmesi. Marmara Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi, 1 (1), 6172. 20 Temmuz 2021 <https://dergipark.org.tr/tr/pub/musbd/issue/23780/302374> adresinden alındı.

- Katz, J., Chasin, M., English, K. M., Hood, L. J., ve Tillery, K. L. (Eds.). (2015). *Handbook of clinical audiology* (Vol. 7). Philadelphia, PA: Wolters Kluwer Health.
- Kaya, E. (2013). Çalışan bedensel engelli bireylerin yaşam tatmini örgütsel bağlılık ve iş tatmini düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Kaya, E. ve Sarı, İ. (2018). “Bedensel ve Görme Engelli Bireylerin Çeşitli Değişkenler Açısından Boş Zaman Tutumlarının İncelenmesi”. *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi*, 3(4): 19-31.
- Kaya, G. D. ve Günay, M. (2020). Güreş Grekoromen Milli Sporcularının İmgeleme Ve Başarı Motivasyon Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Spormetre-The Journal of Physical Education and Sport Sciences*, 18(3), 2020, 62-72.
- Kaya, M. (2003). 13-15 yaş grubu spor yapan görme engellilerin statik ve dinamik denge etkinliklerinin karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Kaya, T. (2018). Özel eğitim merkezlerinde çalışan çeşitli meslek gruplarının bilişsel esneklik ve psikolojik dayanıklılık düzeylerinin incelenmesi. (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Arel Üniversitesi, İstanbul
- Kayhan, R. F., Bardakçı, S., ve Caz, Ç. (2020). Spora Bağlılık Ölçeği'ni Türkçe'ye Uyarlama Çalışması. *Itobiad: Journal of the Human & Social Science Researches*, 9(3), 2905-2922.
- Kelly, C. M., Strauss, K., Arnold, J., ve Stride, C. (2020). The relationship between leisure activities and psychological resources that support a sustainable career: The role of leisure seriousness and work-leisure similarity. *Journal of Vocational Behavior*, 117, 103340.
- Keskin, S. A. (2008). 18-30 yaş arası spor yapan görme engelli bireyler ile 18-30 yaş arası spor yapan Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü personellerinin işitsel basit reaksiyon zamanlarının karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Ankara, Türkiye.
- Kesler, E. (2020). Elit güreşçilerde bilinçli farkındalık, sürekli optimal performans duygu durumu, spora katılım motivasyonu ve stres düzeylerinin incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Rekreasyon Anabilim Dalı, Türkiye.
- Keyes, C. L. (2004). Risk and resilience in human development: An introduction. In *Special Issue: Risk and Resilience in Human Development* (pp. 223-227). Psychology Press.
- Kılıç M, Şener G. Üniversite Öğrencilerinin Rekreasyon Etkinliklerine Katılımlarındaki Sosyolojik Etkenler ve Yapısal Kısıtlamalar. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi* 2013; 3(3): 220-227.
- Kılıç N, Mammadov M, Koçhan K, Aypay A (2020). Üniversite öğrencilerinde genel öz yeterlik inancı ve beden imajının psikolojik sağlamlık düzeyini yordama gücü. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 35(4): 904-914.
- Kılıç, Ş. D. (2014). Üniversite öğrencilerinin yalnızlık ve psikolojik dayanıklılıklarının

- incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Kındıroğlu, Z. (2018). Ebeveynlerin psikolojik iyi oluş ve psikolojik dayanıklılık düzeyleri ile çocukların sosyal yetkinlik ve davranışları arasındaki ilişki. Yüksek Lisans Tezi, Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kınalı, G. (2003). Zihin Engellilerde Beden - Resim - Müzik Eğitimi. A. Kulaksızoğlu (ed), Farklı Gelişen Çocuklar (s.244). İstanbul: Epsilon Yayınları.
- Kırcaali İftar, G. (1998). Özel Gereksinimli Bireyler ve Özel Eğitim. İçinde S. Eripek (Ed.), Özel Eğitim (ss. 1-13). T.C. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Kırımoglu H. ,Ilhan E. L. ,Kayıhan G., Aksoy U. M. ve Yılmaz A. (2016). Evaluation of dissociative life of male athletes in some disability sportive branches. Journal of Human Sciences, 13(1), 1786- 1791.
- Kırımoglu, H., Çokluk, G. F. ve Yıldırım, Y. (2012). Türk Antrenörlerin Yılmazlık Düzeylerinin İncelenmesi, Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt:11, Sayı: 39, 115-127.
- Kırtepe, A., Güler, M., ve Temin, M.(2022). Spor Lisesi Öğrencilerinin Serbest Zaman Motivasyon Durumlarının İncelenmesi, s, 66.
- Kirby, L. D., ve Fraser, M. W. (1997). Risk and resilience in childhood. Risk and resilience in childhood: An ecological perspective, 10-33.
- Klint, K. A., ve Weiss, M. R. (1987). Perceived competence and motives for participating in youth sports: A test of Harter's competence motivation theory. Journal of Sport and Exercise Psychology, 9(1), 55-65.
- Koca C. Engelsiz Şehir Planlaması Bilgilendirme Rapor, Dünya Engelliler Vakfı, İstanbul 2010: 4- 6.
- Koca, H. (1994) "Ülkemiz koşullarında yaşlılık ve yaşlının sosyal uyumu (Alan Araştırması).", Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul.
- Koç, İ.(2021). Bireysel ve takım sporlarında zihinsel dayanıklılığın umutsuzluk ve başarı motivasyonu bakımından etkilerinin belirlenmesi. Doktora Tezi, Sütçü imam Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Türkiye.
- Koç, P. (2014). Ergenlerde psikolojik dayanıklılık ile benlik kurgusu arasındaki ilişkinin incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Kolsallayan A. Egzersiz katılımcılarının fiziksel görünüş mükemmeliyetçiliği ve psikolojik iyi oluş düzeylerinin egzersize katılım güdüsüne etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir, 2017.
- Konter, E. (1995). Sporda motivasyon [Motivation in sports]. İzmir: Saray Yayıncılık.
- Korkmaz B. (2005). Dil ve Beyin: Çocuklarda Dil ve Konuşma Bozuklukları. Yüce Yayıncılık, İstanbul.
- Korkutata, A. (2016). Participation motivation in sport: A study on taekwondo athletes. Turkish Journal of Sport and Exercise, 18(3), 47-55.

- Koryürek, C., 2003 Olimpiyadlar. Stil yayınevi, İstanbul.
- Kudaş, S., Ülkar, B., Erdogan, A., ve Çırçı, E. (2005). Ankara ili 11-12 yaş grubu çocukların fiziksel aktivite ve bazı beslenme alışkanlıkları. Spor Bilimleri Dergisi, 16 (1), 19-29. 18 Temmuz 2021:// dergipark.org. tr /tr/pub/sbd/issue/16404/171469 adresinden alındı.
- Kumar, S., Singh, N. S., & Mitra, S. (2016). Comparison of mental toughness between male and female volleyball players of 12th south Asian games. International Journal of Applied Research, 2(6), 268-270.
- Kumpfer, K. L. (1999). Factors and processes contributing to resilience: the resilience framework. M. D.
- Kurşun, S. (2014). Tekerlekli Sandalye Kullanan Engellilerin Kentsel Mekânları Kullanım Olanaklarının İrdelenmesi; Özgürlük Parkı Örneği, Kadıköy/İstanbul. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi, Bartın Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Kurt Ulucan, T. (2013). Ebeveynleri boşanmış ergenlerin yılmazlık, benlik saygısı, başa çıkma ve psikolojik belirtiler arasındaki ilişkinin incelenmesi: Yılmazlığın aracı rolü. Yüksek lisans tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Kurtay, M. (2018). Gelişim liglerinde oynayan futbolcuların zihinsel dayanıklılık düzeylerinin incelenmesi.
- Kurudirek, M. İ., Kurudirek, A., Karababa, B., Bindesen, M. A., & Yılmaz, E. Buz Hokeyi Oyuncularının Sporda Zihinsel Dayanıklılık Düzeylerinin İncelenmesi. Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi, 5(Özel Sayı 1), 295-308.
- Küçük Kılıç, S. (2020). Lise Öğrencilerinde Sosyal Görünüş Kaygısı ve Fiziksel Aktiviteye Katılım Motivasyonu İlişkisi . International Journal of Active Learning, 5 (2) , 69-85 . DOI: 10.48067/ijal.827568
- Lafçı, D., Öztunç, G., Alparslan, Z., (2014). Zihinsel engelli çocukların annelerinin yaşadığı zorlukların belirlenmesi. Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi. 3(2), ss. 69-77.
- Lamont-Mills, A., ve Christensen, S. A. (2006). Athletic identity and its relationship to sport participation levels. Journal of Science and Medicine in Sport, 9(6), 472-478.
- Lancaster, H. S., ve Camarata, S. (2019). Reconceptualizing developmental language disorder as a spectrum disorder: Issues and evidence. International journal of language & communication disorders, 54(1), 79-94.
- Lansford, J. E., Malone, P. S., Stevens, K. I., Dodge, K. A., Bates, J. E., ve Pettit, G. S. (2006). Developmental trajectories of externalizing and internalizing behaviors: Factors underlying resilience in physically abused children. Development and psychopathology, 18(1), 35-55.
- Laws, G., ve Bishop, D. V. (2003). A comparison of language abilities in adolescents with Down syndrome and children with specific language impairment.
- Laws, J. L. (1971). A feminist review of marital adjustment literature: The rape of the Locke. Journal of Marriage and Family, 33(3), 483-516.
- Lazarus, R. S. (2000). How emotions influence performance in competitive sports. The

- sport psychologist,14(3), 229-252.
- Lee, E. (2005). The relationship of motivation and flow experience to academic procrastination in university students. *The Journal of Genetic Psychology*,166(1), 5-15.
- Lepper, M. R. (2000). Motivational considerations in the study of instruction. *Cognition and instruction*,5(4), 289-309.
- Lewis, R. E. (2006). Resilience: Individual, family, school, and community perspectives.Youth at risk: A prevention resource for counselors, teachers, and parents, 35-65.
- Li, Z. S., & Hasson, F. (2020). Resilience, stress, and psychological well-being in nursing students: A systematic review. *Nurse education today*, 90, 104440.
- Lockette, K. F., Keyes, A. M. (1994). *Coniditoning with physical disabilities*. Rehabilitation Institutute of Chicago.
- Lu, F. J., Lee, W. P., Chang, Y. K., Chou, C. C., Hsu, Y. W., Lin, J. H., & Gill, D. L. (2016). Interaction of athletes' resilience and coaches' social support on the stress-burnout relationship: A conjunctive moderation perspective. *Psychology of Sport and Exercise*, 22, 202-209. .
- Luc G.P ve ark, (1995) Toward a New Measure of Instrinsic Motivation Extrinsic Motivation and a Motivation in Sports, *The Sport Motivation Scale*, *Journal of Sport and Exercise Psychology*, 17-35.
- Lucke EK. National Consortium for Physical Education and Recreation for Individuals with Disabilities, *Human Kinetics Book Champaigne* 1995: 84-6. 35. MEGEP. Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Görme Engelliler. MEB, Ankara 2008: 7-23
- Lumsden, L. S. (1994). Student Motivation To Learn. *ERIC Digest*, Number 92.
- Luthar, S. S., & Cushing, G. (1999). Measurement issues in the empirical study of resilience: An overview. *Resilience and development: Positive life adaptations*, 129-160.
- Luthar, S. S., & Zigler, E. (1991). Vulnerability and competence: A review of research on resilience in childhood. *American journal of Orthopsychiatry*, 61(1), 6-22.
- Luthar, S. S., Cicchetti, D. ve Becker, B. (2000). The construct of resilience: A critical evaluation and guidelines for future work. *Child Development*, 71(3), 543562.
- Lynn Staheli, (2003). (Çev:Selim Yalçın): *Pesekinovarus ponseti yöntemi ile tedavi* GlobalHelp yayınları.
- Maddi, S. R., Harvey, R. H., Khoshaba, D. M., Lu, J. L., Persico, M., ve Brow, M. (2006). The personality construct of hardiness, III: Relationships with repression, innovativeness, authoritarianism, and performance. *Journal of personality*, 74(2), 575- 598.
- Mann, C. (2006). *Educational Placement Options for Blind and Visually Impaired Students*. Washington State University: Olympia, WA, USA.
- Maraşlı, H. (2018). Genç hentbolcuların zihinsel dayanıklılık ve bilinçli farkındalık düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi (Master's thesis, Sosyal Bilimler

Enstitüsü).

- Marchant, D. C., Polman, R. C., Clough, P. J., Jackson, J. G., Levy, A. R., ve Nicholls, A. R. (2009). Mental toughness: Managerial and age differences. *Journal of Managerial Psychology*, 24(5), 428-437.
- Martinović, D., Ilić, J., ve Višnjić, D. (2011). Gender differences in sports involvement and motivation for engagement in physical education in primary school. *Problems of Education in the 21st Century*, 31, 94.
- Masten, A. S. (1986). Humor and competence in school-aged children. *Child development*, 461-473.
- Masten, A. S., Best, K. M., ve Garmezy, N. (1990). Resilience and development: Contributions from the study of children who overcome adversity. *Development and psychopathology*, 2(4), 425-444.
- Masten, A. S. (1994), "Resilience in Individual Development: Successful Adaptation Despite Adversity and Risk" , Wang, Margaret C. ve Gordon, Edmund W. (Eds.), *Educational Resilience in Inner City America: Challenges and Prospects*, 1. Baskı içinde (3-27), New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Inc. Publishers.
- Masten, A. S. ve Coatsworth, J. D. (1998). The development of competence in favorable and unfavorable environments: Lessons from research on successful children. *American psychologist*, 53(2), 205. doi: 10.1037/0003-066X.53.2.205
- Masten, A. S. (1999). Resilience comes of age: Reflections on the past and outlook for the next generation of research. M. D. Glantz ve J. L. Johnson (Ed.), *Longitudinal Research in the Social and Behavioral Sciences. Resilience and Development: Positive Life Adaptations* içinde (s. 281–296). Kluwer Academic Publishers
- Masten, A. S. (2001). Ordinary magic: Resilience processes in development. *American psychologist*, 56(3), 227.
- Masten, A. S., ve Reed, M. G. J. (2002). Resilience in development. *Handbook of positive psychology*, 74, 88.
- Masten, A. S., Herbers, J. E., Cutuli, J. J. & Lafavor, T. L. (2008). Promoting competence and resilience in the school context. *Professional School Counseling*, 12(2), 76-84.
- Masten, A. S. (2011). Resilience in children threatened by extreme adversity: Frameworks for research, practice, and translational synergy. *Development and psychopathology*, 23(2), 493-506.
- Masten, A. S. (2014). Global perspectives on resilience in children and youth. *Child development*, 85(1), 6-20.
- Mastropieri, M. A. ve Scruggs, T. E. (2016). Kaynaştırma sınıfı- Etkili farklılaştırılmış öğretim için stratejiler. M. Şahin ve T. Altun (Çeviri Ed.). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Mathews, L. L., ve Servaty-Seib, H. L. (2007). Hardiness and grief in a sample of bereaved college students. *Death studies*, 31(3), 183-204.
- McAuley, E., Blissmer, B., Marquez, D. X., Jerome, G. J., Kramer, A. F., ve Katula, J. (2000). Social relations, physical activity, and well-being in older adults. *Preventive*

- medicine,31(5), 608-617.
- McCUBBIN L (2001). Challenges to the definition of resilience. Annual Meeting of the American Psychological Association (109th, San Francisco, CA, August 24-28).
- McGloin, J. M., ve Widom, C. S. (2001). Resilience among abused and neglected children grown up. *Development and psychopathology*,13(4), 1021-1038.
- Mcintosh ED. (2005). Pediatric Infections: Prevention of Transmission and Disease-Implications for Adults. Based on the Fourth World Congress on Vaccines and Immunisation, 23 (17).
- Meadows, S. O., Miller, L. L., ve Robson, S. (2015). Airman and family resilience: Lessons from the scientific literature. *Rand health quarterly*, 5(3).
- MEB. (2014).Çocuk Gelişimi ve Eğitimi İşitme Engelliler, Ankara Ağustos 16, 2021 tarihinde
- MEB. (2016). Çocuk Gelişimi ve Eğitimi. Mili Eğitim Bakanlığı, Ankara Milli Eğitim Bakanlığı. (2008 e). Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi Bedensel Engelli Bireyler Destek Eğitim Programı. Ankara: Özel Eğitim Kurumları Genel Müdürlüğü.
- MEGEP. (2008). Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Görme Engelliler. MEB, Ankara,14.
- Meijen, C., Turner, M., Jones, M. V., Sheffield, D., ve McCarthy, P. (2020). A theory of challenge and threat states in athletes: A revised conceptualization. *Frontiers in psychology*, 11, 126.
- Mellalieu, S. D., Neil, R., Hanton, S., ve Fletcher, D. (2009). Competition stress in sport performers:Stressors experienced in the competition environment. *Journal of sports sciences*, 27(7), 729-744 .
- Mellalieu, S., Shearer, D. A., ve Shearer, C. (2013). A preliminary survey of interpersonal conflict at major games and championships. *The Sport Psychologist*, 27(2), 120- 129.
- Meriç, S. ve Turay, Ö. (2020). Tekerlekli Sandalye Basketbolcularının Spora Katılım Motivasyonu İle Yaşam Kalitesi Arasındaki İlişki . *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 0 (48) , 433-450. Retrieved from<https://dergipark.org.tr/en/pub/yyusbed/issue/55674/762017>
- Mesolella, M., Tranchino, G., Nardone, M., Motta, S., ve Galli, V. (2004). Connexin 26 mutations in nonsyndromic autosomal recessive hearing loss: speech and hearing rehabilitation. *International journal of pediatric otorhinolaryngology*, 68(8), 995-1005.
- Metin, S. C., Safi, Z., ve Ucar, I. A. (2023). Futbolcularda stres algısı, psikolojik sağlamlık ve yaşam kalitesi arasındaki ılı ilişkinin incelenmesi (Muğla süper amatör ligdeki örneği). *Journal of ROL Sport Sciences*, 4(1), 321-335.
- Middleton, J. A., ve Spanias, P. A. (1999). Motivation for achievement in mathematics: Findings, generalizations, and criticisms of the research. *Journal for research in Mathematics Education*, 30(1), 65-88.
- Mil, G. R. (2021). Spor bilimleri fakültesinde okuyan öğrencilerin stresle başa çıkma stratejileri ile psikolojik sağlamlık düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi

- (Doctoral dissertation, Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü).
- Millî Eğitim Bakanlığı (2008). Mesleki eğitim ve öğretim sisteminin güçlendirilmesi projesi: Çocuk gelişimi ve eğitimi ‘Görme engelliler’, Ankara .
- Mirze F (2020) Uyarlanmış Beden Eğitimi Ve Oyun Çalışmalarının Down Sendromlu Bireylerin Fiziksel Uygunluk Düzeylerine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Muş Alparslan Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Beden Eğitimi Ve Spor Eğitimi Anabilim Dalı
- Montgomery Jw & Evans, J. L. (2009). Complex Sentence Comprehension and Working Memory In Children With Specific Language Impairment, *Journal of Speech and Hearing Research*, 52: 269-288.
- Morgan A, Ziglio E (2010). Revitalising the Public Health Evidence Base: An Asset Model. In: *Health Assets in a Global Context, Theory, Methods, Action*, Ed. London: Springer.
- Morgan, C. T. (2011). Psikolojiye Giriş (S. Karakaş ve R. Eski, Ed.), Konya: Eğitim Akademi Kitabevi.
- Morgan, P. B., Fletcher, D., & Sarkar, M. (2019). Developing team resilience: A seasonlong study of psychosocial enablers and strategies in a high-level sports team. *Psychology of Sport and Exercise*, 45, 101543.
- Mumcu, H. E. (2017). Bazı AB ülkelerinde uygulanan engelli spor politikalarının ekonomik, sosyal ve proje bazlı olarak Türkiye ile karşılaştırması, Doktora Tezi. Dumlupınar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Kütahya.
- Mutlu Bozkurt, T. ve Tamer, K. (2020). Fiziksel Aktiviteye Katılım Motivasyonu Düzeyi . *Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi* , 5 (3) , 286-298 .
- Mutlu, İ., Yılmaz, B., Güngörmüş, H. A., Sevindi, T., ve Gürbüz, B. (2011). Bireyleri Rekreatif ve Egzersiz Motive Eden Faktörlerin Çeşitli Değişkenlere Göre Karşılaştırılması.
- Mutlu, T. O., Çetinkaya, A., ve Uysal, U. (2023). Belediye Çalışanlarının Spora Katılım Motivasyonlarının İncelenmesi. *the Online Journal Of Recreation And Sports*, 12(2), 207-223.
- Mutluer, S. Y. (1997). Tekerlekli Sandalye Kullanan Bedensel Özürlüler İçin Uygun Konut Tasarımı ve Çevre Düzenlemesi. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Mülayim, A.(2009). Bedensel Özürlüler İçin Mimari Mekân Tasarımı. Yüksek Lisans Tezi, Trakya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Nakashima, M., ve Canda, E. R. (2005). Positive dying and resiliency in later life: A qualitative study. *Journal of aging studies*, 19(1), 109-125.
- NAR, O. (2009). İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin arkadaşlık, başarı ve statü çabaları ve bu çabaların örgütsel vatandaşlık davranışlarıyla ilişkisinin incelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. Yeditepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Newton ve, Macharia I, Mugwe P, Ototo B, Kan SW. Evaluation of the use of a Questionnaire to Detect Hearing Loss in Kenyan Pre-school Children. *International*

- Journal of Pediatrics Otorhinolaryngology 2001; 57: 22934 .
- Ni, M. Y., Li, T. K., Yu, N. X., Pang, H., Chan, B. H., Leung, G. M., ve Stewart, S. M. (2016). Normative data and psychometric properties of the Connor–Davidson Resilience Scale (CD-RISC) and the abbreviated version (CD-RISC2) among the general population in Hong Kong. *Quality of Life Research*, 25, 111-116.
- Nicholls, A. R., Polman, R. C., Levy, A. R., ve Backhouse, S. H. (2008). Mental toughness, optimism, pessimism, and coping among athletes. *Personality and individual differences*, 44(5), 1182-1192.
- Nicholls, J. G. (1990). The general and the specific in the development and expression of achievement motivation. *Motivation in sport and exercise*, 31-56.
- Nichols JG, Robert GC. (1990). The General and The Specific in the Development and expression of Achievement Motivation; *Motivation in Sport and Exercise*, Human Treasure D.C. Perceptions of the Motivational Climate and Elementary School Children's Cognitive and Affective Response, *Journal of Sport & Exercise England*, s: 8-38.
- Nicotera, N., & Laser-Maira, J. A. (2017). Innovative skills to support well-being and resiliency in youth. Oxford University Press.
- Niskar, A. S., Kieszak, S. M., Holmes, A., Esteban, E., Rubin, C., & Brody, D. J. (1998). Prevalence of hearing loss among children 6 to 19 years of age: the Third National Health and Nutrition Examination Survey. *Jama*, 279(14), 1071-1075.
- No:75, 1997
- Nobrega MD, Weckx LLM, Juliano Y. Study of The Hearing Loss in Children and Adolescents, Comparing the Periods of 1990-1994 and 1994- 2000. *International Journal of Pediatrics Otorhinolaryngology* 2005 June; 69 (6): 829-38.
- Norman, M. (2018). The Student Athlete College Experience: Stress, Coping, and Resilience. ProQuest LLC.
- Ohbuchi, K. I., & Suzuki, M. (2003). Three dimensions of conflict issues and their effects on resolution strategies in organizational settings. *International Journal of Conflict Management*.
- Oktan, V. (2008). Üniversite sınavına hazırlanan ergenlerin psikolojik sağlamlıklarının çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. Yüksek lisans tezi. YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından edinilmiştir. (Tez No. 231764)
- Olswang, L. B., Rodriguez, B., & Timler, G. (1998). Recommending intervention for toddlers with specific language learning difficulties: We may not have all the answers, but we know a lot. *American Journal of Speech-Language Pathology*, 7(1), 23-32.
- Olvera, L. (2013). Early childhood mental health consultation programs and the effect on protective factors and behavioral concerns of preschool children. Doctoral Dissertation, Walden University College of Social and Behavioral Sciences, USA.
- Onat, G. (2010). Demokratik ve otoriter olarak algılanan ana-baba tutumlarının lise birinci sınıf öğrencilerinin yılmazlık düzeyine etkilerinin araştırılması. Yüksek lisans tezi. YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından edinilmiştir. (Tez No. 278780).

- Oshima, K., Suchert, S., Blevins, N. H., & Heller, S. (2010). Curing hearing loss: Patient expectations, health care practitioners, and basic science. *Journal of communication disorders*, 43(4), 311-318.
- Owens Jr, R. E., Farinella, K. A., & Metz, D. E. (2021). İletişim Bozukluklarına Giriş (1.Baskı).
- Ozturk, O., Silan, F., Oghan, F., Egeli, E., Belli, S., Tokmak, A., ve Zafer, C. (2005). Evaluation of deaf children in a large series in Turkey. *International journal of pediatric otorhinolaryngology*, 69(3), 367-373.
- Ölmez E. Görme Engelli Bireylerin Sosyalleşme Sürecine Sporun Etkisi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. (Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Gazi Üniversitesi 2010.
- Önder, A. ve Gülay, H. (2010). İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin psikolojik sağlamlığının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, (23), 192- 197.
- Öntürk, Y., ve Yıldız, Y. (2020). Investigation of the Motivational Persistence Levels of the Students Studying at the Faculty of Sport Sciences According to Some Demographic Characteristics. *Asian Journal of Education and Training*, 6(3), 514-519.
- Örel, M. Z. (2021). Rekreatif amaçlı yaz spor okullarına katılan erkek ve kız öğrencilerin katılım motivasyonlarının incelenmesi (Kocaeli örneği) (Master's thesis, Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi).
- Öz, F. ve Bahadır Yılmaz, E. (2009). Ruh Sağlığının Korunmasında Önemli Bir Kavram: Psikolojik Sağlamlık. *Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Dergisi*, 16(3): 82-89.
- Özbey, S., (2019). Okul öncesi çocuklar için sosyal duygusal iyi oluş ve psikolojik sağlamlık ölçeğinin (PERİK) geçerlik güvenirlik çalışması. *Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 10(17), 756-786.
- Özçetin, H., (2003). Klinik göz hastalıkları. Nobel kitapevi, İstanbul.
- Özdayı N., (2016). Elit sporcularda iletişim becerileri ile duygusal zekânın yılmazlık üzerindeki etkisi ve problem çözme becerisinin aracılık rolü. *Yayınlanmamış Doktora Tezi. Kırıkkale: Kırıkkale Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.*
- Özen, A., (2013). Ailelerle işbirliği ve iletişim. A. Cavkaytar (Ed.). *Özel eğitim* (s:37-51), Vize Basın Yayın, Ankara.
- Özer D.,(2005) Engelliler İçin Beden Eğitimi ve Spor. Nobel Yayın Dağıtım, Ankara, 12, 15, 24-29, 31-34.
- Özer D.S., (2013) Engelliler için beden eğitimi ve spor. 4. Baskı. Ankara, Nobel Yayıncılık, 155-9
- Özer DS., (2001). Engelliler için Beden Eğitimi ve Spor, 1. Basım, Ankara, Nobel Yayın Dağıtım, s. 24-32
- Özer MA, Akçakaya M., (2014).Yerel Yönetimler, Gazi Kitabevi, Ankara.
- Özer, D., ve Şahin, G. (2010). Engelli Bireyler İçin Fiziksel Aktivite: 2009-2010

- Çalıştayları Sonuç Raporu . Gazi Beden Eğitimi Ve Spor Bilimleri Dergisi , 15 (2) , 21-28 .
- Özer, E., (2013). Üniversite Öğrencilerinin Psikolojik Sağlamlık Düzeylerinin Duygusal Zeka ve Beş Faktör Kişilik Özellikleri Açısından İncelenmesi [Doktora tezi, Necmettin Erbakan Üniversitesi]. Ulusal Tez Merkezi.
- Özer, K., (2013). Fiziksel Uygunluk. (4. Basım) Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Özge. E., (2014). Memnuniyeti Arasındaki İlişkide Benlik Saygısı, Pozitif Dünya Görüşü ve Umudun Aracı Rolünün İncelenmesi [Yüksek Lisans Tezi]. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özgür, İ., (2008). Engelli çocuklar ve eğitimi, özel eğitim. Adana: Karahan Kitabevi
- Özkalp E., (2008). Davranış bilimlerine giriş. Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.
- Özkara, A. B., ve Özbay, S. (2019). Lise Düzeyindeki Sporcu Öğrencilerin Psikolojik Sağlamlıklarının İncelenmesi. Milli Eğitim Dergisi, 48(221), 207-214.
- Özkatar Kaya, E. (2010). 18-25 Yaş Arası İşitme Engelli Sporcuların Stres ve Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi, Kayseri.
- Özkeskin, M. (2000). “Bedensel özürllülerin ev ortamının değerlendirilmesi”, Yüksek Lisans Tezi, 9 Eylül Üniversitesi, İzmir.
- Özsoy Y, Özyürek M, Eripek S.,(2002). Özel Eğitime Giriş,12. Baskı, Karatepe Yayınları, Ankara, 26.
- Öztürk Ö, Sılan F, Oğhan F, Egeli E, Belli Ş, Tokmak A, Egeli A, Harputluoğlu U, Önder Hİ, Zafer C., (2005). Evaluation of Deaf Children in a Large Series in Turkey. International Journal of Pediatrics Otorhinolaryngology, 69: 367-73.
- Öztürk, A. (2019). Motivasyon faktörlerinin sivil havacılık yer işletmelerindeki personeller üzerindeki etkileri ve bu motivasyon faktörlerinin iş performansı ile olan ilişkisinin incelenmesi: İstanbul ili örneği. (Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi). Okan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul
- Öztürk, M. (2011). Türkiye’de Engelli Gerçeği. Müsiad Cep Kitapları, No: 30.
- Özürlüler İdaresi Başkanlığı (ÖZİDA), (1999). Çağdaş toplum, çağdaş yaşam ve özürlüler komisyon raporları ve genel kurul görüşmeleri. 1. Özürlüler Şurası, T.C. Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı, Ankara .
- Özyalvaç, T. N. (2010). Ortaöğretim öğrencilerinin beden eğitimi dersine yönelik tutumları ile akademik başarı motivasyonlarının incelenmesi: Konya Anadolu Lisesi Örneği. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Özyürek, M., (1995). Görme yetersizliği olan çocuğu bağımsızlığa hazırlamak için ana-baba rehberi. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları, Ankara: 4- 19.
- Özyürek, M., (1997). Bedensel yetersizliği ve süreğen hastalığı olan çocuklar: özel eğitime muhtaç çocuklar: Özel eğitime giriş. Ankara: Karatepe Yayınları Pamukkale Journal of Sport Sciences, 4(2), 1-15.

- Papathomas, A., ve Lavalley, D. (2012). Narrative constructions of anorexia and abuse: An athlete's search for meaning in trauma. *Journal of loss and trauma*, 17(4), 293-318.
- Parlar, H. Gençal- Yazıcı, S. (2017). Evli ve bekar yetişkinlerin genel öz-yeterlik ve benlik saygılarının incelenmesi.
- Parr, G. D., Montgomery, M., ve DeBell, C. (1998). Flow theory as a model for enhancing student resilience. *Professional School Counseling*, 1(5), 26-31.
- Pehlevan, Z. ve Bal, S. İ., (2018). 13-15 Yaş Grubu Çocuklarda Spora Katılımın Akran İlişkileri ve Sosyal Destek Alma Üzerine Etkisi. *Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 23 (4).
- Pehlivan, M., Tiryaki, K., Kurtipek, S., ve Sönmezoğlu, U., (2017). Üniversiteler arası güreş müsabakalarına katılan sporcuların sporda güdülenme düzeylerinin incelenmesi. *Atatürk Üniversitesi Beden eğitimi ve spor bilimleri dergisi*, 19(4).
- Penick, N. I., ve Jepsen, D. A. (1992). Family functioning and adolescent career development. *The career development quarterly*, 40(3), 208-222.
- Polat, E. , Doğan, B. ve Mutlu, F. (2018). Rekreatif Yönlü Spor Yapan Bireylerle Yarışma Sporcularının Spora Katılım Güdülerinin İncelenmesi . *International Journal of Social Science Research*, 7(2),175-187.
- Porter, L. W., Bigley, G. A., ve Steers, R. M. (2003). *Motivation and work behavior*.
- Pölkki, P., Ervast, S. A. ve Huupponen, M. (2004). Coping and resilience of children of a mentally ill parent. *Social Work in Health Care*, 39(1-2), 151-163. https://doi.org/10.1300/j010v39n01_10
- Ramirez, M. E. (2007). Resilience: A concept analysis. In *Nursing forum* (Vol. 42, No. 2, pp. 73-82). Malden, USA: Blackwell Publishing Inc.
- Reeve, J. M. (2004). *Understanding motivation and emotion*. USA: Jhon.
- Resmi Gazete (2005) <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5378-20140206.pdf> (04.01.2021)
- Rice, M. L., Wexler, K., ve Cleave, P. L. (1995). Specific language impairment as a period of extended optional infinitive. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 38(4), 850-863.
- Richardson, G. E. (2002). The metatheory of resilience and resiliency. *Journal of clinical psychology*, 58(3), 307-321.
- Riga, M., Psarommatis, I., Lyra, C. H., Douniadakis, D., Tsakanikos, M., Neou, P., ve Apostolopoulos, N. (2005). Etiological diagnosis of bilateral, sensorineural hearing impairment in a pediatric Greek population. *International journal of pediatric otorhinolaryngology*, 69(4), 449-455.
- Robbins, S. P. and Judge, T. (2012). *Essentials Of Organizational Behavior*. (12. Edt). New Jersey: Pearson, s.204.
- Roseberry-McKibbin, C. ve Hegde, M. N. (2015). *An Advanced Review Of Speech-Language Pathology: Preparation For The Praxis And Comprehensive Examination* (4. Baskı). Pro Ed.

- Roy-Davis, K., Wadey, R., ve Evans, L. (2017). A grounded theory of sport injury-related growth. *Sport, Exercise, and Performance Psychology*, 6(1), 35.
- Rutter, M. (1989). Isle of Wight revisited: Twenty-five years of child psychiatric epidemiology. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 28(5), 633-653.
- Rutter, M. (1990). Competence under stress: Risk and protective factors. J. Rolf, A.S. Masten, D. Cicchetti, K. H. Nuechterlein ve S. Weintraub (Ed.), *Risk and Protective Factors in the Development of Psychopathology* içinde (s. 181-214). Cambridge University Press.
- Rutter, M. (1999). Resilience concepts and findings: Implications for family therapy. *Journal of family therapy*, 21(2), 119-144.
- Rutter, M. (2012). Resilience as a dynamic concept. *Development and psychopathology*, 24(2), 335-344.
- Rutter, M. (2013). Annual research review: Resilience—clinical implications. *Journal of child psychology and psychiatry*, 54(4), 474-487.
- Ryff, C. D., ve Singer, B. Diener, E., & Isen, A. M. (1998). Resilience in adulthood and later life. *Handbook of aging and mental health: An integrative approach*, 69-96.
- Ryska, T. A. (2003). Sportsmanship in young athletes: The role of competitiveness, motivational orientation, and perceived purposes of sport. *The Journal of Psychology*, 137(3), 273-293.
- S. Topbaş, (2019). (Çev. Ed.). ve B. Havuk (Çev.). Mirket Yayıncılık.
- Santiago, M. C., ve Coyle, C. P. (2004). Leisure-time physical activity and secondary conditions in women with physical disabilities. *Disability and rehabilitation*, 26(8), 485-494.
- Sapancı, F. (2013). Sağlık Hizmetlerinde Engellilik Kavramı ve Engellilerin Sağlık Hizmetlerinden Yararlanmaları. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Beykent Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Sarı, İ. , Sağ, S. ve Pınar Demir, A. (2020). Sporda Zihinsel Dayanıklılık: Taekwondo Sporcularında Bir İnceleme . *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi* , 22 (4) , 131-147.
- Sarkar, M., ve Fletcher, D. (2014). Psychological resilience in sport performers: a review of stressors and protective factors. *Journal of sports sciences*, 32(15), 1419-1434.
- Sarkar, M., Fletcher, D., & Brown, D. J. (2015). What doesn't kill me...: Adversity-related experiences are vital in the development of superior Olympic performance. *Journal of Science and Medicine in Sport*, 18(4), 475-479.
- Savaş, O. (2019). Üniversite öğrencilerinde ahlaki olgunluk, sosyal iyi oluş ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkilerin incelenmesi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Eğitim Bilimleri

- Schaal, S., Dusingizemungu, J. P., Jacob, N., Neuner, F., Elbert, T. (2012). Associations between prolonged grief disorder, depression, posttraumatic stress disorder, and anxiety in Rwandan genocide survivors. *Death Studies*, 36(2), 97-117.
- Scheiman M, Scheiman M, Whittaker S. Visual acuity, contrast sensitivity, refractive disorders, and visual fields. In: Scheiman M, Scheiman M, Whittaker S, editors. *Low vision rehabilitation a practical guide for occupational therapists*. United States of America: Slack Incorporated; 2007. p. 31-53.
- Schum, R. (2004). Psychological assessment of children with multiple handicaps who have hearing loss. *The Volta Review*, 104(4), 237.
- Schunk, D. H., & DiBenedetto, M. K. (2020). Motivation and social cognitive theory. *Contemporary Educational Psychology*, 60, 101832.
- Secades, X. G., Molinero, O., Salguero, A., Barquín, R. R., de la Vega, R., & Márquez, S. (2016). Relationship between resilience and coping strategies in competitive sport. *Perceptual and motor skills*, 122(1), 336-349.
- Selçuklu, A. E. (2013). Örgütsel bağlılığın bir yordayıcısı olarak kurum kültürü ve psikolojik dayanıklılık: Okulöncesi öğretmenleri üzerine bir çalışma (Master's thesis, Eğitim Bilimleri Enstitüsü).
- Selçuklu, A. E. (2013). Örgütsel bağlılığın bir yordayıcısı olarak kurum kültürü ve psikolojik dayanıklılık: okulöncesi öğretmenler üzerine bir çalışma. Yüksek lisans tezi, Erciyes Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Sennaroglu G. Bebeklerde ve çocuklarda işitmenin değerlendirilmesi. *Çoluk Çocuk Anne Baba Eğitimci Dergisi* 2001, 3: 12.
- Sevimay Özer, D. (2005). *Engelliler İçin Beden Eğitimi ve Spor*. (2. Basım) Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Sevinç S., (2002). Çok İleri Derecede Bilateral Sensorinöral İşitme Kayıplı Çocukların Rehabilitasyonunda Gelişimsel Profilin Değerlendirilmesi. Eğitim Odyolojisi Programı. Doktora Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Seyyar, A. (2001). Sosyal siyaset açısından özürlülüğe karşı mücadele. İstanbul: Türdav Yayınları. Şafak, P. (2013). Ağır ve çoklu yetersizliği olan çocukların eğitimi. Ankara: Vize.
- Sezgin, F. (2012). İlköğretim okulu öğretmenlerinin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, Mayıs, 20, 489-502. http://www.kefdergi.com/pdf/20_2/may%C4%B1s_2012.pdf#page=129 adresinden erişilmiştir.
- Sezgin, K. (2016). Üniversite öğrencilerinin psikolojik sağlamlık ve dindarlık düzeylerinin incelenmesi (Dicle Üniversitesi örneği). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Diyarbakır.
- Shean, M. (2015). Current theories relating to resilience and young people. Victorian Health Promotion Foundation: Melbourne, Australia, 2.

- Shetgiri, R., Kataoka, S. H., Ryan, G. W., Askew, L. M., Chung, P. J., ve Schuster, M. A. (2009). Risk and resilience in Latinos: A community-based participatory research study. *American Journal of Preventive Medicine*, 37(6), S217-S224.
- Shihui, C., Jin, W., Mei, J., ve On, L. K. (2007). Motivation of sport participation in elite athletes with physical disabilities in mainland china. *Asian Journal of Exercise & Sports Science*, 4(1). 63-67
- Sılan F, Demirci L, Egeli A, Egeli E, Önder Hİ, Öztürk Ö, Ünal ZS. Syndromic Etiology in Children at Schools for the Deaf in Turkey. *International Journal of Pediatrics Otorhinolaryngology* 2004 Nov; 68 (11): 13991406.
- Skinner, H.B. (2006) *Current Diagnosis and Treatment Orthopaedics*. United State of America: Lange Current Series.
- Smith, B. W., Dalen, J., Wiggins, K., Tooley, E., Christopher, P., ve Bernard, J. (2008). The brief resilience scale: assessing the ability to bounce back. *International journal of behavioral medicine*, 15, 194-200.
- Smith, J., ve Prior, M. (1995). Temperament and stress resilience in school-age children: A within-families study. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, 34(2), 168-179.
- Smith, R. (2008). Motivational factors in e-learning. George Washington University. <http://el-gor.at/elearn/Medien/Motivation.pdf>.
- Solmon, M. A. (2014). Physical education, sports, and gender in schools. *Advances in child development and behavior*, 47, 117-150.
- Solomon, G. (2015). Mental toughness among college athletes. *Journal of Applied Sports Science*, 5(3), 171-175.
- Sosyal Hizmetler Kanunu. T.C. Resmi Gazete, sayı: 18059, 27 Mayıs 1983. <http://www.turanuslu.net/zihinsel-engelli-zeka-ozurlu-cocuklarda-konusma-vedilgelisimi/> Son
- Soysal, M. N. (2016). Facebook bağımlılığı ve psikolojik dayanıklılık. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Sönmezer, B. (2015). Öğretmenlerin tükenmişlik ve psikolojik dayanıklılık düzeylerinin incelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından alınmıştır.
- Spencer-Rodgers, J., ve Collins, N. L. (2006). Risk and resilience: Dual effects of perceptions of group disadvantage among Latinos. *Journal of Experimental Social Psychology*, 42(6), 729-737.
- Steel KP., (1996). Genetics of deafness. *Current Opinion in Neurobiology*, 6 (4): 5205
- Steinman S, Richards BS, Faulks S, Kaipus K., (2009). A comparison of two nonoperative methods of idiopathic clubfoot correction: the Ponseti method and the French functional (physiotherapy) method. *Surgical technique. J Bone Joint Surg Am*, 91 Suppl 2:299–312.
- Stern, H. P., Bradley, R. H., Prince, M. T., ve Stroh, S. E. (1990). Young children in recreational sports: Participation motivation. *Clinical pediatrics*, 29(2), 89-94.

- Stirling, A. E., ve Kerr, G. A. (2008). Defining and categorizing emotional abuse in sport. *European Journal of Sport Science*, 8(4), 173-181.
- Sucuoğlu B. (editör). *Zihinsel Engelliler ve Eğitimleri*, 2. Baskı. Ankara, Kök Yayıncılık. 2009:51- 80.
- Supple MDM, Söderpalm E. (2010). Child Language Disability: A Historical Perspective, *Topics in Language Disorders*, 30(1):72-8.
- Süzen, B. (2015). 1999 Marmara Depremini yaşamış bireylerin psikolojik dayanıklılıklarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. Yüksek lisans tezi). YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından edinilmiştir. (Tez No. 398312)
- Şahan, H. (2008). Üniversite öğrencilerinin sosyalleşme sürecinde spor aktivitelerinin rolü. *KMU İİBF Dergisi*, 10, 261-278.
- Şahin V. (2014). Bilge Kadının Aynadaki Yüzü (Halide Edip Adıvar'ın Romalarında Yapı ve İzlek). Akçağ Yayınları: Ankara.
- Şahin, A. (2014). Spor yapan ve yapmayan bedensel engelli bireylerin öfke ifade tarzlarının araştırılması. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara
- Şahin, D. (2014). Öğretmelerin öz duyarlıklarının psikolojik sağlamlık ve yaşam doyumu açısından incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). YÖK Tez Merkezi veri tabanından alınmıştır.
- Şahin, F (2022) Özel gereksinimli çocuğa sahip olan ebeveyn ile özel gereksinimli çocuğa sahip olmayan ebeveynlerin psikolojik sağlamlık ve yaşam kalitesi arasındaki ilişkinin incelenmesi. İstanbul Okan Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü
- Şahin, M. Yetim, A. A. ve Çelik, A. (2012). Psikolojik Sağlamlığın Gelişiminde Koruyucu Bir Faktör Olarak Spor ve Fiziksel Aktivite. *The Journal of AcademicSocialScienceStudies*, 5(8), 373-380.
- Şahin, T. (2019). Sporcularda Psikolojik Dayanıklılığın Öfke Düzeylerine Etkisi. Uluslararası herkes için spor ve wellness kongresi 2. International conference on sports for all and wellness 25-28 Nisan/April 2019, Antalya.
- Şahin, Y., ve Erdi, K. A. Y. A. (2021). Türkiye ve Portekiz Kadın Futbol Liglerinde Mücadele Eden Sporcuların İçsel ve Dışsal Motivasyon Tutumlarının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi. *Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi*, 4(1), 145-154.
- Şahinler, Y. ve Beşler, H. K. (2021). Takım ve mücadele sporları yapan bireylerin zihinsel dayanıklılık düzeylerinin incelenmesi. *Kilis 7 Aralık Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 5(2), 134-144
- Şahinler, Y. ve Ersoy, A. (2019). Sporcuların zihinsel dayanıklılıklarının farklı değişkenlere göre incelenmesi . *International Journal of Social Sciences and Education Research* , 5 (2) , 168-177 . DOI: 10.24289/ijsser.558658
- Şahinöz, T., Öncel, M., Şahinöz, S., Eker, H. H., Kıvanç, A., Bodur, A. F., ... ve Doğan, İ. (2013). Engelli Sağlığı.

- Şar, N.Ş. (2016). Spor yapan ve yapmayan bireylerin psikolojik dayanıklılık ve kişilik özelliklerinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Sakarya.
- Şarlı, E. (2019). Spor bilimleri fakultesinde öğrenim gören öğrencilerin problem çözme becerilerinin psikolojik dayanıklılık ve benlik saygısı ile ilişkisi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: İstanbul Arel University. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şen, M. (2018). Ortaokul ve lise öğrencilerinin spora katılım motivasyonunun incelenmesi (Master's thesis, Sağlık Bilimleri Enstitüsü).
- Şimşek, H ve Yıldırım, A. (2004). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin yayıncılık.
- Şirin EF (2008): Futbolcu Kızların (12-15 yaş) Spora Katılım Motivasyonlarının Belirlenmesi, Spormetre, Beden Eğitimi Spor Bilimleri Dergisi, 6(1), 1-7.
- Şirin, E. F. ve Hamamioğlu, Ö. (2007). Uzak Doğu Spor Branşlarındaki (Taekwondo, Karate, Judo) Sporcu Gençlerin Spora Katılım Motivasyonlarının Belirlenmesi . Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 12 (2), 29-42.
- Şirin, E. F., Çağlayan, H. S., Çetin, M. Ç., ve, İnce, A. (2008). Spor yapan lise öğrencilerinin spora katılım motivasyonlarına etki eden faktörlerin belirlenmesi [Determination of factors affecting sports participation motivation of high school students who make sports]. Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 2(2), 98-110.
- T.C. Aile Ve Sosyal Politikalar Bakanlığı (2014). Engelli Ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü. Aile Eğitim Rehberi Zihinsel Engelli Çocuklar. Isbn: 978 - 605 - 4628 - 71 -1 .Grafer Tasarım Baskı İskitler/Ankara.
- T.C.Aile,ÇalışmaVeSosyalBakanlığı,(1997)www.ailevecalisma.gov.tr/chgm/mevzuat/kanunlar/https://www.ailevecalisma.gov.tr/uploads/chgm/uploads/pages/kanunlar/2828-sosyal-hizmetler-kanunu.pdf (04.01.2021)
- Tallal, P., Miller, S., ve Fitch, R. H. (1993). Neurobiological basis of speech: a case for the preeminence of temporal processing. Annals-New York Academy of Sciences, 682, 27-27.
- Tamer, K., ve Pultur, A. (2001). Beden eğitimi ve sporda öğretim yöntemleri. Ankara: Kozan Ofset.
- Tamminen, K. A., Holt, N. L., & Neely, K. C. (2013). Exploring adversity and the potential for growth among elite female athletes. Psychology of sport and exercise, 14(1), 28-36
- Tanju E.,(1995). İlkokul 4. ve 5. Sınıfa Devam Eden Normal ve İşitme Engelli Öğrencilerde Benlik Kavramının Gelişiminin İncelenmesi. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Çocuk Sağlığı ve Eğitimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Tassé, M. J. (2016). Defining intellectual disability: Finally we all agree... almost. Spotlight on Disability Newsletter,8.
- Taşkın, Ö., Bozgeyikli, H. ve Boğazlıyan, E. E. (2017). Üniversiteli gençlerin işsizlik kaygıları ile psikolojik dayanıklılıkları arasındaki ilişki. HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi, 6(15), 551-567.

- Tatar, Y. (1995). İşitme Özürlülerde Spor ve Ruhi Faydaları. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Tekkurşun Demir G., İlhan EL. (2019). Spora katılım motivasyonu: görme engelli sporcular üzerine bir araştırma. Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi. 4(1), 157-170.
- Tekkurşun Demir, G. ve İlhan, L. (2020). Engelli Sporcularda Spora Katılım Motivasyonu. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi , 21 (1) , 49-69 . DOI: 10.21565/oelegitimdergisi.490063
- Tekkurşun Demir, G., Yılmaz, A., Esentürk, O. K., ve İlhan, E. L. (2016). Why does my child swim Mechanism of parent guidance. Science, Movement and Health, 16(2), 442448.
- Tekkurşun, D. G., İlhan, E. L., Esentürk, O. K., ve Adnan, Kan (2018). Engelli Bireylerde Spora Katılım Motivasyon Ölçeği (Eskmö): Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması. SPORMETRE Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 16(1), 95-106.
- Telci, İ. (2020). Üniversitedeki Spor Tesislerinde Sportif Rekreasyon Faaliyetlerine Katılan ve Katılmayan Akademik ve İdari Personellerin Serbest Zaman Motivasyonlarının İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi. Rize. Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Telimen, O. (1978). Motivasyon Teorileri İçinde Başarma Güdüsünün Yeri ve Önemi, Eskişehir İktisadi ve Ticari Bilimler Dergisi, Sayı, 1.4, s. 31
- Temel, V. (2018). Masa tenisi ve wushu sporcularının spora katılım güdülerinin incelenmesi. Gazi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi, 23(3), 143-152.
- Tenenbaum, G. Eklund, R.C., 2007. Exercise adherence. In G. Tenenbaum ve R. C. Eklund (Eds.), Handbook of sport psychology (pp. 516-518).
- Terzi, Ş. (2005). Öznel iyi olmaya ilişkin psikolojik dayanıklılık modeli. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Ankara.
- Terzi, Ş. (2008). Üniversite öğrencilerinde kendini toparlama gücü'nün içsel koruyucu faktörlerle ilişkisi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 35(35), 297-306.
- Thornton, B., & Sanchez, J. E. (2010). Promoting Resiliency among Native American Students to Prevent Dropouts. Education, 131(2).
- Tipi, B.Ç., (1998). "Engelliler İçin Mimari Düzenlemeler", İstanbul.
- Tiryaki Ş., (2000). Spor Psikolojisi Kavramlar, Kuramlar ve Uygulama, 1. Baskı. Eylül Yayınevi, İstanbul.
- Toçoğlu, S. (2020). Spor bilimleri öğrencilerinin öz yeterlik ve psikolojik sağlamlıklarının yaşam doyumları üzerine etkisi (Master's thesis, Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi).
- Top CE., (2007). 14 Haftalık Fiziksel Aktivite Programının 10-12 Yaş Görme Engelli Çocuklar Üzerindeki Etkileri, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, Antalya: Akdeniz Üniversitesi.
- Topbay, Y. (2016). Ortaokul öğrencilerinin psikolojik sağlamlık düzeylerinin algılanan sosyal destek ve aile işlevleri açısından incelenmesi. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Beykent Üniversitesi, İstanbul, Türkiye.

- Toros, T. (2001). Elit ve elit olmayan erkek basketbolcularda hedef yönelimi, güdüsel (motivasyonel) iklim ve hedeflerin özgünlük, güçlük derecesi özelliklerinin, yaşam doyumuna etkisi (Master's thesis, Sağlık Bilimleri Enstitüsü).
- Toros, T. (2010). Examination of the relationship between autocratic coaching behaviors perceived by elite sportsmen and their motive to approach success. *World Applied Sciences Journal*, 11(10), 1210-1215.
- Toros, T., Dereceli, Ç., ve Barut, A. İ. (2017). Examination of the Burnout Levels of Basketball Players in Terms of Gender, Age and Experience. *Journal of Education and Training Studies*, 5(12), 155-161.
- Toseeb, U., ve St Clair, M. C. (2020). Trajectories of prosociality from early to middle childhood in children at risk of Developmental Language Disorder. *Journal of Communication Disorders*, 85, 105984.
- Tugade, M. M., Fredrickson, B. L., ve Feldman Barrett, L. (2004). Psychological resilience and positive emotional granularity: Examining the benefits of positive emotions on coping and health. *Journal of personality*, 72(6), 1161-1190.
- Tuncer T. Görme yetersizliği olan çocuklar, A. Ataman (Ed.), Özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitime giriş içinde (s. 291-309). Ankara, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, 2015.
- Turan, M. , Mavibaş, M. ve Savaş, B. Ç. (2022). Spor Bilimleri Fakültesi Öğrencilerinin Sporda Mental Dayanıklılık Düzeylerinin İncelenmesi . *Kafkas Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi* , 2 (2) , 52-70 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/kafkassbd/issue/73227/1208434>
- Turhan, F. H. , İnce, U. , Aydogmus, M. & Yalçın, İ. (2021). Spor Yöneticiliği Bölümü Öğrencilerinin Spora Yönelik Tutumları . *İnönü Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi* , 8 (2) , 19-32 .
- Turgut, Ö. (2015). Ergenlerin psikolojik sağlık düzeylerinin, önemli yaşam olayları, algılanan sosyal destek ve okul bağlılığı açısından incelenmesi. Yüksek lisans tezi. YÖK Ulusal Tez Merkezi veri tabanından edinilmiştir. (Tez No. 395175)
- Turnbull R, Turnbull A, Shank M, Smith S.,(2004). *Exceptional Lives Special Education in Today's School*, 4th Ed. New Jersey, Prentice Hall PTR, 386-387.
- Turner, S. (2000). 3. Recognizing and Enhancing Natural Resiliency in Boys and Girls. In *Resiliency enhancement*(pp. 29-39). Columbia University Press.
- Tusaie, K. R., ve Patterson, K. (2006). Relationships among trait, situational, and comparative optimism: Clarifying concepts for a theoretically consistent and evidencebased intervention to maximize resilience. *Archives of psychiatric nursing*, 20(3), 144-150.
- Tusaie, K., ve Dyer, J. (2004). Resilience: A historical review of the construct. *Holistic nursing practice*, 18(1), 3-10.
- Tuzcuoğlu, S. ve Özcan, G. (2014). Lisanslı Olarak Spor Yapan ve Spor Yapmayan Ortaokul Öğrencilerinin Üst Bilişsel Farkındalık Düzeyleri. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 16, 158-175.
- Tüfekçioğlu E, Banu A., (2008). Okul öncesi 4-6 yaş çocuklarında algısal motor gelişim

- programlarının denge ve çabukluk üzerine etkisi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 5(2): 1-11
- Tüfekçioğlu Ü. Çocukta Dil ve Kavram Gelişimi, 1.Baskı. Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2000: 207.
- Tüfekçioğlu, U., (1992). Kaynaştırmadaki İşitme Engelli Çocuklar, Anadolu Üniversitesi Yayın No: 627, Eskişehir.
- Tüfekçioğlu, U. (1998). İşitme engelliler. S. Eripek (Dü.) içinde, Özel Eğitim (s. 105-125). <https://docplayer.biz.tr/95768-Ilkogretim-ogretmenligi-lisanstamamlama-programi-anadolu-universitesi-acikogretim-fakultesi-egitimozel-unite-1-12.html> adresinden alındı
- Tümer, Y. ve Ömeroğlu, H., (1997). “Türkiye’de Gelişimsel Kalça Displazisinin Önlenmesi”. *ActaOrthopTraumatolTurc*, 31: 176-181.
- Tümlü, G. Ü., (2012). Psikolojik dayanıklılık düzeyleri farklı üniversite öğrencilerinin temas engellerinin incelenmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara
- Tümlü, G. Ü. & Receptoğlu, E., (2013). Üniversite Akademik Personelinin Psikolojik Dayanıklılık ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişki. *Journal Of Higher Education & Science/Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 3(3).
- Türkel, Ç., (2010). ‘İlköğretim Öğrencilerinin Sportif Faaliyetlere Katılım Düzeyi İle Sosyal Uyum ve İletişim Beceri Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Kayseri: Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkiye Özürlüler Araştırması, Başbakanlık Özürlüler idaresi Başkanlığı, Ankara.
- Uçar, T., (2014). Özel eğitim okulu öğretmenlerinin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin ve mesleki sosyal destek düzeylerinin bazı değişkenler açısından incelenmesi (İstanbul İli Avrupa Yakası Örneği). Yayınlanmamış yüksek lisans tezi. İstanbul Aydın Üniversitesi SBE, İstanbul.
- Uçar, U.M., ve Kaplan, T., (2020). Konya amatör lig futbolcularında zihinsel dayanıklılığın incelenmesi. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 14(2), 145-157.
- Ulaş, T., (2022). Spor yapan bireylerin psikolojik iyi oluş düzeyleri ile zihinsel dayanıklılık düzeyleri arasındaki ilişki (Master's thesis, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi).
- Uluç, E. A., (2023). Mücadele Sporcularının Psikolojik Dayanıklılıkları ve Özgüven Düzeylerinin İncelenmesi . *Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi* , 6 (1) , 210-222 .
- Ulukan, H., ve Esenkaya, A., (2020). Aydın Adnan Menderes Üniversitesi Spor Bilimleri Fakültesi öğrencilerinin yaşam kalitesi ile mutluluk düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi* 3(1), 185-201.
- Ulusoy, K., (2007). Lise tarih programında yer alan geleneksel ve demokratik değerlere yönelik öğrenci tutumlarının ve görüşlerinin çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi. *Yayınlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ankara.*
- Ungar, M. ve Lienbenberg, L., (2011). Assessing resilience across cultures using mixed

- methods: Construction of the child and youth resilience Measure. *Journal of Mixed Methods Research*, 5(2), 126-149. <https://doi.org/10.1177/1558689811400607>.
- Usta, E. Y., (2023). Hayatın Anlam Algısı Ve Psikolojik Dayanıklılık Düzeyi Arasındaki İlişkinin Analizi (İstanbul İli, Üsküdar İlçesi, Resmi Liselerde Görev Yapan Öğretmenler Örneği).
- Uşan, M. (1999). İş Hukukunda Sakat İstihdamı, Ankara, Türkiye Sağlık İşçileri Sendikası Yayını.
- Uzgun, K (2020). Beden Eğitimi Ve Spor Anabilim Dalı Spor Ve Sağlık Bilimleri Programı.
- Ün N, 2003. Zihinsel Özürlü Çocuklarda Fiziksel Uygunluk Eğitiminin Reaksiyon Zamanı Üzerine Etkisi, Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ünsal B, Ramazanoğlu F. Spor medyasının toplum üzerindeki sosyolojik etkisi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*. 2013;2(1):36-46.
- Ünsal, M. E. ve Saban-Dülger N. S. (Ed.). (2020). *Çocuğun Dil Serüveni* (1.Baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Ünsaldı, T., (1990). Ortopedik Özürlüler: Tanımları ve Sivas'ta Görülme Oranları. Cumhuriyet Üniversitesi Yayını, Sivas.
- Van Straaten, H. L. M. (1999). Automated auditory brainstem response in neonatal hearing screening. *Acta Paediatrica*, 88, 76-79.
- Varol, N., (1996). Erken Çocukluk Dönemindeki Görme Yetersizliği Olan Çocukların Eğitimi. 1. Baskı, Ankara: Karatepe Yayınları, 24.
- Ventura P (2014). Building resilience for future adversity: A systematic review of interventions in non-clinical samples of adults. Macedo et al. *BMC Psychiatry*, 14(227). <http://www.biomedcentral.com/1471244X/14/227>
- Vickerman, P., & Maher, A. (2018). Teaching physical education to children with special educational needs and disabilities. Routledge.
- Vinayak, S., & Judge, J. (2018). Resilience and empathy as predictors of psychological wellbeing among adolescents. *International Journal of Health Sciences and Research*, 8(4), 192-200.
- Voigt, D., (1998). Spor sosyolojisi (Çev. Ayşe Atalay). İstanbul: Alkım.
- Vuran, S., (2013). Özel Eğitim. 1. Baskı, Ankara: Maya Akademi, 175-300.
- Vygotsky LS., (1985). Düşünce ve Dil. Sistem Yayınları, İstanbul,
- Wakefield, J. F. (1996). Educational psychology: Learning to be a problem solver. (No Title).
- Wallace, I. F., Berkman, N. D., Watson, L. R., Coyne-Beasley, T., Wood, C. T., Cullen, K., & Lohr, K. N. (2015). Screening for speech and language delay in children 5 years old and younger: a systematic review. *Pediatrics*, 136(2), e448-e462.
- Wang, C. J., ve Biddle, S. J. (2004). Intrinsic motivation towards sports in Singaporean students: The role of sport ability beliefs. *Journal of health psychology*, 8(5), 515-523. Washington: Washington State Institute for Public Policy.

- Watkins, R. V., Kelly, D. J., Harbers, H. M., ve Hollis, W. (1995). Measuring children's lexical diversity: Differentiating typical and impaired language learners. *Journal of Speech, Language, and Hearing Research*, 38(6), 1349-1355.
- Weinstein, S. L., (2014). Developmental hip dysplasia and dislocation In: Weinstein SL, Flynn JM (eds) Lovell and Winter's pediatric orthopaedics, chapter 23.
- Werner, E., (1996). How kids become resilient: Observations and cautions. *Resiliency in Action*, 1(1), 18-28.
- Werner, E. E. (1989). High-risk children in young adulthood: A longitudinal study from birth to 32 years. *American journal of Orthopsychiatry*, 59(1), 72-81.
- Werner, E. E. (1996). Vulnerable but invincible: High risk children from birth to adulthood. *European child & adolescent psychiatry*, 5, 47-51.
- White, R. L., ve Bennie, A. (2015). Resilience in youth sport: A qualitative investigation of gymnastics coach and athlete perceptions. *International Journal of Sports Science & Coaching*, 10(2-3), 379-393.
- Willhite, B., ve Shank, J., (2009). In praise of sport: promoting sport participation as a mechanism of health among persons with a disability. *Disabil Health J*. 2009;2(3):116-27 .
- Wille, N., & Ravens-Sieberer, U., (2010). How to assess resilience: Reflections on a measurement model. *Health assets in a global context: theory, methods, action*, 117-143.
- Winders, S. J. (2014). From extraordinary invulnerability to ordinary magic: A literature review of resilience. *Journal of European Psychology Students*, 5(1).
- World Health Organisation, World Bank. World Report on Disability. Geneva. WHO; 2011. www.who.int/disabilities/world_report
- World Health Organization. International statistical classification of diseases and related health problems 10th Revision (Icd-10)-Who Version For ;2016. <http://apps.who.int/Classifications/Icd10/Browse/2016/En#/F70-F79> 2018.
- World Health Organization. International statistical classification of diseases and related health problems 11th Revision (Icd-11)-Who Version For
- Yalçın, İ. (2015). İşitme engelli futsal sporcularının başarı motivasyon düzeylerinin incelenmesi. . Yüksek Lisans Tezi, Fırat Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Elazığ, Türkiye.
- Yalçın, İ., Turgut, M., Gacar, A., & Çalık, F., (2017). Beden eğitimi ve spor yüksekokulu'nda öğrenim gören kadın sporcuların spora katılım motivasyonlarının bazı değişkenlere göre araştırılması [Investigation of sport participation motivation of female sportsmen who study at school of physical education and sports according to some variables]. *Uluslararası Kültürel ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 3(2), 201-210
- Yaman C., (2019) Engelli Kardeşe Sahip Olan Ve Engelli Kardeşe Sahip Olmayan Bireylerde Yaşam Memnuniyeti Ve Benlik Saygısının İncelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Üsküdar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Klinik Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul
- Yanar, Ş., Can, Y., ve Kıranvırdı, Ö., (2017). Tenis ve badminton sporcularının sporcu

- kimlik algısı ve başarı motivasyon düzeyleri arasındaki farklılıkların incelenmesi. Spor Eğitim Dergisi, Cilt:1, Sayı:1, Türkiye.
- Yanardağ M., (2001). Zihinsel özürü ve sağlıklı kadınlarda fiziksel uygunluk düzeylerinin karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Yang, Y., Li, Y. ve Sun, Y., (2020). Psychometric evaluation of the characteristics of resilience in sports team inventory in China. PLoS ONE 15(6): e0234134.
- Yarımkaya E., İlhan E., L., Karasu N., (2017). Akran Aracılı Uyarlanmış Fiziksel Aktivitelere Katılan Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bir Bireyin İletişim Becerilerindeki Değişimlerin İncelenmesi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 18(2), 225- 252.
- Yaşar, V., (2010). Azim Varsa Engel Yoktur, İstanbul: TürdavYayımevi.
- Yavuz, S. (2019). Bedensel engelli sporcuların psikolojik sağlamlık ve bilişsel esneklik düzeylerinin incelenmesi (Master's thesis, Aksaray Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Yazgan İB, Bilgin M, Kılıç AM., (2004). Gelişim Psikolojisi ve Çocuk Ergen Psikolojisi, Nobel Kitabevi, Adana.
- Yıldırım-Usta, E., (2018). Hayatın anlam algısı ve psikolojik dayanıklılık düzeyi arasındaki ilişkinin analizi (İstanbul İli, Üsküdar İlçesi, resmi liselerde görev yapan öğretmenler örneği). (Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi). Nişantaşı Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul .
- Yıldırım, M., (2017). Üniversite Takımlarında Mücadele Eden Sporcuların Spora Katılım Motivasyonlarına Etki Eden Faktörlerin Belirlenmesi (Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Örneği) . Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi , 18 (1) , 41-51.
- Yıldız Çakır, L., ve Uludağ Uyaniker S., (2021). Investigation of some psychological characteristics of athletes dealing with Water sports. Euroasia Journal of Social Sciences & Humanities, 8(4), 13-21. Doi: 10.38064/Eurssh.215
- Yıldız D, Akbayrak N., (2014). Doğum sonrası primipar annelere verilen eğitim ve danışmanlık hizmetlerinin bebek bakımı, kaygı düzeyleri ve annelik rolüne etkisi. Gulhane Medical Journal; 56(1): 36-39.
- Yıldız, A.B., (2017). Sporcularda zihinsel dayanıklılık ve öz yeterlik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi, sağlık bilimleri enstitüsü, beden eğitimi ve spor bilim dalı, Yıldırım Beyazıt Üniversitesi, İstanbul, Yüksek Lisans Tezi ,Ankara, Türkiye.
- Yıldız M A, Baytemir K., (2016). Evli bireylerde evlilik doyumu ile yaşam doyumu arasındaki ilişkide benlik saygısının aracılığı. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 17(1): 67-80.
- Yıldız, M. E. & Erhan, S. E., (2019). Kış Sporı İle Uğraşan Sporcuların Psikolojik Becerilerinin İncelenmesi. Uluslararası Egzersiz Psikolojisi Dergisi, 1(1), 24-32. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/intjouexerpsyc/issue/51561/670197>

- Yılmaz, A., Şentürk, U., ve Ramazanoğlu, F., (2014). Bedensel Engellilerde Spor Konulu Araştırmaların İçerik Analizi. *Spor Yönetimi ve Bilgi Teknolojileri*, 9(1-2), 28-43.
- Yılmaz, A., ve Yetim, G., (2019). Türkiye’de Spor Bilimleri Alanında Özel Gereksinimi Olan Bireylere Yönelik Yapılan Çalışmaların İncelenmesi. *Spor Bilimleri*, 9.
- Yılmaz, E., (2007). Ortaöğretimde ingilizce derslerinde öğrenci başarısında motivasyonun rolü: Bartın ili örneği. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Karaelmas Üniversitesi, Zonguldak.
- Yılmaz, G., (2021). Paralimpik sporcuların spora katılım motivasyonlarının, engellerinin, kolaylaştırıcılarının ve sportif sorunlarla başa çıkma becerilerinin incelenmesi. Doktora Tezi, Mersin Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı, Mersin, Türkiye.
- Yılmaz, Ö., ve Eliöz, M., (2021) Özel Gereksinimli Bireylerde Spora Katılım Motivasyonunun İncelenmesi.
- Yoshikawa S, Ikeda K, Kudo T, Kobayashi T., (2004). The Effects of Hypoxia, Premature Birth, Infection, Ototoxic Drugs, Circulatory System and Congenital Disease on Neonatal Hearing Loss. *Auris Nasus Larynx*, 31 (4): 361-68.
- Yücel, M. (2004). Gelişim ve öğrenmenin spor kültürünün oluşmasına etkisi. *Doğu Anadolu Bölgesi Araştırmaları*, 100-108
- Yüksel, H. S., ve Bayar, P., (2015) Ortaokul ve Lise Öğrencilerinin Spora Katılım Güdülerinin Çeşitli Değişkenlere Göre İncelenmesi (Konya İli Örneği). *Ankara Üniversitesi Spormetre Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 13(2), 121-128.
- Zhou J., Yuan F., Yu T., Liu, F., (2016). Why are the disabled people willing to participate in sports: taking chinese disabled table tennis players as the object of investigation? *Advances in Physical Education*. 6(2), 88-98.

EKLER**Ek-1. Araştırmacı Tarafından Hazırlanan Demografik Bilgi Formu**

Cinsiyet: Erkek () Kadın ()

Medeni Durum: Evli () Bekâr ()

Yaş: 12-21 () 21-30 () 30 ve üzeri ()

Öğrenim durumu: İlkokul () Ortaokul () Lise () Üniversite () Lisansüstü ()

Gelir Düzeyiniz: Çok Düşük () Düşük () Orta () Yüksek ()

Engel Türü: Görme () İşitsel () Ortopedik ()

Kaç Yıldır Spor Yapıyorsunuz? 1-2 Yıl () 3-4 Yıl () 5 yıl ve üzeri ()

Haftada Kaç Gün Spor Yapıyorsunuz? 1-2 Gün () 3-4 Gün () 5 Gün üzeri ()

Spor Türü: Bireysel sporlar () Takım Sporları ()

Ek-2. Engelli Bireylerde Spora Katılım Motivasyon Ölçeği

ÖLÇEK	Kesinlikle	Kısmen	Orta Düzeyde	Katılıyorum	Kesinlikle	Katılıyorum
1. Spor, yetersizliklerimi en aza indirir.	1	2	3	4	5	
2.Spor özgür hissettirir.	1	2	3	4	5	
3.Spor zorluklarla mücadele edebilme özelliği kazandırır.	1	2	3	4	5	
4.Spor kendi sınırlarımı bilmemi sağlar.	1	2	3	4	5	
5.Spor sayesinde engelimle başa çıkabilirim.	1	2	3	4	5	
6.Sporda kazanmak bana haz verir.	1	2	3	4	5	
7.Yeteneklerimi keşfetmek bana mutluluk verir.	1	2	3	4	5	
8.Spor kişisel gelişimimi artırır.	1	2	3	4	5	
9.Sporun fiziksel gelişimime olumlu etkisi olduğunu düşünürüm.	1	2	3	4	5	
10.Spor dayanıklılığımı artırır.	1	2	3	4	5	
11.Spor kas kütlemini artırır.	1	2	3	4	5	
12.Spor yapınca kendimi iyi hissedirim.	1	2	3	4	5	
13.Engelli arkadaşlarıma örnek olmak için spor yaparım.	1	2	3	4	5	
14.Sporun bana statü kazandırdığına inanırım.	1	2	3	4	5	
15.Medyadaki sportif başarı hikâyelerine özenirim.	1	2	3	4	5	

16.Spor benim için sosyal güvence aracıdır.	1	2	3	4	5
17.Yeteneklerimi başkalarına göstermek hoşuma gider.	1	2	3	4	5
18.Spora zaman ve efor harcıyorum ama buna değer mi bilmiyorum.	1	2	3	4	5
19.Sporun bana ne kazandırdığından emin değilim.	1	2	3	4	5
20.Sporcuyum ama spor yapmak bana göre değil.	1	2	3	4	5
21.Sporcuyum ama elimde olsa spor yapmam.	1	2	3	4	5
22.Branşımda ne kadar ilerleyebileceğim ile ilgili bir fikrim yok.	1	2	3	4	5

Ek-3. Psikolojik Sağlamlık Ölçeği

ÖLÇEK	Hiç uygun değil	Uygun değil	Biraz uygun	Uygun	Tamamen uygun
1 .Sıkıntılı zamanlardan sonra kendimi çabucak toparlayabilirim.					
2.Stresli olayların üstesinden gelmekte güçlük çekerim.					
3.Stresli durumlardan sonra kendime gelmem uzun zaman almaz.					
4.Kötü bir şeyler olduğunda bunu atlatmak benim için zordur.					
5.Zor zamanları çok az sıkıntıyla atlatırım.					
6.Hayatımdaki olumsuzlukların etkisinden kurtulmam uzun zaman alır.					

Ek. 4 Araştırma Uygulama İzni

Tarih

ve Sayı: 19.04.2023-287903

T.C.
MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Özel Eğitim Ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü

Sayı : E-27250534-605.01-74735994

19.04.2023

Konu : Araştırma Uygulama İzni
(Esmâ ŞENGÜL)

TOKAT GAZİOSMANPAŞA ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜNE

- İlgi: a) Millî Eğitim Bakanlığının 21.01.2020 tarihli ve 81576613-10.06.02-E.1563890 (2020/2) sayılı Genelgesi.
b) Strateji Geliştirme Başkanlığının 13.04.2023 tarihli ve E-49614598-605.01-74400014 sayılı yazısı.

Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Beden Eğitimi ve Spor Anabilim Dalı Yüksek Lisans Programı öğrencisi Esmâ ŞENGÜL'ün, "Engelli Bireylerin Spora Katılım Motivasyonu ile Psikolojik Sağlamlık Düzeylerinin İncelenmesi" konulu çalışmasına veri sağlamak amacıyla anket çalışması yapma izin talebi ilgi (b) yazı ekinde Genel Müdürlüğümüze intikal etmiş olup ilgi (a) Genelge doğrultusunda yapılan değerlendirmede söz konusu çalışmanın yapılması uygun görülmüştür.

Bilgilerini ve gereğini rica ederim.

CEMAL ÖZDEMİR

Bakan a.

Genel Müdür

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres : MEB Kampüsü A Blok
<https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>

Belge Doğrulama Adresi :

Bilgi için: Gürsen VURAL

Telefon No : 0 (312) 413 30 13

Unvan : Öğretmen

E-Posta:

İnternet Adresi: Faks: _____

Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr

Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

<https://evraksorgu.meb.gov.tr> adresinden bb95-56d5-3338-ab83-4712 kodu ile teyit edilebilir.

